

MYNDIGHETEN FÖR KULTURANALYS

Kulturvanor

Socioekonomiska analyser och tidstrender
Kulturfakta 2017:2

Postadress: Box 120 30, 102 21 Stockholm

Besöksadress: Fleminggatan 20, 6 tr

Telefon: 08-528 020 00

E-post: info@kulturanalys.se

Webbplats: www.kulturanalys.se

© Myndigheten för kulturanalys 2017

Omslag: Uppsala Konsert & Kongress

Omslagsfoto: Bo Gyllander

Licens: CC BY 3.0, <https://creativecommons.org/licenses/by/3.0/>

Bilden har bearbetats.

Formgivning: Kulturanalys

Tryck: Taberg Media Group AB, 2017

ISBN: 978-91-87046-39-1

MYNDIGHETEN FÖR KULTURANALYS

Kulturvanor

Socioekonomiska analyser och tidstrender

Kulturfakta 2017:2

Innehåll

Förord	4
Sammanfattning	5
Summary	8
Inledning	12
Den socioekonomiska bakgrundens betydelse	12
Vad är kultur och vad mäter SOM-undersökningen?	13
Metod	13
Disposition.....	14
Kulturvanor – en översikt	15
Våra vanligaste kulturvanor	15
Är kvinnor mer aktiva än män?	17
Ålder.....	18
Fyra aspekter av socio-ekonomisk status.....	20
Grupper av kulturvanor och social bakgrund	25
Fyra övergripande grupper av kulturvanor.....	25
Vilka deltar i de olika grupperna av kulturvanor?	26
Förändring i kulturvanor över tid	30
Stabilitet men med variationer	30
Bakgrundsfaktoreernas betydelse förändras över tid	32
Slutsatser och diskussion	41
Kultur som klassmarkör?	41
Utbildningens dubbla påverkan	42
Polarisering eller utjämning?	42
Stad och land	44
Variation och lika möjligheter.....	44
Den digitala lösningen	45
Kulturanalys bedömning.....	45
Referenser	47
Bilaga I. SOM-undersökningen	49
Bilaga II. Frekvenstabeller	54
Bilaga III. Multivariat analys	58
Bilaga IV. Trendanalys	64

Förord

Myndigheten för kulturanalys genomför, på uppdrag av regeringen, kulturvaneundersökningar bland den svenska befolkningen. Studier av befolkningens kulturvanor är ett viktigt stöd för kulturpolitik på olika nivåer. Dels för att belysa läget i relation till de kulturpolitiska målen, dels för att få en förståelse för vilka faktorer som har betydelse för delaktighet i kulturlivet. Ett led i det arbetet – när det gäller den vuxna befolkningen – är att i ett forskarsamarbete använda data från SOM-institutet vid Göteborgs universitet, som i sina årliga enkätundersökningar ställer frågor rörande kulturvanor och kulturaktiviteter.

Den här rapporten handlar om kulturvanor och kulturaktiviteter i den svenska befolkningen i åldrarna 16–85 år. Kulturvanorna i SOM-

undersökningen kan delas in i kultur som upplevelse och kultur som utövande. Det betyder bland annat att svaren speglar vilka aktiviteter som är vanligast i såväl publika sammanhang som privat i hemmet.

Denna rapport är den andra Kulturanalys ger ut som baseras på dessa data, den första publicerades 2016. Rapporten har tagits fram av Daniel Gustafsson. Utöver dessa två kulturvanerapporter ger Kulturanalys forskare i uppdrag att på samma data fördjupa analysen och öka förståelsen. Under 2017 kommer vidare en särskild studie om barns och ungas vanor att publiceras. Förhoppningen är att Kulturanalys på detta sätt bidrar till ökad kunskap om kulturvanor i Sverige.

Stockholm i maj 2017

Sverker Härd
Myndighetschef

Sammanfattning

De kulturpolitiska målen anger att alla ska ha möjlighet att delta i kulturlivet. Det kan förstås som att kön, funktionsvariation, utländsk bakgrund eller var i landet man bor inte ska vara ett hinder för delaktighet i kulturlivet. Fokus i kulturvaneundersökningen är de socioekonomiska bakgrundsfaktorernas betydelse, både kopplat till olika kulturaktiviteter och förändring över tid.

Huvudsakliga resultat

- Kvinnor är i högre utsträckning delaktiga i kulturlivet jämfört med män.
- Yngre är mer aktiva i kulturlivet än äldre.
- Ju högre utbildning, desto mer kulturaktiv.
- Social härkomst, uppnådd klass och inkomst påverkar i vilken utsträckning människor deltar i kulturlivet.
- Högre kulturdeltagande i städer.
- Kulturvanorna kan utifrån deras inbördes samband delas upp i fyra övergripande grupper av kulturvanor: traditionell kultur, kulturmiljö, eget utövande och bred populärkultur

En kulturaktiv befolkning

Kulturdeltagandet bland befolkningen är högt, men det varierar mellan olika aktiviteter. Lyssna på musik är den vanligaste kulturaktiviteten. Därefter följer att se på film, läsa bok samt fotografera/filma. En majoritet av befolkningen ägnade sig åt dessa kulturaktiviteter någon gång i veckan eller oftare under de senaste 12 månaderna.

- 97 procent har lyssnat på musik någon gång under de senaste 12 månaderna och hela 70 procent har gjort det flera gånger i veckan.
- 92 procent har sett film någon gång under de senaste 12 månaderna.
- 86 procent har läst bok någon gång under de senaste 12 månaderna.
- 72 procent har fotograferat/filmat någon gång under de senaste 12 månaderna.
- De tre mest frekventa online-aktiviteterna är tittat på film/tv-serier, läst någon blogg och lyssnat på radio.

De kulturaktiviteter som befolkningen ägnar mindre tid åt är bland annat gå på rock-/popkonsert, balett/dansföreställning, klassisk konsert/opera och teater. Gemensamt för dessa aktiviteter är att de sker utanför hemmet. Detta ska jämföras med de aktiviteter som har högst frekvens som kan utövas var man än befinner sig och som därmed inte kräver att man tar sig någonstans eller till en specifik scen.

- 41 procent har gått på teater någon gång under de senaste 12 månaderna.
- 34 procent har gått på rock-/popkonsert någon gång under de senaste 12 månaderna.
- 18 procent har gått på klassisk konsert/opera någon gång under de senaste 12 månaderna.
- 13 procent har gått på balett/dansföreställning någon gång under de senaste 12 månaderna.

Kvinnor deltar mer i kulturlivet än män

Kvinnor är mer kulturaktiva än män. Störst skillnad mellan kvinnor och män rör andelen som utövat handarbete/hantverk, där det skiljer 18 procentenheter mellan kvinnor och män. Likaså är kulturvanor som skriva dagbok/poesi, teckna/måla och dansa betydligt mer vanligt bland kvinnor än bland män.

Män är endast mer aktiva än kvinnor när det gäller besöka fornminne och spela datorspel/tv-spel. Det är sju procentenheter fler män som besöker fornminnen och tio procentenheter fler män som spelar datorspel/tv-spel.

Yngre deltar mer i kulturlivet än äldre

Överlag är de yngre mer aktiva än de äldre. Det gäller framför allt att dansa, gå på bio, se på film, gå på rock-/popkonsert, teckna/måla samt spela datorspel/tv-spel.

Även om kulturen domineras av de yngre finns det kulturaktiviteter med en större andel äldre deltagare. Hemslojdsmarknad/-utställning utövas exempelvis av en högre andel äldre.

Starkt samband mellan utbildning och kulturaktivitet

Högre utbildning leder till ökat kulturdeltagande. Andelen högutbildade bland dem som besöker

historisk sevärdhet/byggnad, går på konstutställning, går på museum och läser bok är betydligt större än i befolkningen som helhet. När det gäller kulturaktiviteter som går att utöva i hemmiljö, till exempel lyssna på musik eller spela datorspel/tv-spel, är sambandet med utbildning inte lika starkt.

Klassbakgrund och inkomst spelar roll

Social härkomst och egen uppnådd status har betydelse för kulturvanorna. Oavsett om vi ser till social härkomst eller uppnådd status deltar tjänstemän/företagare mer i de flesta kulturaktiviteter jämfört med arbetare/jordbrukare. Betydelsen av social härkomst respektive egen uppnådd status varierar dock mellan olika kulturaktiviteter.

Högre inkomst leder i de flesta fall till högre kulturaktivitet. De två kulturaktiviteter som samvarierar starkast med inkomst är fotografera/filma och besöka historisk sevärdhet/byggnad. Ju högre inkomst, desto större deltagande i dessa två aktiviteter. Endast ett fåtal kulturvanor skiljer ut sig med mycket svaga eller negativa samband med inkomst. Det gäller exempelvis skriva dagbok/poesi, syssla med handarbete/hantverk och sjunga i kör/spela instrument.

Högre deltagande i städer

Deltagandet i kultur är större i städer. Det gäller särskilt gå på konstutställning, besöka bibliotek, gå på museum, teater, bio samt konsert. Flertalet av dessa aktiviteter förutsätter att en scen eller en institution finns tillgänglig.

Endast två av de aktiviteter som ingår i studien, *syssla med handarbete/hantverk* samt *gå på hemslöjdsmarknad/-utställning*, visar på ett större deltagande i landsbygd eller i mindre tätort.

Grupper av kulturvanor

Kulturvanorna kan statistiskt delas in i fyra övergripande grupper av kulturvanor. I denna rapport har vi valt att kalla dessa kulturvanegrupper för traditionell kultur, kulturmiljö, eget utövande samt bred populärkultur.

Traditionell kultur

Till traditionell kultur hör bland annat läsa bok, gå på teater, gå på konstutställning och gå på dansföreställning. Traditionell kultur har starka samband med socioekonomiska faktorer. Deltagandet påverkas främst av social härkomst och utbildningsnivå. Kvinnor ägnar sig i högre grad än män åt traditionell kultur. Men också stad-

landsbygd och uppnådd klass påverkar deltagandet i den traditionella kulturen. De i större städer som är hemmahörande i tjänstemanna-/företagarhem tar i större utsträckning del av traditionell kultur.

Kulturmiljö

Kulturmiljö är en andra övergripande grupp av kulturvanor. Hit hör besöka historisk sevärdhet/byggnad, naturreservat/nationalpark, fornminne samt gå på museum. Sambanden med den socioekonomiska bakgrunden är tydlig men något svagare än för traditionell kultur.

Eget utövande

Eget utövande utgörs av exempelvis handarbete/hantverk, teckna/måla och fotografera/filma. Det egna utövandet skiljer sig från de övriga kulturvanegrupperna såtillvida att variabeln stad-landsbygd inte har någon effekt på deltagandet av denna kulturform. De med en lägre inkomst tycks i större utsträckning vara mer aktiva när det gäller eget utövande än de med en högre inkomst. Detta är anmärkningsvärt då alla de andra tre kulturvanegrupperna annars visar på positiva samband mellan hushållets inkomst och deltagande.

Åldern spelar stor roll för det egna utövandet. De yngre ägnar sig åt eget utövande i betydligt större utsträckning än de äldre. Även kön, social härkomst och utbildning är av betydelse för eget utövande av kultur. De med eftergymnasial utbildning, kvinnor samt de från tjänstemanna-/företagarhem har i högre grad deltagit i det egna utövandet.

Bred populärkultur

I bred populärkultur ingår datorspel, film, pop-/rockkonsert, musik och bio. Det dessa aktiviteter i första hand tycks ha gemensamt är att de är en del av en samtida populärkultur och att den är lättillgänglig exempelvis digitalt. I bred populärkultur finner vi att det i huvudsak är ålder som har en påverkan på deltagandet. Ju yngre du är, desto mer har du ägnat dig åt de här kulturaktiviteterna. Faktorer som utbildning, boendeort och klass har begränsad betydelse.

Kulturvanors förändring över tid

Samhälleliga mönster förändras inte från en dag till en annan. Även om förändringarna mellan 1988 och 2015 inte är dramatiska finns ändå förändringar som är värda att notera. Gå på bio och gå på rock-/popkonsert ökar exempelvis över tid, medan befolkningen i mindre grad går på teater. På motsvarande sätt har biblioteksbesöken en vikande

trend i ett längre tidsperspektiv men med en stigande kurva de sista åren. Läsa bok är den kulturaktivitet av de fem med längre tidsserier, som ser ut att ha varit mest stabil över tid.

Även de socioekonomiska bakgrundsvariablernas effekt förändras över tid. Förändringarna är dock komplexa och går i olika riktning. Vi noterar att hushållens inkomst och uppnådd status visar på en tilltagande effekt jämfört med utbildningsnivå och social härkomst. Det tycks som om att individerna, utöver det de får med sig från hemmet, anammar och förstärker de vanor som präglar den klass man uppnår.

Bokläsandet påverkas allt starkare över tid av flertalet bakgrundsfaktorer. För teater råder det omvända; flera av de socioekonomiska faktorerna visar på en avtagande effekt över tid.

Kulturanalys bedömning

Kulturpolitiken ska enligt de kulturpolitiska målen främja allas möjlighet till kulturupplevelser, bildning och till att utveckla sina skapande förmågor. Deltagandet i kulturlivet är högt men skiljer sig emellertid åt beroende på vad det är för kulturaktiviteter vi studerar. Djupare liggande förklaringsfaktorer än tillgänglighet och kostnader tycks spela stor roll, och detta är en viktig slutsats. Kulturvanorna samvarierar tydligt med ålder och socioekonomiska mönster på ett sådant sätt att mer grundläggande livsvillkor och föreställningar, exempelvis social klass och livsstil, skulle kunna sägas utgöra hinder för deltagande.

Störst effekt har den socioekonomiska bakgrunden på kulturvanor inom gruppen traditionell kultur som bland annat utgörs av besök på teater, konstutställning, klassisk konsert/opera och läsa bok. Här ser vi det starkaste avtrycket av individernas sociala härkomst, utbildning, uppnådd klass och inkomst. Även kulturmiljö – besök på museum, historiska platser/byggnader och dylikt – visar på liknande mönster även om sambanden inte är lika starka. Mot bakgrund av den stora variationen i kulturdeltagandet och dess koppling till socioekonomiska faktorer vill vi lyfta fram tre teman för fortsatt diskussion.

Vilken variation är förenlig med lika möjligheter?

Lika möjlighet behöver inte betyda att det ska vara samma kultur som erbjuds över hela landet. Man kan mycket väl tänka sig en viss variation i utbud och kulturvanor utan att kulturpolitikens intentioner om lika möjligheter går förlorade. En viss regional variation eller skillnader mellan olika

gruppers kulturvanor är således inte ett problem så länge alla medborgare har möjlighet till deltagande. Hur stor variation som är rimlig utan att möjligheterna för deltagande är olikvärdiga är till stor del en politisk bedömning. Vilken variation mellan olika grupper och olika delar av landet är rimlig och när är denna variation så stor att vi inte längre kan tala om lika möjligheter att delta i kulturlivet? Vilka konsekvenser för de kulturpolitiska prioriteringarna bör variationerna och bedömningen av dessa få?

Landsbygdens förutsättningar

Det andra temat rör specifikt skillnaderna mellan stad och land och digitaliseringens möjligheter att överbrygga dessa skillnader. Här behöver både analysen om landsbygdens förutsättningar och den politiska diskussionen om åtgärder fördjupas. Skillnader mellan förutsättningar för kulturdeltagande i stad och land handlar om tillgång till såväl offentligt finansierad kultur och det fria kulturlivet, där fysiska och geografiska hinder är viktiga aspekter. Men det handlar också om den dynamik och samspel mellan kulturlivets olika aktörer samt mellan kulturutövare och befolkning som följer av befolkningskoncentration och skillnader i utbud av kultur. Ofta framhålls digitalisering som en möjlighet att motverka skillnader i tillgång till kultur i olika delar av landet. En fortsatt diskussion bör dels belysa digitaliseringens möjligheter och begränsningar, dels andra åtgärder som krävs för att överbrygga de skillnader som finns mellan stad och landsbygd.

Utbildningens betydelse för lika möjligheter att delta i kulturlivet

Kulturvanor har att göra med samhällliga mönster och mekanismer som är svåra att förändra endast med kulturpolitiska verktyg. I rapporten framstår utbildningens roll som central. Därför efterlyser Kulturanalys en samlad bild och diskussion av vilken roll skolan och utbildningen har för allas möjlighet att delta i kulturlivet. Men en sådan analys bör inte bara belysa utbildningens roll i ett socioekonomiskt sammanhang, utan också skolans innehåll, till exempel när det gäller de estetiska och samhällsorienterande ämnena, och de övergripande förändringarnas – i termer av läsförståelsens utveckling, segregation och selektionseffekter i rekrytering till konstnärliga utbildningar. Kulturanalys bedömning är att det finns ett flertal relevanta studier och underlag, men att dessa behöver samlas som stöd för en diskussion om skolans roll i relation till de kulturpolitiska målen.

Summary

Our cultural policy goals specify that everyone must have opportunity to participate in cultural life. This can be taken to mean that gender, variations in level of function, a foreign background or place of residence in the country must not be an impediment to participation in cultural life. The focus in the cultural practices survey is on the importance of the socioeconomic background factors as they relate to both various cultural activities and changes over time.

Main findings

- Women participate in cultural life to a greater extent than men.
- Younger people are more active in cultural life than older ones.
- The higher the level of education, the more culturally active.
- Social origins, achieved class status and income affect the extent to which people participate in cultural life.
- Cultural participation is greater in cities.
- Cultural practices can, based on their mutual interrelationships, be divided into four general groups of cultural practices: traditional culture, cultural environment, personal participation and broad popular culture.

A culturally active population

Cultural participation among the population is high, although it varies from one activity to another. Listening to music is the most common cultural activity, followed by watching movies, book reading and photography/filming. A majority of the population has engaged in these cultural activities one or more times a week over the last 12 months.

- 97% had listened to music at some time over the last 12 months, and fully 70% did so several times a week.
- 92% had watched a movie at some time over the last 12 months.
- 86% had read a book at some time over the last 12 months.

- 72% had engaged in photography/filming at some time over the last 12 months.
- The three most frequent online activities were watching movies/TV series, blog reading and listening to the radio.

The cultural activities to which the population devotes less time include attending rock/pop concerts, ballet/dance performances, classical concerts/opera and the theatre. Common to these activities is that they take place outside the home. This must be compared with the activities that are engaged in most frequently, which can be done regardless of location and thus do not require that one travel or go to a specific scene.

- 41% had attended the theatre at some time over the last 12 months.
- 34% had attended a rock/pop concert at some time over the last 12 months.
- 18% had attended a classical concert/opera at some time over the last 12 months.
- 13% had attended a ballet/dance performance at some time over the last 12 months.

Women participate more in cultural life than men

Women are more culturally active than men. The greatest difference between women and men, 18 percentage points, pertains to the proportion that engaged in needlework/handicrafts. Cultural practices such as writing a diary/poetry, drawing/painting and dancing are also significantly more prevalent among women than among men.

Men are more active than women only with respect to visiting monuments and playing computer/TV games. 7 percentage points more men than women visit monuments, while 10 percentage points more men play computer/TV games.

Younger people participate more in cultural life than older ones

Overall, younger people are more active than older ones. This applies first and foremost to dancing, going to a movie theatre, watching movies, going to rock/pop concerts, drawing/painting and playing computer/TV games.

Even though the culture is dominated by younger people, there are cultural activities that involve a higher proportion of older participants. For example, a higher proportion of older people are involved in arts and crafts markets/fairs.

Strong correlation between education and cultural activity

Higher education leads to greater cultural participation. The proportion of those with advanced educations among those who visit historical sights/buildings, go to museums and read books is significantly higher than for the population as a whole. The correlation with education is less marked with regard to cultural activities that can be done in the home environment, such as listening to music or playing computer/TV games.

Class background and income play a role

Social origin and personally achieved status are significant with respect to cultural practices. Regardless of whether we consider social origin or achieved status, white-collar workers participate more in cultural activities than do blue-collar workers/farmers. However, the importance of social origin and achieved status does vary from one cultural activity to another.

Higher income leads to greater cultural activity in most cases. The two cultural activities that exhibit the greatest correlation with income are photography/filming and visiting cultural sights/buildings. The higher the income, the greater the participation in these two activities. Only a few cultural practices are differentiated by extremely weak or negative correlations with income. These include writing a diary/poetry, engaging in needlework/handicrafts and singing in a choir/playing an instrument.

Greater participation in cities

Cultural participation is greater in cities. This pertains in particular to attending art exhibits, visiting libraries and going to museums, the theatre, movies and concerts. The majority of these activities require that a stage or institution be available.

Only two of the activities included in the study, *engaging in needlework/handicrafts* and *going to arts and crafts markets/fairs*, exhibit greater participation in rural or less populated areas.

Groups of cultural practices

Cultural practices can be divided statistically into four general groups. In this report we have chosen to refer to these groups of cultural practices as traditional culture, cultural environment, personal participation and broad popular culture.

Traditional culture

Traditional culture encompasses such activities as book reading, going to the theatre, visiting to art exhibits and attending a dance performance. Traditional culture has a strong correlation with socioeconomic factors. Participation is influenced primarily by social origin and education level. Women engage in traditional culture to a greater degree than men, although urban/rural and achieved class affect participation in traditional culture as well. Residents of cities who live in white-collar/business-owner homes participate in traditional culture to a greater extent.

Cultural environment

Cultural environment constitutes another general group of cultural practices. The term encompasses visiting historical sights/buildings, nature reserves/national parks, monuments and museums. The correlation with socioeconomic background is clear, although somewhat weaker than in the case of traditional culture.

Personal participation

Personal participation consists of, for example, needlework/handicrafts, drawing/painting and photography/filming. Personal participation differs from the other groups of cultural practices insofar as the urban/rural variable has no impact on participation in this form of culture. Those with lower incomes appear to be more active in terms of personal participation than do those with higher incomes. This is noteworthy, as all of the other three groups of cultural practices exhibit positive correlations between household income and participation.

Age plays a major role in personal participation. Younger people engage in personal participation to a significantly greater extent than older ones. Gender, social origin and education are also significant with regard to personal participation in culture. Those with a college education, women and those from white-collar/business-owner homes engaged in personal participation to a greater extent.

Broad popular culture

Broad popular culture includes computer games, watching movies, pop/rock concerts, music and going to movie theatres. The feature most common to these activities is that they are part of contemporary popular culture, and that they are readily accessible, for example, digitally. Age is the main factor influencing participation in broad popular culture. The younger you are, the more you will have engaged in these cultural activities. Factors such as education, place of residence and class have limited significance.

Changes in cultural practices over time

Societal patterns do not change from one day to the next. Even though the changes from 1988 and 2015 are not dramatic, there are still changes that are worth noting. For example, going to the movies and attending rock/pop concerts are increasing over time, while the population is attending the theatre to a lesser extent. Visits to libraries have correspondingly exhibited a weakening trend over the long term, although the curve has been tending upward in recent years. Of the five cultural activities with extended time series, reading books is the one that appear to have been the most stable over time.

The effects of socioeconomic background variables change over time as well. However, these changes are complex, and tend in different directions. We note that household income and achieved status evince a growing impact compared to education level and social origin. It appears that, beyond what they take with them from home, individuals embrace and strengthen those practices that characterise the class they have attained.

Book reading is being affected to an increasing degree by the majority of background factors over time. The opposite is true with regard to theatre attendance, where many of the socioeconomic factors are having a diminishing impact over time.

Swedish Agency for Cultural Policy Analysis' assessment

According to Sweden's cultural policy goals, cultural policy must advance everyone's opportunities to enjoy cultural experiences, receive education and develop their creative capabilities. Participation in cultural life is high, although it differs depending on the cultural activity in question. Explanatory factors lying deeper than accessibility and cost appear to play

major roles, and this is an important conclusion. Cultural practices exhibit clear correlation with age and socioeconomic patterns in such a way that more fundamental conditions of life and mindsets such as social class and lifestyle could be said to constitute obstacles to participation.

Socioeconomic background has the greatest effect on cultural practices within the traditional culture group, which encompasses such activities such as going to the theatre, art exhibits, classical concerts/opera and book reading. It is here that we see social origin, education, achieved class status and income having the greatest impact. The cultural environment group, i.e. visits to museums, historical sites/buildings and the like, exhibits a similar pattern, although the correlation is not as strong. We have identified three topics for continued discussion against the background of these major variations in cultural participation and their ties to socioeconomic factors.

What variations are compatible with equal opportunity?

Equal opportunity need not mean that the same culture has to be offered throughout the entire country. A degree of variation in terms of offerings and cultural practices is certainly conceivable without abandoning the intentions of the cultural policy in terms of equality opportunity. A degree of regional variation or differences between the cultural practices of different groups is thus not problematic as long as every citizen has the opportunity to participate. How much variation is reasonable without the opportunities for participation becoming inequitable is, in large part, a political calculation. What degree of variation between different groups and different parts of the country is reasonable, and when is this variation so great that we can no longer speak of equal opportunity to participate in cultural life? What consequences should these variations and the ways in which they are assessed have in terms of our cultural policy priorities?

Conditions and assumptions in rural areas

The second topic pertains specifically to the differences between city and country, and the opportunities that digitalisation offers in terms of bridging these differences. More in-depth analyses of both the prevailing conditions and assumptions in rural areas and the political discussion regarding policy initiatives are needed. Differences between the conditions and assumptions affecting cultural participation in urban and rural areas have to do

with access to both publicly financed culture and free cultural life, where physical and geographical obstacles are important factors. But they also have to do with the dynamic and interplay between various actors in cultural life and between cultural practitioners and the population that stem from population density and differences in cultural offerings. Digitalisation is often identified as a means of counteracting differences in access to culture in different parts of the country. A continued discussion should elucidate the possibilities and limitations of both digitalisation and other measures that are needed to bridge the differences that exist between urban and rural areas.

The importance of education in equal opportunity to participate in cultural life

Cultural practices have to do with societal patterns and mechanisms that are difficult to change by means of cultural policy instruments alone. The role of education stands out as being key in the report. The Swedish Agency for Cultural Policy Analysis ask for a comprehensive picture and discussion of the role that schools and education play in terms of equal opportunity for all to participate in cultural life. However, such an analysis should shed light not only on the role of education in a socioeconomic context but also on the content of the school in terms, for example, of its aesthetic and socially oriented subjects, as well as the sweeping changes in terms of the development of reading/comprehension, segregation and selection effects in recruitment for artistic educational paths. It is the Agency's assessment that numerous relevant studies and documentary bases are available, but that they need to be brought together to serve as the basis for a discussion of the role of the school in relation to our cultural policy goals.

Inledning

Syftet med denna rapport är att beskriva svenska folkets kulturvanor och att öka förståelsen för hur dessa samvarierar med socioekonomisk bakgrund. Rapporten kan därmed ligga till grund för kulturpolitiska bedömningar och prioriteringar. Kulturanalys har tagit fram rapporten på uppdrag av regeringen.

Rapporten beskriver kulturvanor och kulturaktiviteter hos den svenska befolkningen i åldrarna 16–85 år. Innehållet bygger på data från SOM-institutet vid Göteborgs universitet. Sedan slutet av 1980-talet genomför SOM-institutet varje höst en nationell undersökning för att kartlägga den svenska allmänhetens vanor och attityder på tre teman: samhälle, opinion och medier. En del av enkätfrågorna rör kulturvanor, och det är framför allt resultaten från den delen av SOM-undersökningen som redovisas här.

Avsikten är att löpande återkomma med fördjupade analyser och beskrivningar av befolkningens kulturvanor i takt med att nya insamlingar görs. Kulturanalys första rapport som publicerades 2016 gav en första övergripande bild av kulturvanorna i Sverige. I denna andra kulturvanerapport presenteras de senaste insamlade uppgifterna om kulturvanor från hösten 2015. Rapporten innehåller också fördjupad analys avseende kulturvanor i relation till socioekonomiska bakgrundsfaktorer.

Studiet av svenskarnas kulturvanor är ingen ny företeelse. Olika statliga aktörer och forskare har utifrån olika perspektiv och med olika fokus studerat kulturvanor. Genomgående har det ställts frågor om hur ofta respondenterna besökt olika kulturevenemang. I varierande grad har det ställts frågor rörande det egna kulturutövandet. Mellan 1983 och 2002 genomförde Kulturrådet till exempel vid åtta tillfällen den så kallade Kulturbarometern.¹ För att fånga upp längre trender har även studier som baseras på data från ULF (SCB:s undersökningar om levnadsförhållanden) genomförts. Den socioekonomiska bakgrundens betydelse

Den socioekonomiska bakgrundens betydelse

De kulturpolitiska målen anger att ”alla ska ha möjlighet att delta i kulturlivet”. Det kan förstås som att bakgrundsfaktorer och var man bor i landet inte ska vara ett hinder för delaktighet i kulturlivet. Vidare ska kön, funktionsvariation eller utländsk bakgrund inte utgöra ett hinder för ett aktivt kulturdeltagande. Men hur vet vi att alla har denna möjlighet? Ett sätt att få en indikation på huruvida alla har möjlighet eller inte är att studera vilka som deltar och om detta skiljer sig åt mellan olika grupper i samhället samt mellan olika kulturaktiviteter.

Kulturanalys rapport 2016 om kulturvanor bekräftade att de som har en mer gynnsam bakgrund i termer av social härkomst, utbildning, uppnådd klass och inkomst också är de som i större utsträckning deltar i kulturlivet.² Det är därför av vikt att försöka fördjupa förståelsen om sambandet mellan socioekonomisk bakgrund och kulturdeltagandet samt hur detta förändras över tid.

Skillnader mellan olika gruppers deltagande i kulturen ger inte direkt svar på frågan om lika möjligheter. Vi får i stället endast en bild av vilka som utifrån sina möjligheter faktiskt deltar. Men om vi finner systematiska skillnader i kulturdeltagande mellan olika samhällsgrupper kan vi åtminstone diskutera huruvida dessa grupper har haft samma möjligheter till deltagande eller inte.

Analysfokus i denna kulturvanerundersökning ligger – utöver övergripande beskrivningar av kulturvanor – på de socioekonomiska bakgrundsfaktorernas betydelse, både kopplat till olika kulturaktiviteter och förändring över tid. Social bakgrund eller socioekonomisk status är komplexa begrepp. Ofta används utbildning som indikator, men den socioekonomiska bakgrunden är ett mer sammansatt begrepp än så, och i denna rapport tas också hänsyn till andra delar av begreppet som på olika sätt belyser social bakgrund och socioekonomisk status. De fyra aspekter av socioekonomisk status som vi valt att särskilt uppmärksamma är:

¹ Se exempelvis Statens Kulturråd 2008.

² Myndigheten för kulturanalys 2016.

- **Social härkomst**, uppväxthemmets klass. Respondenterna har fått uppge om de växt upp i ett arbetarhem, jordbrukarhem, tjänstemannahem eller företagarhus.
- **Utbildning** används som en fyrgradig variabel uppdelat i lägre än grundskoleutbildning, grundskoleutbildning, gymnasial utbildning samt eftergymnasial utbildning.
- **Uppnådd status**, även här har respondenten fått uppge om de anser sig tillhöra arbetarhem, jordbrukarhem, tjänstemannahem eller företagarhus.
- **Hushållens inkomst** avser hushållets sammanlagda inkomst. Frågan om inkomst har 12 svarsalternativ och sträcker sig från 100 000 eller mindre till mer än 1 100 000. För att underlätta trendanalyser har variabeln delats in i fem lika stora kategorier: låg, medellåg, medel, medelhög och hög.

Vad är kultur och vad mäter SOM-undersökningen?

Begreppen kultur och kulturvanor saknar en entydig definition. En redovisning av en undersökning om kultur kräver någon form av inramning: vad har inkluderats och inte, och varför? Eftersom kulturvanorna förändras och nya aktiviteter tillkommer är det svårt att definiera kultur på ett entydigt mätbart sätt. Kulturbegreppet i sig är i ständig förändring och många nya uttryck och aktiviteter gör anspråk på att tillhöra kultursfären.³ Ursprungligen finns en betydelse av odling och tankar om människans kultivering och förfining. En uppdelning i så kallad fin kultur och populär kultur, som alltså i sig ger uttryck för att ”finkulturen” är exklusiv, har länge funnits men har förändrat karaktär med samhällets utveckling.⁴ Det kommer säkerligen alltid finnas skilda uppfattningar om vad som är hög eller bra, respektive låg eller dålig kultur. Allt detta är viktigt att ha i åtanke när kulturvanor presenteras.

Kulturvanorna, eller kulturaktiviteterna, som frågorna i SOM-undersökningen avser att fånga, kan grovt sett delas in i kultur som *upplevelse* och

kultur som *utövande*. Det betyder bland annat att svaren speglar vilka aktiviteter som är vanligast i såväl publika sammanhang som privat i hemmet. Att gå på teater-, opera- eller dansföreställningar finns med i studien, liksom att skriva dagbok och dikter, dansa, teckna och måla. Det ska emellertid betonas att det inte finns några helt skarpa gränser mellan dessa olika kategorier av kulturaktiviteter. Utöver frågorna om vad och var, ingår till en mindre del även frågor om hur aktiviteter har utövats. Exempelvis ingår såväl filmtittande på bio som över internet.

Även med den relativa bredd i det kulturbegrepp som SOM-mätningarna representerar finns det ytterligare bestämningar och avgränsningar i vad frågorna omfattar. Det går exempelvis att diskutera i vad mån olika slags spel, motion och idrottsliga aktiviteter bör räknas in. Fokus i denna rapport ligger på de områden som närmast ligger inom den nationella kulturpolitiken.⁵ Det innebär i sin tur att tyngdpunkten ligger på estetiska kulturupplevelser och processer. Många undersökningar av kulturvanor begränsas vidare till personernas fritid; det som sker i skolan eller på arbetsplatser tas alltså inte med.⁶ SOM-institutets data inkluderar kulturvanor oavsett var det sker – i hemmet, skolan eller på arbetsplatsen.

Metod

Hur människor deltar i och utövar kultur kan undersökas och fångas på många olika sätt. De siffror och tabeller som redovisas i denna rapport bygger på SOM-institutets undersökning (enkätstudie) som genomfördes hösten 2015. Undersökningen riktar sig till åldersintervallet 16–85 år och består av ett riksrepresentativt urval. Inför 2015 års undersökning har SOM-institutet på uppdrag av Kulturanalys ökat antalet kulturvanefrågor och respondenter jämfört med 2014 års undersökning. Jämfört med 2014 utökades kulturvanedelen med fyra frågor samtidigt som det minsta antalet respondenter för undersökningens kulturvanefrågor fördubblades. Det senare innebär att det har varit mellan cirka 3 000 och 8 000 som besvarat de olika kulturvanefrågorna i 2015 års SOM-undersökning. För en mer utförlig beskrivning av SOM-institutets undersökning se Bilaga I.

³ För en genomgång av kulturbegreppet, se Fornäs 2012.

⁴ Se till exempel Brodén 2014.

⁵ Se Myndigheten för kulturanalys 2015a. Se också ESS-net CULTURE: förslag för EU:s kulturdatasamarbete. Här förs sju områden fram: scenkonst; arkitektur, bild, form och hantverk;

kulturarv; böcker och tidningar; bibliotek; film och video; radio, tv och internet.

⁶ Vissa kulturvanundersökningar riktas till både barn och vuxna, till exempel den omfattande danska studien Danskernes kulturvaner 2012 som ställer frågor om både fritid och skola.

Vid den här typen av undersökningar är man vanligtvis intresserad av den variation som finns i svaren. Förutom att belysa vilka de vanligaste kulturaktiviteterna är, så är det intressant att söka svar på frågor som: Finns det stora skillnader mellan olika åldersgrupper i frekvensen av konsert- eller teaterbesök? Finns det skillnader i kulturvanor i mindre orter och glesbygd i jämförelse med i större städer, och i så fall vilka? Hur ser förhållandet mellan hushållets inkomst och kulturvanorna ut?

Beroende på vad det är undersökningen ska belysa kan olika val göras vid analys och framställning. Detta innebär att vi ibland endast redovisar hur stor andel som ägnat sig åt en viss aktivitet under de senaste 12 månaderna medan vi i andra fall även tagit hänsyn till hur ofta och i hur stor utsträckning befolkningen har ägnat sig åt aktiviteten. Vissa anpassningar av data har också gjorts för att möjliggöra jämförelser över tid. Till exempel innebär detta att vi i trendanalysen definierat högre utbildning annorlunda jämfört med hur fallet var i den förra rapporten samt i de andra analyserna i den här rapporten. Med eftergymnasial utbildning menas i trendanalysen sådan eftergymnasial utbildning som lett till examen från universitet/högskola. För mer information om analys och de variabler som använts se bilageavsnittet.

Disposition

I följande kapitel redovisas först några övergripande bilder av svenskarnas kulturvanor samt hur dessa hänger ihop med några för kulturdeltagandet viktiga bakgrundsvariabler. Sedan görs fördjupade statistiska analyser med syftet att öka förståelsen för hur dessa bakgrundsvariabler hänger samman med kulturdeltagandet. Därefter följer ett avsnitt som belyser kulturvanorna utifrån ett trendperspektiv. I ett avslutande kapitel kommenteras och diskuteras resultaten. Rapporten avslutas med Kulturanalys bedömning av centrala frågor rörande kulturvanor.

För att hålla nere rapportens omfång och göra den mer läsarvänlig redovisas endast ett urval av grafer och tabeller inne i rapporten. Övriga grafer och tabeller av relevans går att finna i rapportens bilagedel.

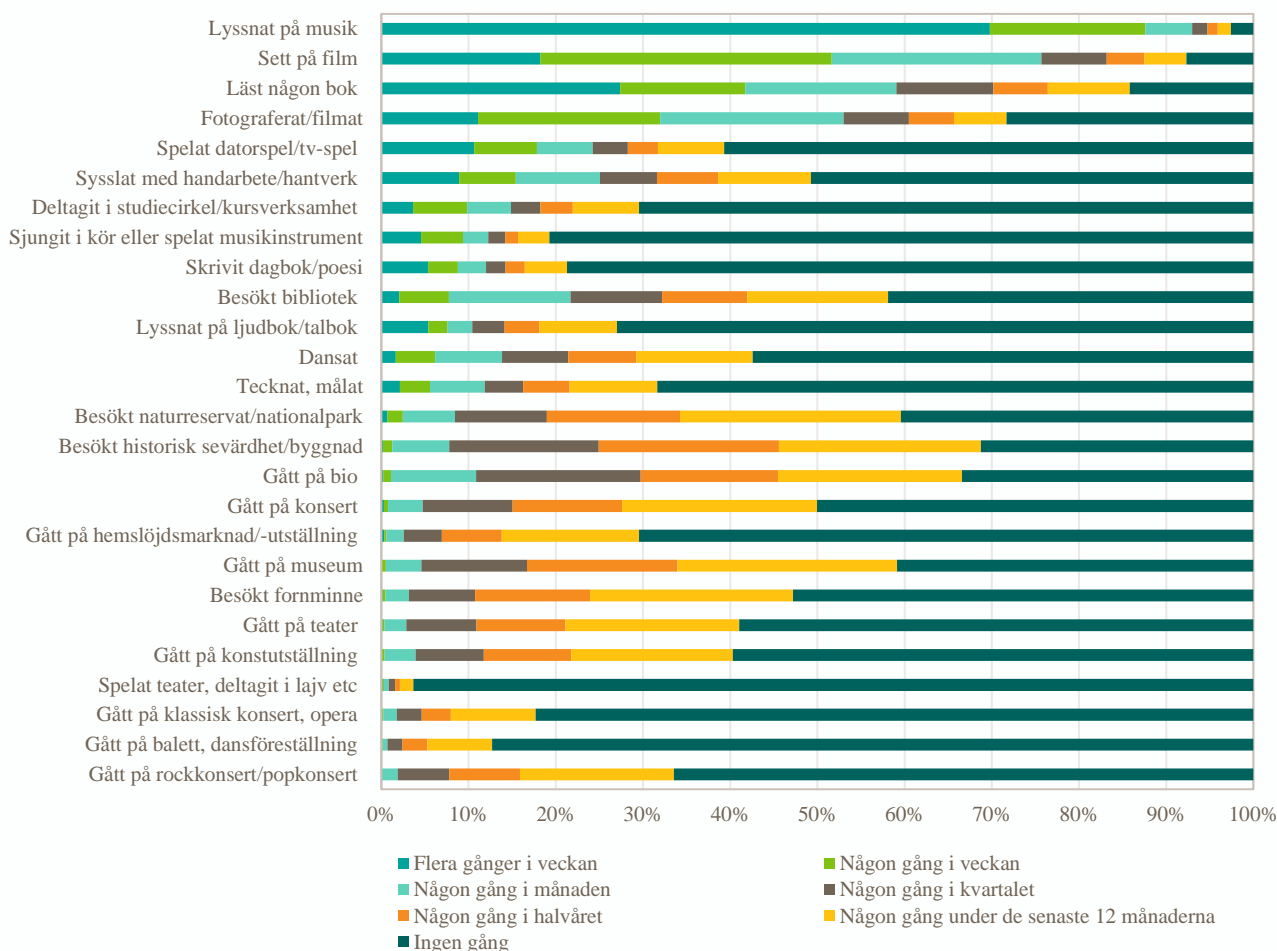
Kulturvanor – en översikt

I detta avsnitt redovisas kulturdeltagandet under år 2015. Redovisningen täcker alla de kulturaktiviteter som ingått i SOM-undersökningen det aktuella året och görs inledningsvis som enkla beskrivningar. Därefter redovisas kulturaktiviteterna utifrån bakgrundsvariablerna kön, ålder, civilstånd, de fyra socioekonomiska aspekterna och boendeort.

Våra vanligaste kulturvanor

Figur 1 visar i vilken omfattning man under 2015 har utövat eller deltagit i olika kulturaktiviteter. Figuren är sorterad i fallande ordning efter hur stor andel som säger sig ha deltagit någon gång i

veckan under de senaste 12 månaderna.⁷ Lyssna på musik är den mest vanligt förekommande kulturaktiviteten, 97 procent uppger att de har gjort det någon gång under de senaste 12 månaderna och hela 70 procent att de gjort det flera gånger i veckan. Därefter följer se på film, läsa bok samt fotografera/filma. Gemensamt för dessa aktiviteter är att majoriteten av respondenterna uppgett att de ägnat sig åt aktiviteterna någon gång i månaden eller oftare under de senaste 12 månaderna. Dessa kulturaktiviteter förutsätter inte att man tar sig någonstans eller till en specifik scen, man kan utöva eller delta i aktiviteterna oavsett var man befinner sig.

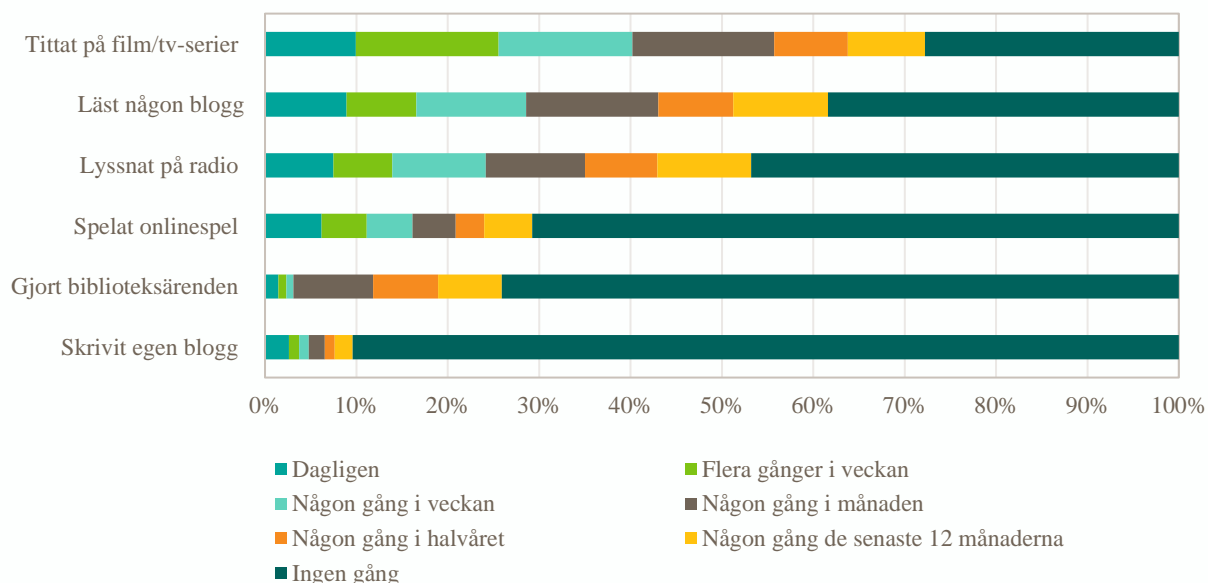
Figur 1. Kulturaktiviteter efter hur ofta de har utövats, 2015, procent. (Kulturaktiviteterna presenteras i fallande ordning efter hur stor andel som har utövat dem någon gång i veckan under de senaste 12 månaderna.)

⁷ Resultaten bekräftar i stort den analys som gjordes i Kulturanalys förra kulturvaner rapport 2016.

Betydligt färre uppger att de gått på rock-/popkonsert, balett/dansföreställning, klassisk konsert/opera och teater. Gemensamt för dessa aktiviteter är att de sker utanför hemmet. Ofta rör det sig om någon institution med en scen, arena, konserthus eller teater som man behöver besöka för att kunna delta.

Jämfört med SOM-undersökningen 2014 har fyra frågor tillkommit. Det handlar om att besöka

historisk sevärdhet/byggnad, naturreservat/nationalpark, fornminne samt gå på museum. Dessa aktiviteter har det gemensamt att de är förknippade med ett geografiskt avstånd och att deltagandet är förhållandevis lågfrekvent. Trots detta är det så pass många som mellan 50 och 70 procent som säger sig ha deltagit i någon av dessa aktiviteter minst en gång under de senaste 12 månaderna.

Figur 2. Internetrelaterade kulturaktiviteter efter hur ofta de har utövats, 2015, procent. (Kulturaktiviteterna presenteras i fallande ordning efter hur stor andel som har utövat dem någon gång i veckan under de senaste 12 månaderna.)

Kulturaktiviteter *online* (Figur 2) följer inte samma mönster om fysiskt avstånd som de aktiviteter som redovisades i Figur 1. Snarare är det så att huruvida en online-aktivitet är mer frekvent eller inte hänger samman med om aktiviteten är av passiv eller aktiv art. De tre mest frekventa online-aktiviteterna är titta på film/tv-serier, läsa blogg och lyssna på radio. Skrivit egen blogg är den online-aktivitet som har haft lägst frekvens. Endast var tionde respondent uppger att de ägnat sig åt att blogga någon gång under de senaste 12 månaderna.

Det bör här tilläggas att de frekvenser som redovisas i Figur 2 är baserade på ett urval av de respondenter vilka svarat att de använt internet någon gång under de senaste 12 månaderna (92 procent), vilket ändå utgör en större del av de svarande.

Flertalet studier har visat att kulturvanor hänger ihop med kön, ålder och utbildningsnivå.⁸ Ambitionen i denna rapport är att fördjupa analysen av bakgrundsfaktorerens betydelse och i detta avsnitt ges först några övergripande bilder som sedan fördjupas i nästföljande avsnitt.

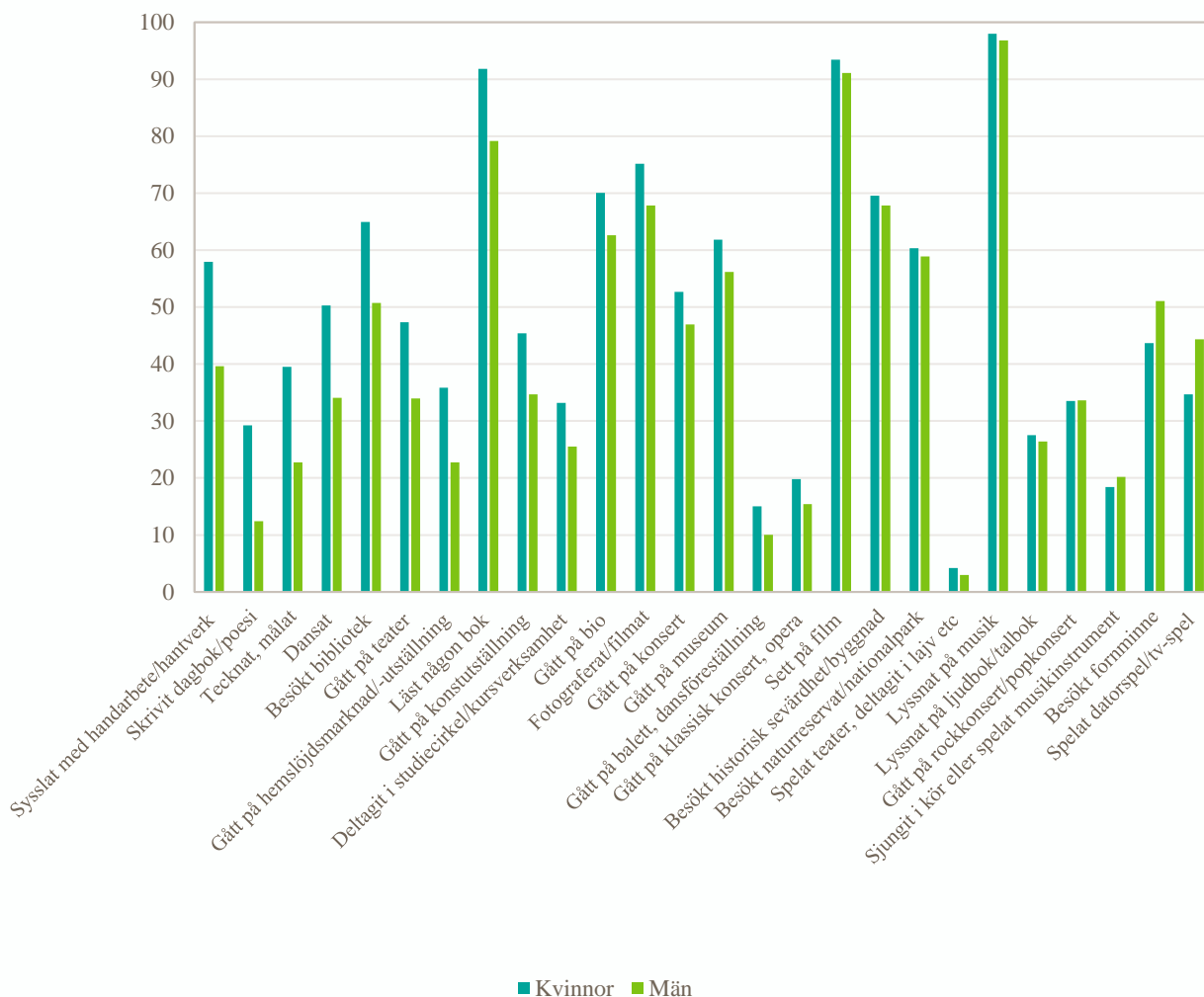
⁸ Tillgänglighet till kultur för funktionshindrade är också en viktig aspekt här. SOM-formulären har dock inga frågor om detta. När det

gäller svensk respektive utländsk bakgrund är skillnaderna generellt sett små eller inga alls, så som de faller ut i SOM-undersökningen.

Är kvinnor mer aktiva än män?

Flera studier bekräftar att kvinnor är mer aktiva i kulturlivet än män. Figur 3 återger skillnaderna

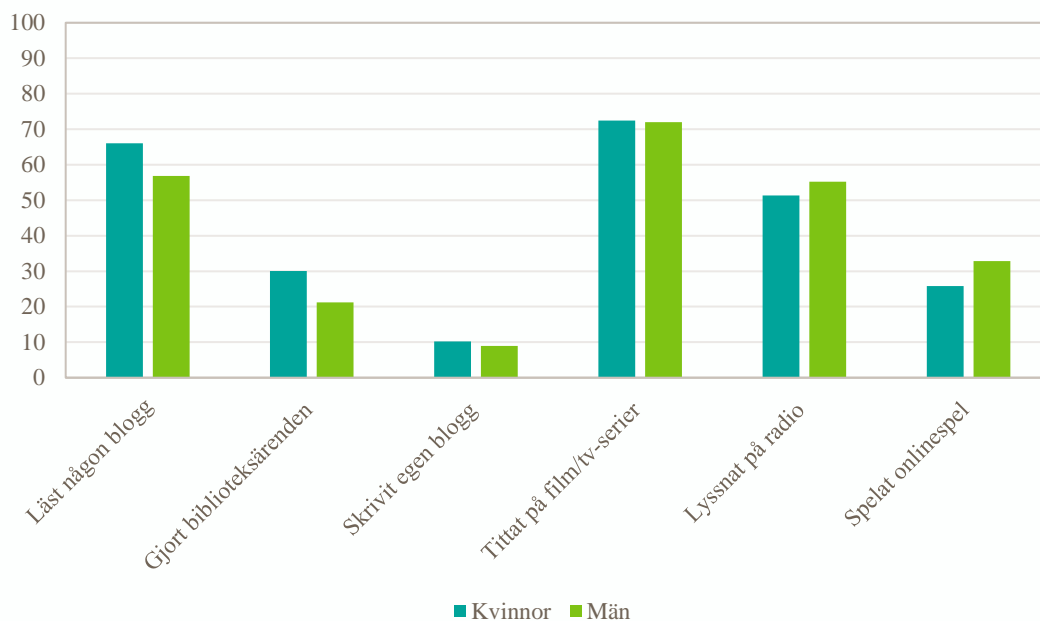
mellan kvinnor och män sett till deltagande i de kulturaktiviteter som ingår i SOM-undersökningen. Redovisningen görs i procentenheter.

Figur 3. Kulturaktiviteter 2015 (minst en gång de senaste tolv månaderna) för kvinnor och män, procent. (Kulturvanorna presenteras i fallande ordning efter skillnaden i procentenheter mellan kvinnor och män.)

Figur 3 visar störst skillnad mellan kvinnor och män för aktiviteten syssla med handarbete/hantverk där det skiljer 18 procentenheter mellan könen. Tätt därefter kommer skriva dagbok/poesi, teckna/måla och dansa vilka alla har det gemensamt med handarbete/hantverk att de kan beskrivas som eget utövande.

I vilka aktiviteter deltar männen i större utsträckning än kvinnorna? Två aktiviteter visar en substantiell skillnad till männens fördel och det är besöka fornminne och spela datorspel/tv-spel. Sju respektive tio procentenheter skiljer könen åt för dessa två aktiviteter.

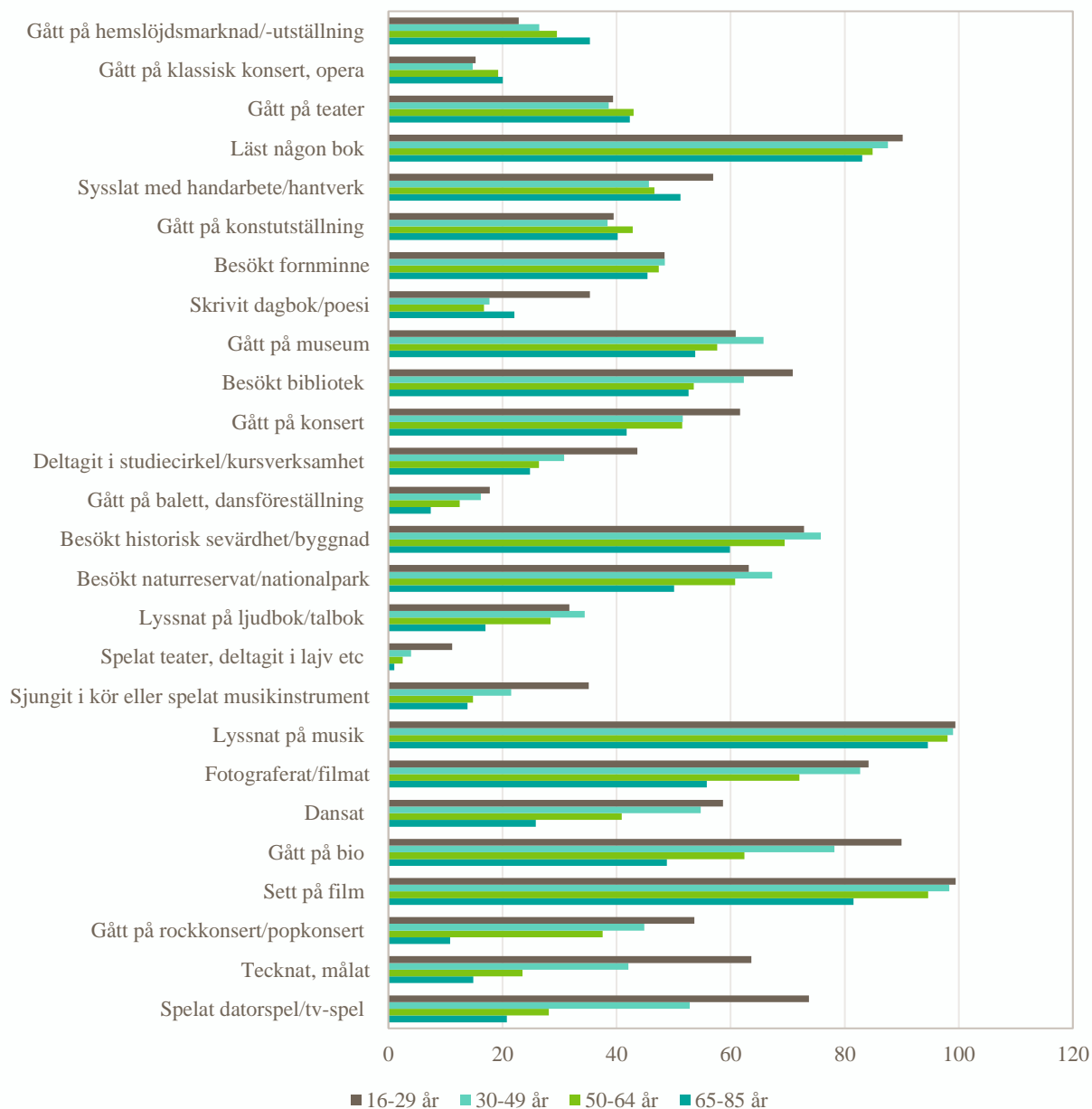
Figur 4. Internetrelaterade kulturaktiviteter 2015 (minst en gång de senaste tolv månaderna) för kvinnor och män, procent. (Kulturvanorna presenteras i fallande ordning efter skillnaden i procentenheter mellan kvinnor och män.)

Bland online-aktiviteterna ser vi också vissa könsrelaterade mönster. Störst skillnad mellan könen finner vi för de två aktiviteterna läsa blogg och göra biblioteksärenden. I båda fallen är det kvinnorna som mer än männen ägnat sig åt dessa aktiviteter.

Ålder

Även ålder samvarierar med kulturdeltagande, men detta mönster varierar mellan olika

kulturaktiviteter. Data ger dock inte besked om huruvida ålderssambanden är ett utslag av ålder per se, det vill säga var man befinner sig i livscykeln, eller om det handlar om generationsbetingade levnadsmönster. Figur 5 visar kulturaktiviteterna uppdelat i de fyra ålderskategorierna 16–29, 30–49, 50–64 och 65–85 år.

Figur 5. Kulturaktiviteter 2015 (minst en gång de senaste 12 månaderna) efter ålder, procent. (Kulturaktiviteterna presenteras i fallande ordning efter riktning och storlek på korrelation mellan ålder och kulturaktivitet.)

Den övergripande bilden är att de yngre deltar mer och oftare än äldre i de kulturaktiviteter som ingår i SOM-institutets undersökning. De kulturaktiviteter som samvarierar starkast med ålder är dansa, gå på bio, se på film, gå på rock-/popkonsert, teckna/måla samt spela datorspel/tv-spel. Dessa sex aktiviteter, möjligen med undantag för teckna/måla, kännetecknas av att de har en populärkulturell prägel som ligger närmare de yngres livsvärld.

Även om kulturen tycks domineras av de yngre så finns det några aktiviteter som visar på ett motsatt mönster med en större andel äldre deltagare. Den

aktivitet som visar på störst samband till de äldres fördel är gå på hemslöjdsmarknad/-utställning. Övriga aktiviteter som visar på ett positivt samband med ålder är så pass svaga att de saknar betydelse.

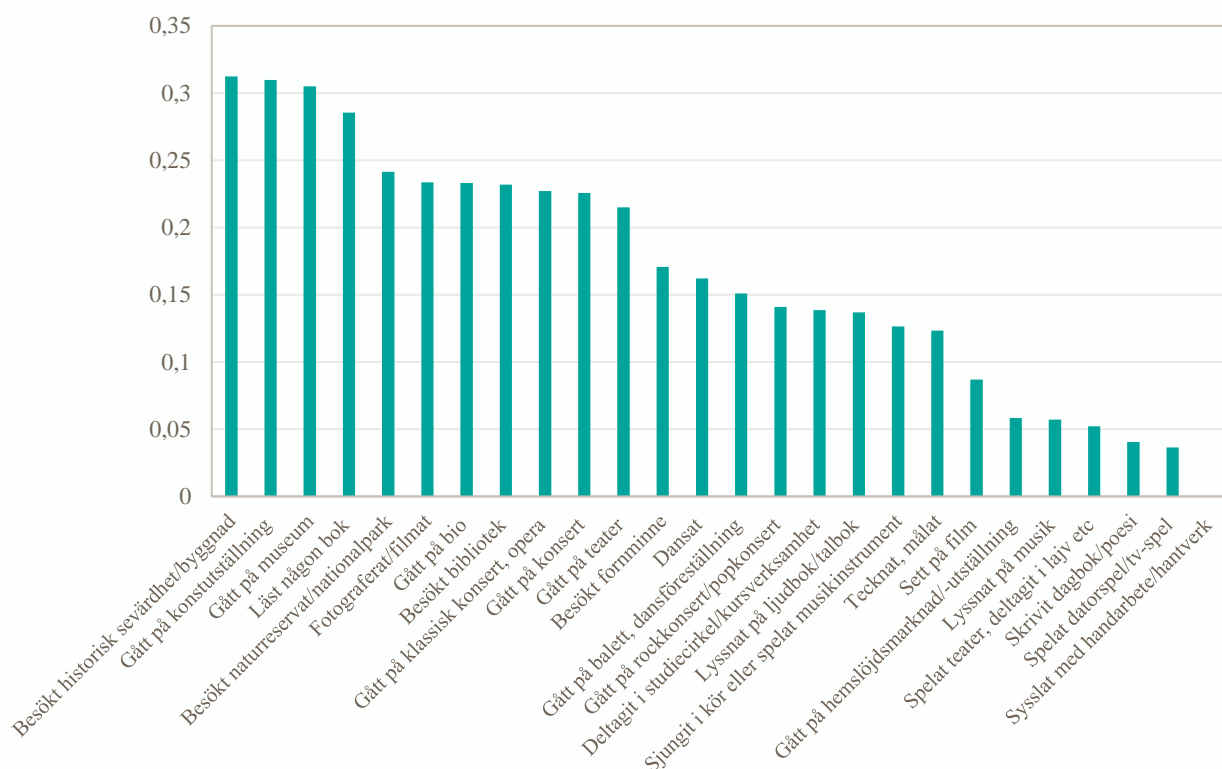
De yngre är också mer aktiva än de äldre när det gäller online-aktiviteter. Detta är tydligast när det gäller titta på film/tv-serier, där hela 97 procent av de i gruppen 16–29 år har gjort detta någon gång under de senaste 12 månaderna. I åldersgruppen 65–85 år är motsvarande siffra 48 procent. Sambandet mellan ålder och att skriva blogg är dock mycket svagt.

Fyra aspekter av socio-ekonomisk status

Utbildning

Utbildningens samband med olika kulturaktiviteter kan beskrivas i termer av styrka och riktning. Vi låter därför en fyrgradig version av

utbildningsvariabeln korrelera med var och en av kulturaktiviteterna i SOM-undersökningen.⁹ Figur 6 visar hur starkt sambandet är mellan en viss kulturaktivitet och utbildning samt i vilken riktning detta samband går. Ett positivt samband betyder att ju högre utbildning man har, desto mer ägnar individerna sig åt aktiviteten.

Figur 6. Korrelationer (Spearman) med utbildning, 2015. (Frekvenser uppdelat på utbildningskategori redovisas i Bilaga II.)

Så gott som alla kulturaktiviteter samvarierar positivt med utbildning, det är endast en aktivitet som inte samvarierar med utbildning och det är syssla med handarbete/hantverk. Starkast samband finner vi för de kulturaktiviteter som sker utanför hemmet. Dessa aktiviteter är inte sällan förknippade med avstånd och kostnader. Aktiviteterna besöka historisk sevärdhet/byggnad, gå på konstutställning, gå på museum och läsa bok uppvisar särskilt starka samband med högre utbildning. Kulturaktiviteter med ett svagare positivt samband med utbildning, så som till exempel lyssna på musik eller spela datorspel/tv-spel, tycks ha det gemensamt att de går att utföra i hemmet.

Även online-aktiviteterna utövas i större utsträckning av dem med högre utbildning. Frågan om biblioteksärenden via internet är den aktivitet som samvarierar starkast med utbildningsnivå (0,19). I övrigt kan det noteras att två frågor inte alls visar på något samband med utbildning, skriva egen blogg och spela online-spel.

Social härkomst och uppnådd status

I SOM:s enkät ombeds respondenten beskriva sitt nuvarande hem respektive sitt hem under uppväxten utifrån olika alternativ som kan sägas representera olika samhällsklasser. Alternativen är arbetarhem, jordbrukarhem, företagarhus, samt tjänstemannahem. Här ämnar vi jämföra den

⁹ Se inledningen för en närmare beskrivning av utbildningsvariabeln.

sociala uppväxtnmiljön, även kallat social härkomst, mot det nuvarande hemmets miljö som vi väljer att kalla uppnådd status.

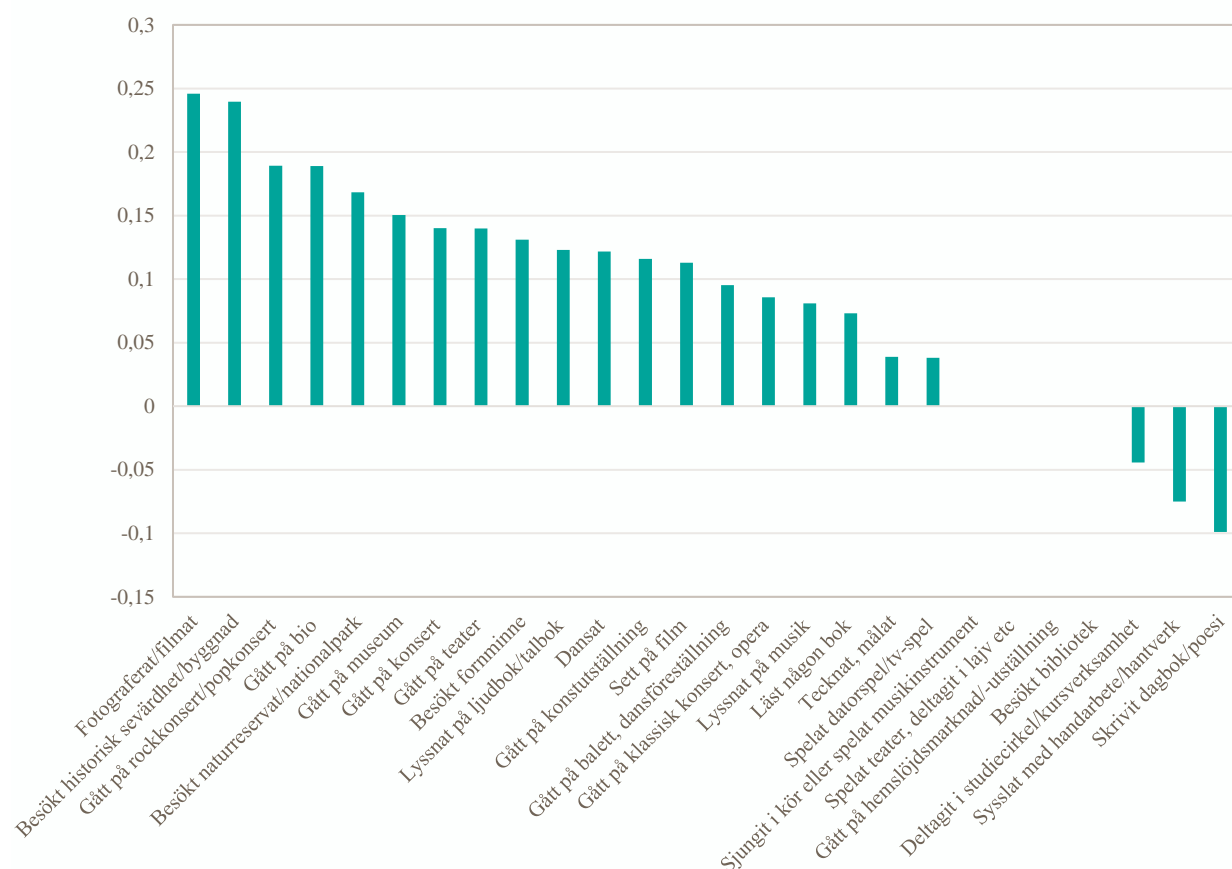
Resultaten visar att tjänstemanna-/företagarhem, oavsett om vi ser till social härkomst eller uppnådd status, är överrepresenterade i kulturlivet. Betydelsen av social härkomst respektive egen uppnådd status varierar emellertid i grad och mellan olika kulturaktiviteter. Exempelvis tycks uppnådd status ha en större betydelse än social härkomst när det gäller besök på teater, besök på museum samt besöka historisk sevärdhet/byggnad. Det omvända gäller för bland annat biblioteksbesök, dansa och sjunga i kör/spela instrument, där social härkomst har större betydelse än uppnådd status.

Det finns två kulturaktiviteter som avviker från det generella mönstret om ett högre deltagande bland tjänstemän och företagare, åtminstone då vi ser till den uppnådda statusen. De som uppgett att de idag tillhör kategorin arbetare/jordbrukare spelar i större utsträckning datorspel/tv-spel och tecknar/målar jämfört med de som uppgett tjänsteman/företagare.

Den sociala tillhörigheten, oavsett om vi ser till social härkomst eller uppnådd status, tycks inte ha lika stor betydelse för online-aktiviteter. De två aktiviteter som ändå tydligast visar på skillnader mellan tjänstemän/företagare och arbetare/jordbrukare är för social härkomst biblioteksärenden och för uppnådd status lyssna på radio. I båda fallen är det kategorin tjänstemän/företagare som är överrepresenterade bland de som ägnat sig åt dessa aktiviteter någon gång under de senaste 12 månaderna.

Hushållens inkomst

Inkomst är ytterligare en aspekt av det socioekonomiska begreppet. Flertalet kulturaktiviteter innebär kostnader och det är därför relevant att studera hur hushållets ekonomi förhåller sig till kulturdeltagandet. I Figur 7 redovisas korrelationer mellan de olika kulturaktiviteterna och den fråga om hushållets sammanlagda årsinkomst som ställts i SOM-undersökningen. Frågan om inkomst har 12 svarsalternativ och sträcker sig från 100 000 eller mindre till mer än 1 100 000 per år i hushållet.

Figur 7. Korrelationer (Spearman) med hushållets inkomst, 2015.

De två kulturaktiviteter som samvarierar starkast med hushållets inkomst är fotografera/filma och besöka historisk sevärdhet/byggnad. Båda aktiviteterna uppvisar positiva samband med inkomsten vilket innebär att ju större hushållsinkomst, desto större deltagande i dessa två aktiviteter. Därefter kommer ett flertal kulturvanor vilka också visar på positiva samband med hushållets ekonomi. Den sammantagna bilden är alltså att hushållets inkomst har en betydelse för kulturdeltagandet.

Det är emellertid så att inte alla kulturaktiviteter samvarierar positivt med hushållets ekonomi. Det finns till och med några aktiviteter där de med lägre inkomst är mer aktiva, och några där det inte tycks råda några samband alls eller mycket svaga.

Om man jämför de kulturaktiviteter vilka samvarierar positivt med hushållets inkomst med dem som inte samvarierar positivt ser det ut att finnas i huvudsak en sak som de senare har gemensamt, dessa kulturaktiviteter ser ut att vara karakteriserade av eget skapande och utövande. Här finner vi bland annat skriva dagbok/poesi, syssla med handarbete/hantverk och sjunga i kör/spela instrument. Om vi i stället ser till de

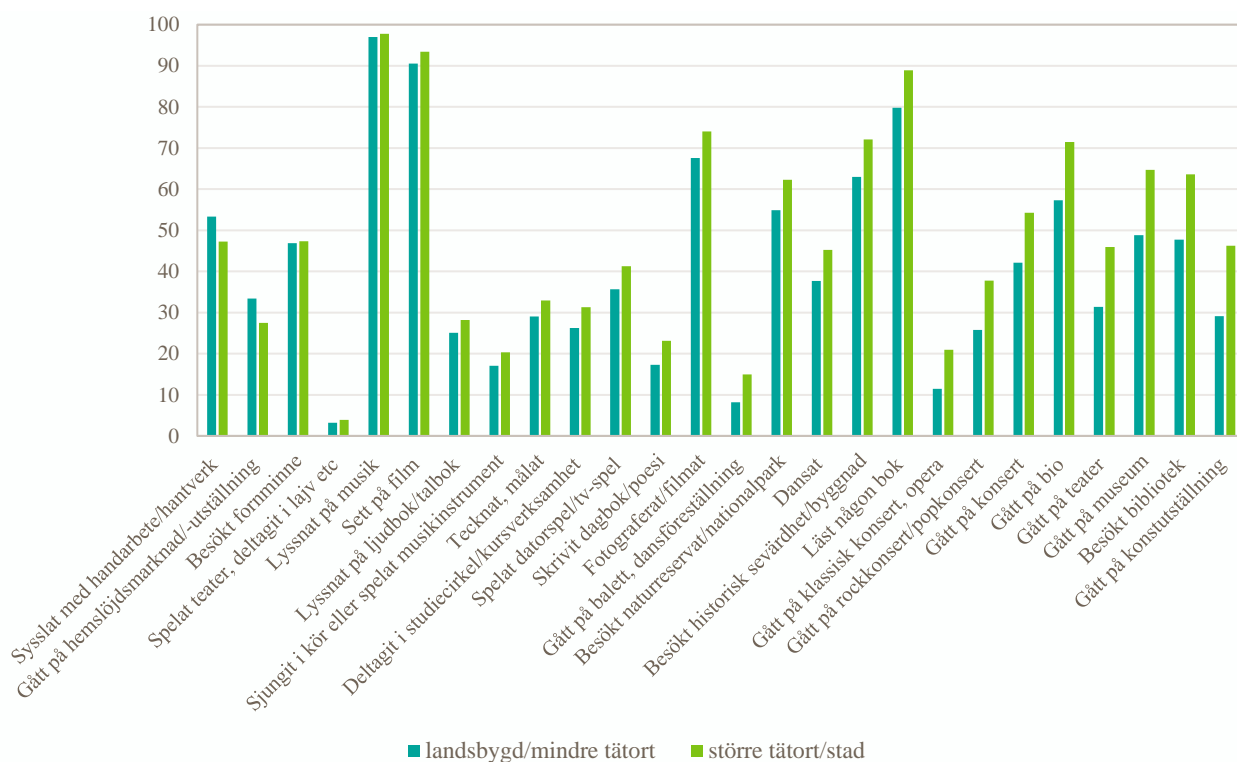
aktiviteter som visar på tydliga positiva samband med inkomst ser vi att dessa till merparten är förknippade med vissa kostnader så som entréavgifter och/eller geografiska avstånd.

Bland online-aktiviteterna är det främst lyssna på radio och titta på film/tv-serier som samvarierar med hushållets inkomst, vilket innebär att de med en större hushållsinkomst ägnat sig åt dessa online-aktiviteter i större utsträckning än de med en lägre hushållsinkomst.

Boendeort

Städer och framför allt större städer är platser där kulturutbudet är stort. Tidigare studier visar på stora skillnader i kulturdeltagande mellan stad och landsbygd vad gäller grad av deltagande såväl som typ av kulturaktivitet. Det finns också skäl att förvänta sig att dessa skillnader ökar.¹⁰

Figur 8 visar kulturaktiviteterna uppdelat i de två kategorierna landsbygd/mindre tätort och större tätort/stad. Aktiviteterna presenteras i fallande ordning efter skillnaden mellan landsbygd/mindre tätort och större tätort/stad sett till hur stor andel som sagt att de under de senaste 12 månaderna ägnat sig någon gång åt aktiviteterna.

Figur 8. Kulturaktiviteter (minst någon gång de senaste 12 månaderna) efter boendeort, 2015, procent.

¹⁰ Myndigheten för kulturanalys 2015.

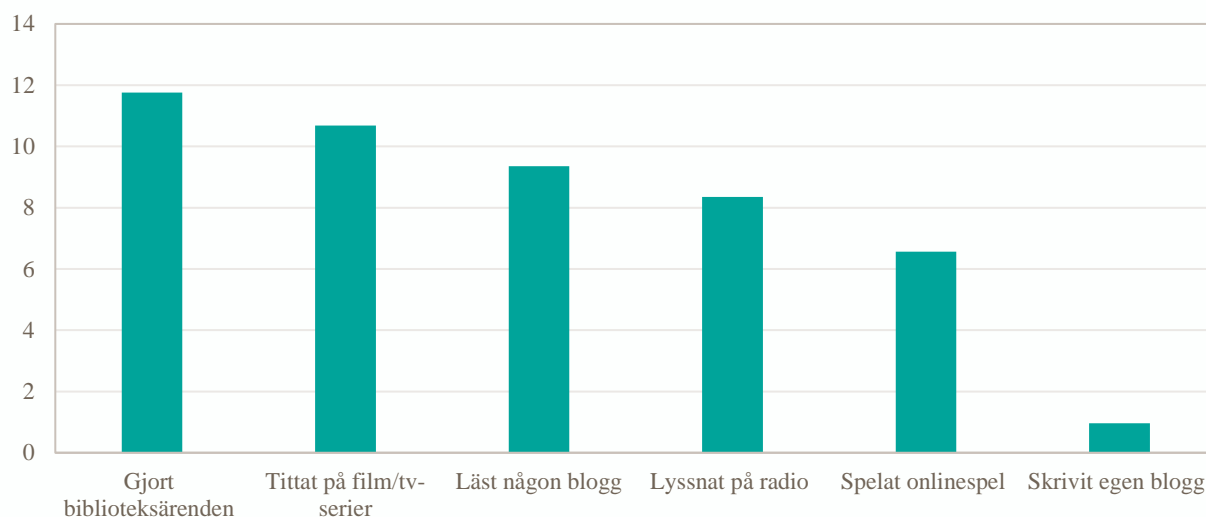

I figuren återfinns de kulturaktiviteter till vänster där deltagandet under 2015 har varit mer frekvent för de som bor i större tätort eller stad. Det är endast två kulturaktiviteter, syssla med handarbete/hantverk samt gå på hemslöjdsmarknad/-utställning, där deltagandet varit högre för landsbygd/mindre tätort.

Det tycks finnas ett mönster i dessa skillnader mellan större tätort/stad och landsbygd/mindre tätort. Gå på konstutställning, besöka bibliotek, gå

på museum, teater, bio och konsert med flera förutsätter alla att en scen eller institution finns tillgänglig för deltagandet. Sådana scener eller institutioner finns inte alltid tillgängliga i mer glesbefolkade områden.

Det har inte någon större betydelse om man bor i större tätort/stad eller landsbygd/mindre tätort när det gäller mer lättillgängliga kulturaktiviteter som att sjunga i kör/spela instrument, teckna/måla, se på film, lyssna på musik eller ljudbok.

Figur 9. Internetrelaterade kulturaktiviteter (minst någon gång de senaste 12 månaderna), skillnad mellan större tätort/stad och landsbygd/mindre tätort i procentenheter, 2015.

Skillnaderna mellan större tätort/stad och landsbygd/mindre tätort är väntad och sannolikt kopplad till tillgänglighet och utbud. Men de kulturaktiviteter som utövas online, vilka per definition kan anses vara lättillgängliga, visar också upp skillnader mellan tätort/större stad och landsbygd/mindre tätort. Figur 9 visar att de flesta av studiens online-aktiviteter är mer frekventa i större tätort/stad än i landsbygd/mindre tätort.

Det är troligt att det finns andra variabler som påverkar resultatbilden här. Till exempel är genomsnittsåldern lägre och den genomsnittliga utbildningsnivån högre i städer än på landsbygden. Båda dessa variabler har betydelse för deltagande och utövande av kulturaktiviteter som äger rum online. Men även vid kontroll för ålder och utbildning kvarstår sambanden mellan boendeort och online-aktiviteter.

Sammanfattning

- Lyssna på musik är den mest vanligt förekommande kulturaktiviteten, 97 procent uppger att de har gjort det någon gång under de senaste 12 månaderna och 70 procent att de gjort det flera gånger i veckan. Därefter följer se på film, läsa bok samt fotografera/filma.
- Kulturaktiviteter med lägst frekvens är bland annat gå på rock-/popkonsert, balett/dansföreställning, klassisk konsert/opera och teater.
- De tre vanligaste online-aktiviteterna är titta på film/tv-serier, läs blogg och lyssna på radio.
- Kvinnor är mer aktiva i kulturlivet än män. Störst skillnad mellan kvinnor och män finner vi för handarbete/hantverk där det skiljer 18 procentenheter mellan könen. Därefter kommer skriva dagbok/poesi, teckna/måla och dansa.

- Män är mer aktiva än kvinnor endast när det gäller besöka fornminne och spela datorspel/tv-spel. Sju respektive tio procentenheter skiljer könen åt för dessa två aktiviteter.
- De yngre är mer kulturaktiva än äldre. De kulturaktiviteter som samvarierar starkast med ålder är dansa, gå på bio, se på film, gå på rock-/popkonsert, teckna/måla samt spela datorspel/tv-spel. De yngre är mer aktiva än de äldre också när det gäller online-aktiviteter.
- Ett mindre antal kulturaktiviteter har en större andel äldre deltagare. Den aktivitet som visar på störst samband till de äldres fördel är gå på hemslöjdsmarknad/-utställning.
- Vi finner sociala skillnader i kulturvanor, oavsett vilken aspekt/indikator för socio-ekonomisk status som vi mäter/studerar.
- Nästan alla kulturaktiviteter samvarierar med utbildning på så sätt att högre utbildning innebär ett ökat deltagande. Fyra aktiviteter har ett särskilt starkt samband med högre utbildning och de är besöka historisk sevärdhet/byggnad, gå på konstutställning, gå på museum och läsa bok. Även online-aktiviteterna utövas i större utsträckning av de med en högre utbildning.
- Både social härkomst och egen uppnådd status har betydelse för kulturvanorna. Oavsett om vi ser till social härkomst eller uppnådd status deltar tjänstemän/företagare mer i de flesta kulturaktiviteterna jämfört med arbetare/jordbrukare.
- Betydelsen av social härkomst respektive uppnådd status varierar emellertid i grad och mellan olika kulturaktiviteter. Uppnådd status ser ut att ha en större betydelse än social härkomst för att gå på teater, gå på museum, besöka historisk sevärdhet/byggnad samt gå på konsert. Det omvända gäller för biblioteksbesök, dansa och sjunga i kör/spela instrument, där social härkomst har en större betydelse än uppnådd status.
- Hushållets inkomst har betydelse för kulturdeltagandet. Ju större hushållsinkomst, desto större deltagande. De två kulturaktiviteter som samvarierar starkast med inkomst är fotografera/filma och besöka historisk sevärdhet/byggnad.
- Kulturdeltagandet är högre i städer och större tätorter jämfört med mindre tätorter och landsbygd i de flesta kulturaktiviteterna. Endast när det gäller handarbete/hantverk och gå på hemslöjdsmarknad/-utställning är deltagandet högre för landsbygd/mindre tätort.

Grupper av kulturvanor och social bakgrund

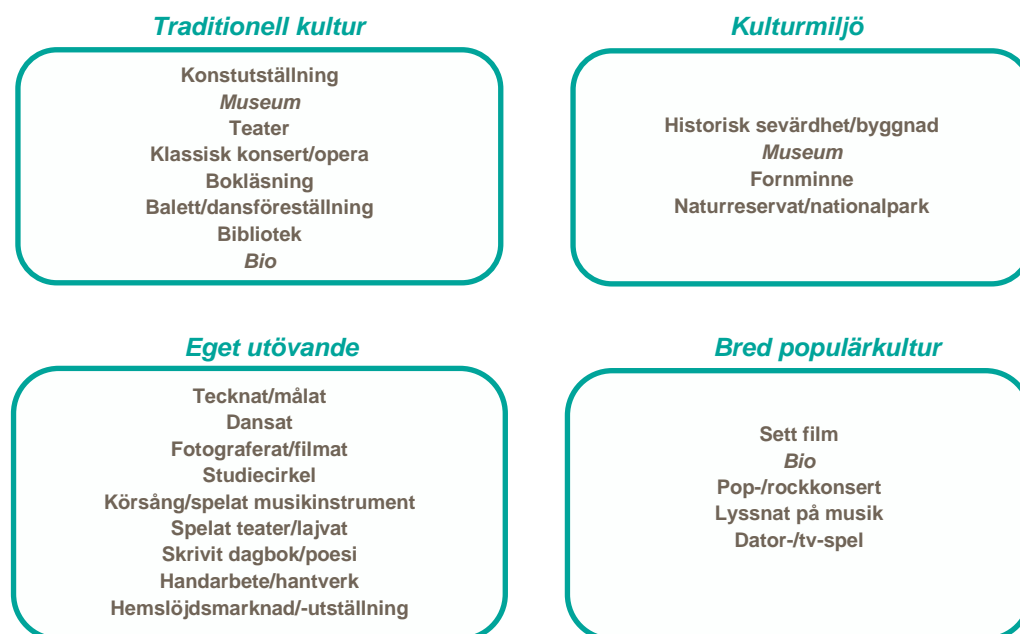
Att studera kulturaktiviteter var för sig och deras samband med bakgrundsfaktorer ger en intressant bild, men de övergripande mönstren blir inte tydliga. Fokus på enskilda aktiviteter kan skymma mer övergripande kulturvanemönster. Det är troligt att de som deltar i en kulturaktivitet också är mer benägna att ägna sig åt en viss annan kulturaktivitet. Vidare är enskilda enkätfrågor sårbara för mätfel och slumpmässiga variationer, och det är ytterligare ett skäl för att belysa grupper av kulturaktiviteter som hänger samman snarare än enskilda kulturvanor var för sig.

Vi har därför med hjälp av statistisk analys grupperat kulturaktiviteterna utifrån deras inbördes samband till mer sammansatta variabler eller kulturvanegrupper. Dessa grupper av kulturaktiviteter, är dels intressanta i sig, för att se vilka övergripande grupper av kulturvanor som finns och hur enskilda kulturvanor hänger ihop med varandra, dels mer tillförlitliga än de enskilda

enkätfrågor som de sammansatta variablerna utgörs av.¹¹ I detta avsnitt tydliggörs kulturvanornas övergripande mönster och samband med olika bakgrundsfaktorer.

Fyra övergripande grupper av kulturvanor

SOM-undersökningens svar och de statistiska sambanden mellan olika kulturvanor ligger till grund för grupperingen av kulturvanor.¹² För en mer utförlig redogörelse av metod och resultat se Bilaga III. Eftersom analysen bygger på kulturvanornas inbördes samband är det möjligt att resonera kring vad olika kulturvanor har gemensamt och rubricera de olika grupperna på ett sätt som beskriver grupperna på ett relevant sätt.¹³ I Figur 10 redovisas de grupper av kulturaktiviteter som analysen gett upphov till.

Figur 10. Grupper av kulturaktiviteter.

¹¹ I texten används begreppen grupper eller övergripande grupper. Här finns egentligen olika begreppsalternativ, till exempel kulturvanekluster eller övergripande kulturformer. Den statistiska termen för kluster/grupp är faktor.

¹² Online-aktiviteterna har av mättekniska skäl inte inkluderats i analysen. Kulturvanan lyssna på ljudbok är inkluderad i analysen men visade sig inte höra ihop med någon av de fyra faktorerna.

¹³ Den statistiska analysen ger naturligtvis ingen vägledning när det gäller hur de olika grupperna ska rubriceras. Detta får göras utifrån

en tolkning av grupperingarna och de kulturaktiviteter som ingår i grupperna. Vi har strävat efter en så värdeneutral rubricering som möjligt som också beskriver de ingående kulturaktiviteterna på ett relevant sätt. Rubrikerna är ändå inte invändningsfria. Exempelvis kan bred populärkultur naturligtvis också vara traditionell. Begreppet "bred" är vagt men knyter an till allmänt språkbruk. Kulturarv skulle kunna vara ett alternativ till kulturmiljö.

Traditionell kultur

Den första gruppen består bland annat av att läsa bok, gå på teater, konstutställning och dansföreställning. Läsa bok avviker lite från andra mer scenorienterade kulturaktiviteter i gruppen, men hör statistiskt samman med gruppen. Aktiviteterna knyter an till ett traditionellt kulturbegrepp.

Kulturmiljö

Den andra gruppen består av att besöka historisk sevärdhet/byggnad, naturreservat/nationalpark, fornminne samt att gå på museum. Det är kulturaktiviteter som kan kopplas till ett intresse för kulturarv och kulturmiljö.

Eget utövande

Den tredje gruppen utgörs av nio kulturaktiviteter och flertalet av dessa består av eget skapande eller eget kulturellt uttryck. Exempelvis ingår handarbete/hantverk, teckna/måla och fotografera/filma i denna grupp.

Bred populärkultur

Den fjärde gruppen utgörs av att spela datorspel, se film, gå på pop-/rockkonsert, bio och lyssna på musik. Det dessa aktiviteter i första hand tycks ha gemensamt är att de är en del av en samtida populärkultur. De är breda kulturaktiviteter vilka till viss del kan karaktäriseras som lättillgänglig kultur, åtminstone jämfört med de andra tre grupperingarna.

Grupperna är i statistisk mening tydliga och det är möjligt att identifiera gemensamma drag i de kulturaktiviteter som ingår i respektive grupp. Det är dessa gemensamma egenskaper som ligger till grund för gruppernas benämningar.

Vi ser att frågorna om bio- och museibesök, utöver att tillhöra gruppen populärkultur och gruppen eget utövande också statistiskt ansluter till traditionell kultur. Att samma kulturaktivitet tillhör flera olika grupper kan dels bero på att det inte är vattentäta skott mellan grupperna, dels på att ytterligare uppdelningar av aktiviteterna skulle behövas för att göra gruppindelningen mer tydlig. Exempelvis är det en rimlig tes att bio skulle kunna delas upp på olika typer av filmer och att typ av film skulle kunna förklara varför bio hamnar i två grupper. Den tillgängliga statistiken begränsar dock vidare analyser på mer detaljrik nivå.

Vilka deltar i de olika grupperna av kulturvanor?

Hur samvarierar de olika bakgrundsvariablerna med de fyra grupperna av kulturaktiviteter? Vilka deltar i de olika grupperna av kulturaktiviteter? Med hjälp av statistisk analys kan vi beräkna hur starka sambanden är mellan respektive bakgrundsvariabel och grupp av kulturvanor samt i vilka riktningar dessa samband går. Analysen ger oss således möjligheten att studera hur stor ”effekt” respektive bakgrundsvariabel har på deltagandet i de olika grupperna av kulturaktiviteter. Detta ger oss också möjligheten att jämföra bakgrundsvariablerna sinsemellan för att se vilken eller vilka som tycks ha störst betydelse för deltagandet i var och en av de fyra grupperna.

De socioekonomiska faktorerna samspelar med varandra på ett komplext men samtidigt väntat sätt. Social härkomst kan exempelvis ha en direkt effekt på deltagandet i traditionell kultur. Men betydelsen av social härkomst kan också kanaliseras via utbildning. I statistiska termer talar man om direkta och indirekta effekter. Den statistiska analysen och olika effekter redovisas i Bilaga III.

Traditionell kultur

Kvinnor deltar i betydligt högre grad än män i traditionell kultur. Men också social härkomst och utbildning har starka samband med traditionell kultur. De som tar del av traditionell kultur är i större utsträckning uppväxta i tjänstemanna-/företagshem samt högutbildade. En stor del av den sociala härkomstens betydelse kanaliseras via utbildning. Detta är väntat, eftersom en större andel av de som vuxit upp i tjänstemanna-/företagarhem har gått vidare till högre utbildning jämfört med de som vuxit upp i arbetar-/jordbrukarhem.

Även uppnådd status har betydelse för deltagandet i traditionell kultur. De som uppger att de hör till tjänstemannahem har större benägenhet att delta i traditionell kultur än de som anser sig höra till arbetar-/jordbrukarhem. Vid en första anblick ter sig betydelsen av uppnådd status vara lika stor som den för social härkomst. Men i och med att den sociala härkomstens betydelse även kanaliseras via utbildningsnivå har den sammantaget en klart större betydelse för deltagande i traditionell kultur jämfört med uppnådd status.

Analysen visar också att de med högre inkomst och som bor i större tätort eller stad i större utsträckning deltar i traditionell kultur.

Kulturmiljö

Den kulturvanegrupp vi kallar kulturmiljö är på många sätt mycket lik den traditionella kulturen, men sambanden med socioekonomisk status är överlag något svagare. Dessutom ser vi inte i kulturmiljögruppen den tydliga överrepresentation av kvinnor som så tydligt präglar den traditionella kulturen. Män och kvinnor ägnar sig i ungefär lika stor grad åt kulturmiljöaktiviteter.

Den sammantagna bilden är ändå att traditionell kultur och kulturmiljö har mycket gemensamt när det gäller vilka som deltar i dessa grupper av kulturaktiviteter. Social härkomst och utbildningsnivå spelar roll på så sätt att de som växt upp i tjänstemannahem och de som har högre utbildning deltar mer i aktiviteter kopplade till kulturmiljö. Men detta mönster är alltså inte lika markant som för den traditionella kulturen. Liksom traditionell kultur kanaliseras en stor del av den sociala härkomstens effekt på deltagandet i kulturmiljöaktiviteter via utbildningen.

Även hushållens inkomst, boendeort och uppnådd status har betydelse för deltagande i kulturmiljö, också detta indikerar likheter med traditionell kultur. Men sambanden är svagare i kulturmiljögruppen än i den traditionella gruppen för uppnådd status och boendeort.

Eget utövande

Det egna utövandet skiljer sig från de övriga kulturvanegrupperna såtillvida att variabeln stad-landsbygd inte har någon effekt på deltagandet i denna grupp av kulturaktiviteter. För de andra kulturvanegrupperna gäller det att stadsborna deltar i större utsträckning än de som bor i mindre tätort eller på landsbygden.

Eget utövande skiljer sig också från de andra kulturvanegrupperna genom att de med en lägre inkomst deltar i den här kulturvanegruppen i större utsträckning än de med en högre inkomst. För de andra kulturvanegrupperna är sambandet det omvända, det vill säga de med högre inkomst är mer kulturaktiva.

I övrigt karaktäriseras det egna utövandet av en tydlig ålderseffekt. De yngre ägnar sig åt detta i betydligt större utsträckning än de äldre. Även utbildning, kön och social härkomst är av betydelse för det egna kulturutövandet då de med eftergymnasial utbildning, kvinnor samt de från tjänstemanna-/företagarhem i högre grad är aktiva.

Bred populärkultur

I bred populärkultur finner vi inga större skillnader mellan kvinnor och män. I stället är det i huvudsak en variabel som har en påverkan på deltagandet, nämligen ålder. Det är tydligt att ju yngre du är, desto mer ägnar du dig åt bred populärkultur och denna ålderseffekt är klart starkare än i någon av de andra tre grupperna av kulturvanor.

Faktorer som social härkomst, utbildning och uppnådd klass spelar viss roll på samma sätt som i de andra kulturvanegrupperna, men i jämförelse med traditionell kultur och kulturmiljö är betydelsen av social härkomst och utbildning betydligt lägre. Vi kan se att de som bor i en stad, har en högre inkomst, har en eftergymnasial utbildning, vuxit upp i ett tjänstemanna-/företagarhem samt har tjänsteman/företagare som uppnådd status deltar i bred populärkultur i större utsträckning.

Sammanfattning

Sambanden är komplexa och för att få överblick behövs en sammanfattning som tydliggör skillnaderna mellan bakgrundsfaktorerna och de fyra kulturvanegrupperna traditionell kultur, kulturmiljö, eget utövande samt bred populärkultur.

Tabell 1. Sammanfattande översikt av stiganalysens resultatbild, både som total effekt och relativ värdering.

	Traditionell kultur	Kulturmiljö	Eget utövande	Populärkultur
Individ				
Kön	Kvinnor	-	Kvinnor	-
Ålder	-	Yngre	Yngre	Yngre
Utländsk bakgrund	-	-	-	-
Boendeort	Större städer	Större städer	-	Större städer
Civilstånd	Ensamstående	-	Ensamstående	-
Socioekonomi				
Social härkomst	Tjänstemannahem	Tjänstemannahem	Tjänstemannahem	Tjänstemannahem
Utbildning	Högre utbildning	Högre utbildning	Högre utbildning	Högre utbildning
Uppnådd klass	Tjänstemannahem	Tjänstemannahem	-	Tjänstemannahem
Inkomst	Högre inkomst	Högre inkomst	Lägre inkomst	Högre inkomst

Effektstyrka:	(ingen effekt) -	Svag effekt	Medelstark effekt	Stark effekt	Mycket stark effekt
----------------------	------------------	-------------	-------------------	--------------	---------------------

De förklarande variabelernas effekt har i Tabell 1 värderats enligt en skala i termer av svag, medelstarkt, starkt och mycket starkt. Dessa värderingar är relativa och gjorda utifrån det sammanhang och de modeller som variabelerna har ingått i.

Några mer övergripande noteringar kan göras. För det första skiljer eget utövande ut sig på så sätt att gynnsamma socioekonomiska förutsättningar inte är lika tydligt kopplat till deltagande som det är för de övriga grupperna av kulturvanor. Kulturmiljö och traditionell kultur har samstämmiga bilder när det gäller bakgrundsfaktorernas inverkan, men effekten av socioekonomiska faktorer är generellt sett lägre när det gäller kulturmiljö.

För det andra har social härkomst och utbildning genomgående medelstarka eller starka effekter på samtliga grupper av kulturvanor. Av dessa två bakgrundsvariabler har utbildning en starkare effekt överlag. Åldersvariabeln ger tydligt avtryck när det gäller bred populärkultur men effekten är också stark när det gäller eget utövande, det är de yngre som är mer aktiva i dessa grupper av kulturvanor. Kvinnors högre deltagande syns i traditionell kultur och eget utövande, medan några motsvarande skillnader mellan kvinnor och män inte tycks finnas när det gäller bred populärkultur och kulturmiljö. Stad/landsbygd uppvisar svag eller medelstark effekt på flertalet kulturvane-

grupper, men denna effekt finns inte när det gäller eget utövande.

Resultaten i korthet

- Kulturvanorna kan utifrån deras inbördes statistiska samband delas in i fyra olika grupper. De fyra grupperna benämns här *traditionell kultur*, *kulturmiljö*, *eget utövande* samt *bred populärkultur*.
- Till traditionell kultur hör bland annat läsa bok, gå på teater, konstutställning samt dansföreställning. Traditionell kultur är med undantag av bokläsande orienterad mot traditionell scenkonst eller institutionell kultur.
- Traditionell kultur påverkas till största delen av utbildningsnivå och social härkomst. Kvinnor deltar i betydligt högre grad än män och de som bor i större städer, hemma-hörande i tjänstemanna-/företagarhem och som har en hög inkomst tar i större utsträckning del av traditionell kultur.
- Kulturvanegruppen kulturmiljö består av att besöka historisk sevärdhet/byggnad, natur-reservat/nationalpark, fornminne samt gå på museum. Den socioekonomiska bakgrundens effekt är liknande som för traditionell kultur, men sambanden är något svagare.

- Eget utövande utgörs bland annat av handarbete/hantverk, teckna/måla och fotografera/filma. Det egna utövandet skiljer sig från de övriga kulturvane-grupperna såtillvida att variabeln stad-landsbygd inte har någon större effekt på deltagande samt att de med en låg inkomst i större utsträckning deltar än de med hög inkomst.
- De yngre ägnar sig åt eget utövande i större utsträckning än de äldre. Också de med eftergymnasial utbildning, kvinnor samt de från tjänstemanna-/företagarhem deltar i högre grad i det egna utövandet.
- Bred populärkultur utgörs av att spela datorspel, se på film, gå på pop-/rockkonsert, bio och lyssna på musik. Det dessa aktiviteter tycks ha gemensamt är att de är en del av en samtida populärkultur. I huvudsak är det ålder som har en påverkan på deltagandet, ju yngre du är, desto mer ägnar du dig åt bred populärkultur.

Förändring i kulturvanor över tid

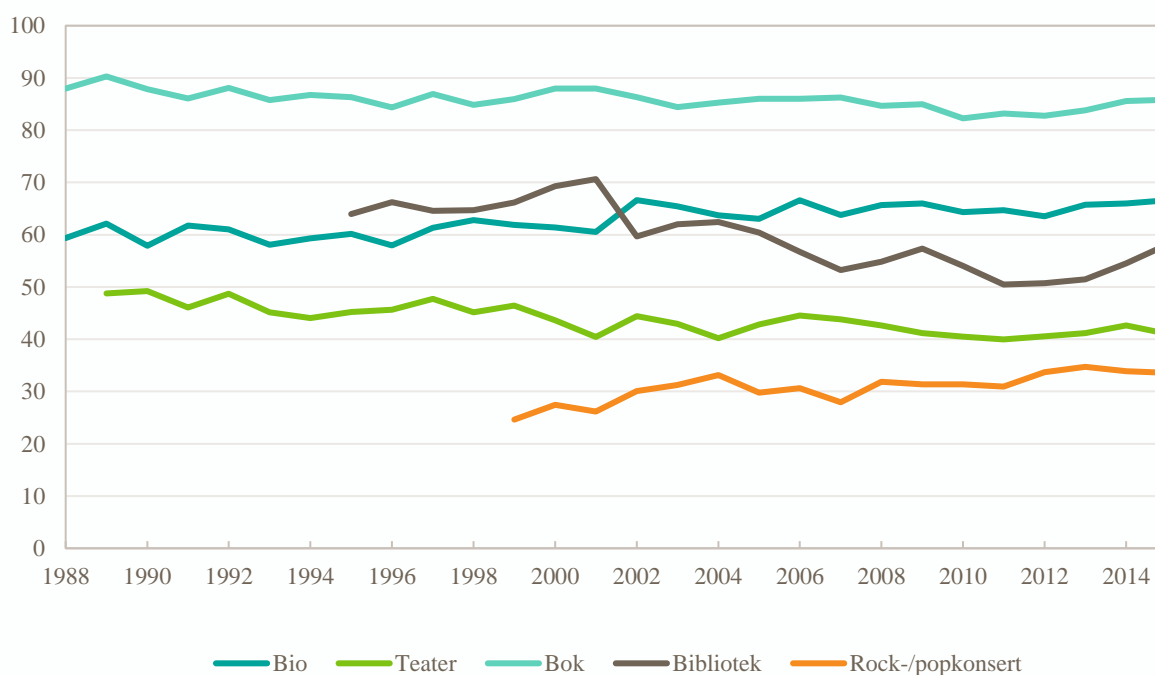
Samhälleliga mönster förändras inte från en dag till en annan och det finns därmed goda skäl till att tro att folkets kulturvanor, och de mekanismer som styr dem, är mer eller mindre stabila över tid. Visserligen kan man tänka sig att vissa kulturaktiviteter på kort tid kan påverkas mer än andra i den mån de till exempel är beroende av teknikskiften eller dylikt. I sådana fall finns det goda skäl till att tro att vanorna på ganska kort tid kan förändras som en konsekvens av att förutsättningarna ändrats. Men tidigare studiers resultat har visat att kulturvanorna i stort ligger stabila över tid.¹⁴ För att belysa förändringar är det därför nödvändigt med långa tidsserier.

I SOM-undersökningen har antalet frågor om kulturvanor successivt utökats. Det innebär att det endast är ett fåtal frågor som kan studeras under en längre tidsperiod. Det är främst fem kulturvanefrågor som har ingått i undersökningen under ett längre antal år: gå på bio, gå på teater, läsa bok, besöka bibliotek och gå på rock-/popkonsert. Det

är i huvudsak kring dessa fem kulturaktiviteter trendanalysen kommer att kretsa. I vissa fall breddas analysen även med andra aktiviteter, vilka inte ingått i SOM-undersökningen under lika lång tid, då det bedömts vara lämpligt. När det gäller online-aktiviteter är tidsserierna alltför korta för att belysas i detta avsnitt.

Stabilitet men med variationer

I Figur 11 återges de fem kulturaktiviteter som SOM-undersökningen har ställt frågor kring under ett längre antal år. De fem kulturaktiviteterna är gå på bio, gå på teater, läsa bok, besöka bibliotek och gå på rock-/popkonsert. Figuren redogör för respektive år hur stor andel som svarat att de någon gång under de senaste 12 månaderna ägnat sig åt aktiviteterna. Figuren har också kompletterats med trendlinjer för att åskådliggöra i vilken riktning utvecklingen gått för aktiviteterna under alla de år frågorna ställts.

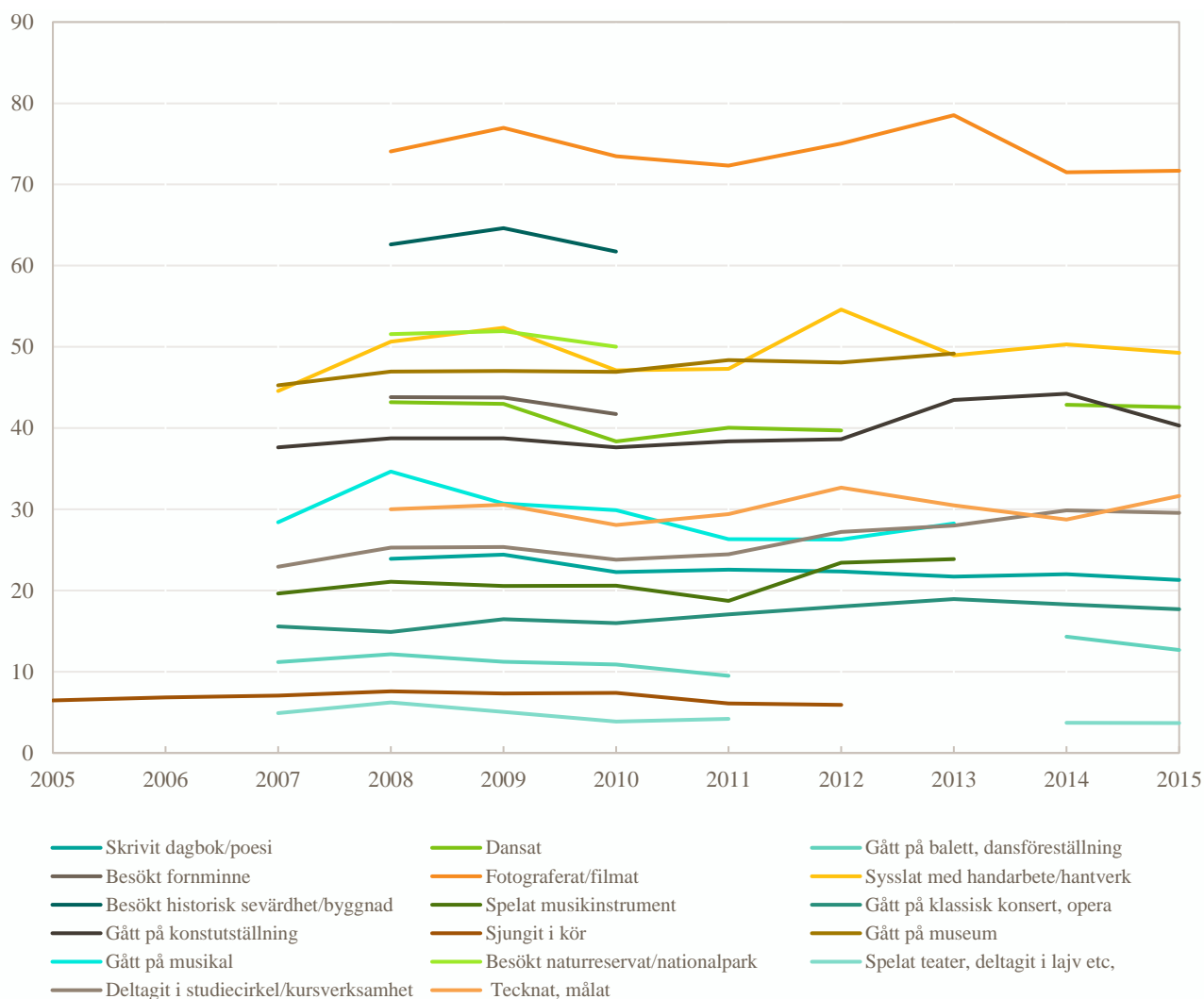
Figur 11. Kulturaktiviteter, andel som har utövat en aktivitet under de senaste tolv månaderna, 1988–2015, procent.

¹⁴ Myndigheten för kulturanalys 2016.

Även om figuren ovan ger intrycket av att inget dramatiskt har skett mellan åren 1988 och 2015 finns det mindre förändringar som är värda att notera. Framför allt i de fall där det har förekommit en positiv eller negativ utveckling över tid. Till det förstnämnda, positiv utveckling över tid, hör de två kulturaktiviteterna gå på bio och gå på rock-

/popkonsert och till det senare, negativ utveckling över tid, hör aktiviteten gå på teater. Också biblioteksbesöken har en vikande trend men med en stigande kurva de sista åren. Läsna bok är den kulturaktivitet av de fem med längre tidsserier som ser ut att ha varit mest stabil över tid.

Figur 12. Kulturaktiviteter, andel som har utövat en aktivitet under de senaste tolv månaderna, 2005–2015, procent.

För att inkludera ytterligare kulturvanor måste tidsperspektivet kortas. I Figur 12 redovisas de övriga kulturvanefrågor som ingått i SOM-undersökningen genom åren och som vi har haft möjlighet att analysera. Man kan konstatera att det huvudsakliga intrycket är stabilitet, det vill säga kulturaktiviteterna visar inte på någon större upp- eller nedgång och något annat hade heller inte varit att vänta då tidsserierna som mest sträcker sig tio år bakåt i tiden. Vissa variationer kan ses från ett

år till ett annat, men sådana variationer kan vara slumpmässiga och bör tolkas med försiktighet.

I Kulturrådets rapport *Nya kulturvanor – Svenska kulturvanor i ett 30-årigt perspektiv: 1976–2006* drogs slutsatsen att det egna skapandet hade minskat över tid.¹⁵ I figuren ovan redovisas ett flertal av de kulturaktiviteter som utgör den kulturform vi i den statistiska analysen valt att kalla eget utövande, men ingen av dessa aktiviteter visar på

¹⁵ Kulturrådet 2008.

en nedåtgående trend. Vi finner alltså inget stöd för att det egna skapandet fortsatt att minska över tid, åtminstone inte under den tidsperiod vi kan redovisa baserat på SOM-undersökningen och för de kulturvanor som ingår i SOM-studien.

Bakgrundsfaktorernas betydelse förändras över tid

Vi har tidigare i den här rapporten visat att olika bakgrundsvariabler påverkar kulturdeltagandet, men att de gör det olika mycket och att mönstret är komplext. Detta mönster kan även förväntas förändras över tid. Mot bakgrund av att kulturpolitikens tillkomst delvis syftade till att överbrygga de socioekonomiskt betingade skillnaderna är det relevant att studera hur effekten av socioekonomisk status på kulturvanor har utvecklats över tid.¹⁶ Även bakgrundsfaktorerna själva kan förändras över tid. Exempelvis har utbildningsnivån höjts och inkomstskillnaderna ökat under den aktuella perioden 1989–2015.¹⁷

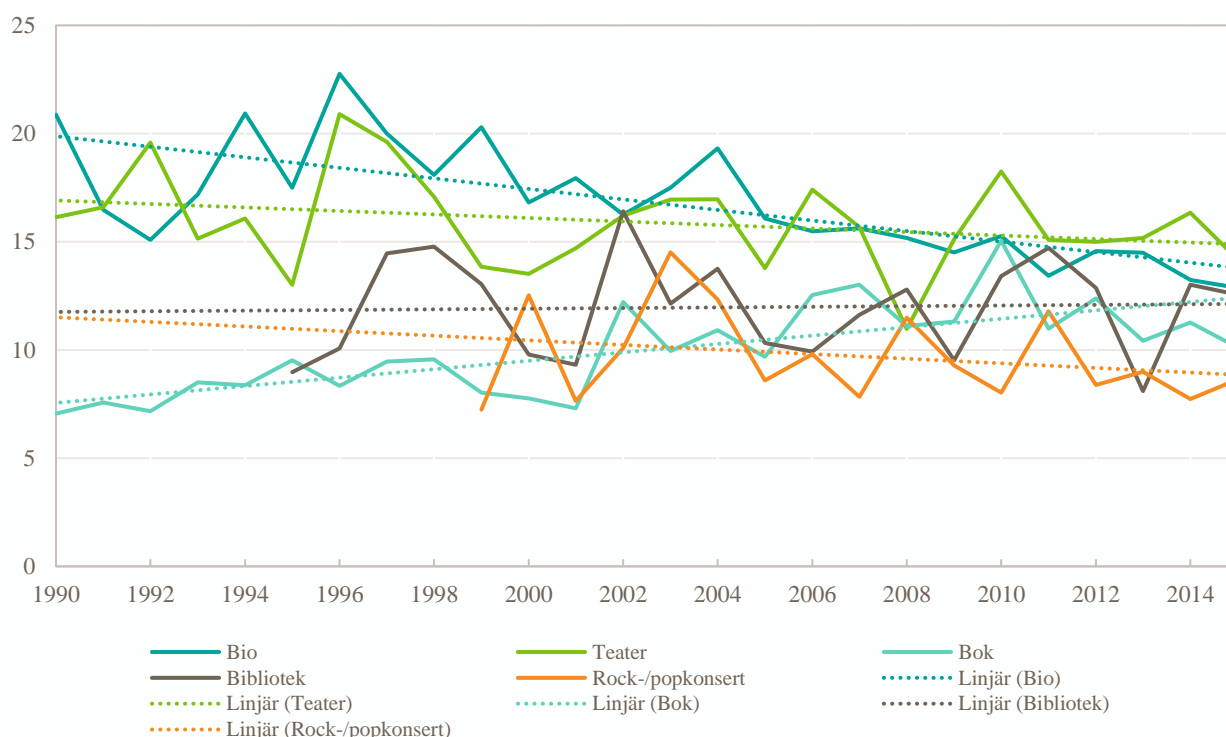
De tidsserier som redovisas i detta avsnitt ger ett mer oregelbundet intryck än de som redovisades i trendanalysens inledande övergripande avsnitt.

Anledningen till detta beror dels på att enskilda enkätfrågor är känsliga för slumpmässighet, dels på att denna sårbarhet kan förstärkas då två enkätfrågor sätts i relation till varandra. Återigen är det viktigt att se till den långsiktiga utvecklingen och tolka variationer från ett år till ett annat med försiktighet.

I den här rapporten har vi valt att särskilt uppmärksamma socioekonomisk status och dess förhållande till kulturdeltagande och vi har kunnat se i den fördjupade analysen av 2015 års data att det socioekonomiskt betingade, främst genom utbildningsnivå och uppnådd status, gör sig gällande i alla de fyra kulturvanegrupperna traditionell kultur, kulturmiljö, eget utövande samt bred populärkultur.

Social härkomst

I Figur 13 återges differensen mellan de som vuxit upp i tjänstemanna-/företagarhem respektive arbetar-/jordbrukarhem. Differensen återges i procentenheter utifrån hur stor andel som någon gång under de senaste 12 månaderna deltagit i kulturaktiviteterna.

Figur 13. Differens i procentenheter mellan de som klassificerat sina uppväxthem som tjänsteman/företagare och arbetare/jordbrukare (sett till andel som deltagit minst någon gång de senaste 12 månaderna), 1990–2015.

¹⁶ Frenander 2010, Brodén 2013.

¹⁷ <http://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/hushallens-ekonomi/inkomster-och-inkomstfordelning/inkomster-och-skatter/170421>

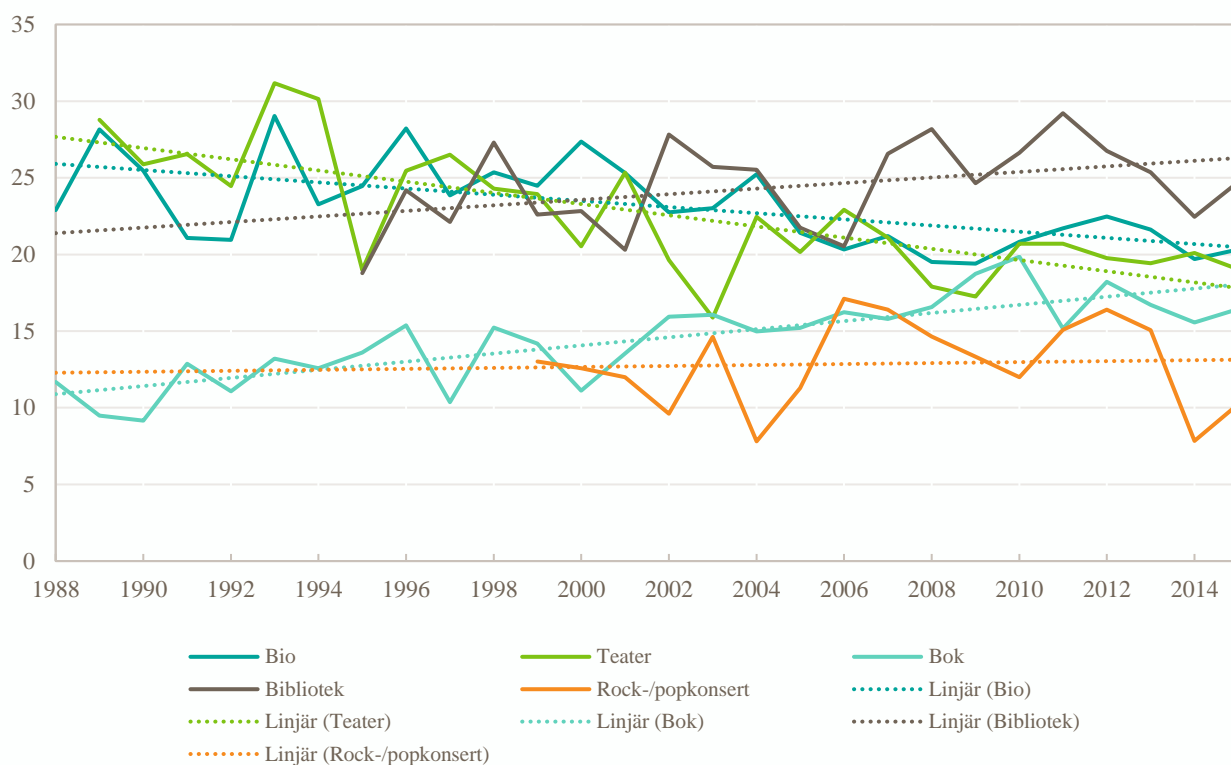
Betydelsen av social härkomst ser ut att ha minskat för flera av de fem kulturaktiviteterna under den studerade perioden. De trendlinjer som inkluderats i Figur 13 antyder att effekten avtagit för bio, teater och rock-/popkonsert. För bibliotek ser klassvariabeln ut att ha legat stabilt över tid medan bokläsandet ser ut att ha varit föremål för en ökande påverkan från klass i uppväxthemet.

Beaktas också graden av deltagande, det vill säga vi använder hela skalan av deltagande, förändras resultatbilden något. Den sociala härkomstens betydelse för bio, teater, bibliotek och rock-/popkonsert avtar över tid. Skarpast nedgång i effekt tycks gälla för gå på bio. Läsa bok är den enda kulturaktivitet som visar på en svagt

tilltagande effekt. Gå på bio är emellertid den enda av dessa fem kulturaktiviteter vars utveckling över tid är statistiskt säkerställd.

Utbildning

I Figur 14 återges differensen mellan de som har uppnått minst universitetsexamen och de som inte uppnått en fullt lika hög utbildningsnivå. Bland de senare återfinns bland annat de som inte läst vidare efter grundskolan samt de som endast har gymnasial utbildning som högsta uppnådda utbildning. Differensen är beräknad som den skillnad i procentenheter, för hur stor andel som ägnat sig åt kulturaktiviteterna minst någon gång under de senaste 12 månaderna, mellan grupperna.

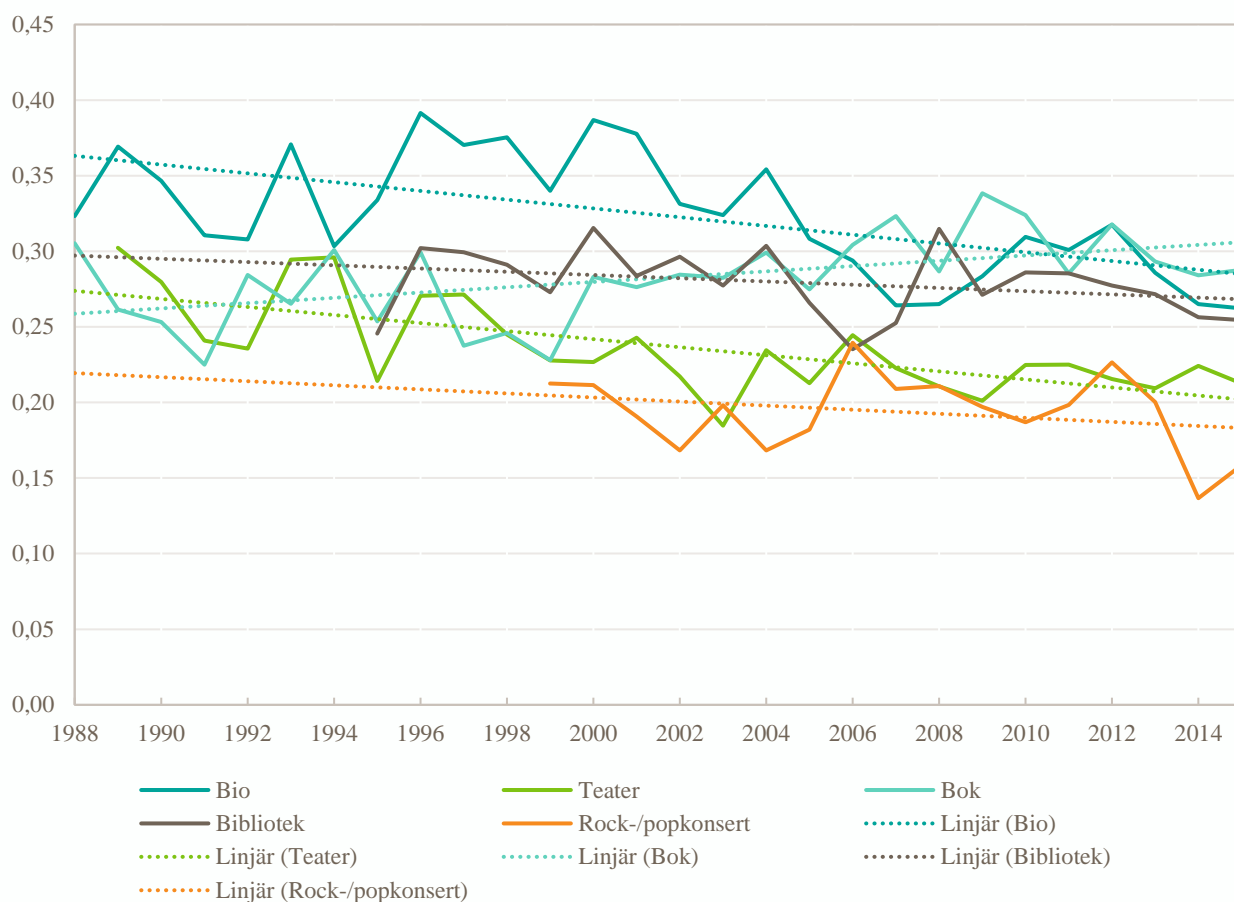

Figur 14. Differens i procentenheter mellan högutbildade och låg-/mellanutbildade (sett till andel som deltagit minst någon gång de senaste 12 månaderna), 1988–2015.

Figuren ovan visar att en oregelbunden utveckling ägt rum över tid för de fem kulturaktiviteterna i förhållande till den tvådelade utbildningsvariabeln (hög/låg utbildning). För att förenkla och ge överblick har trendlinjer lagts in i figuren och med stöd av dessa förefaller det som att effekten av utbildning avtagit för två av aktiviteterna (bio och teater), tilltagit för två (bok och bibliotek) medan en ligger stabilt över tid (rock-/popkonsert).

Då det endast är fem kulturvanor vi studerar här är det svårt att dra några generella slutsatser om hur

utbildningens betydelse har förändrats över tid. Dessutom har vi inför den grafiska framställningen förlorat viss information då vi dels delat in utbildningsvariabeln i endast två kategorier, dels endast sett till huruvida man deltagit i aktiviteten någon gång under de senaste 12 månaderna eller inte. För att komplettera den trendmässiga bilden av utbildningsnivåns påverkan på kultur-deltagandet har vi i den nedanstående figuren valt att behålla så mycket information som fortfarande möjliggör jämförelser över tid.

Figur 15. Korrelationer (Spearman) mellan utbildning tre kategorier och kulturvanor full skala, 1988–2015.

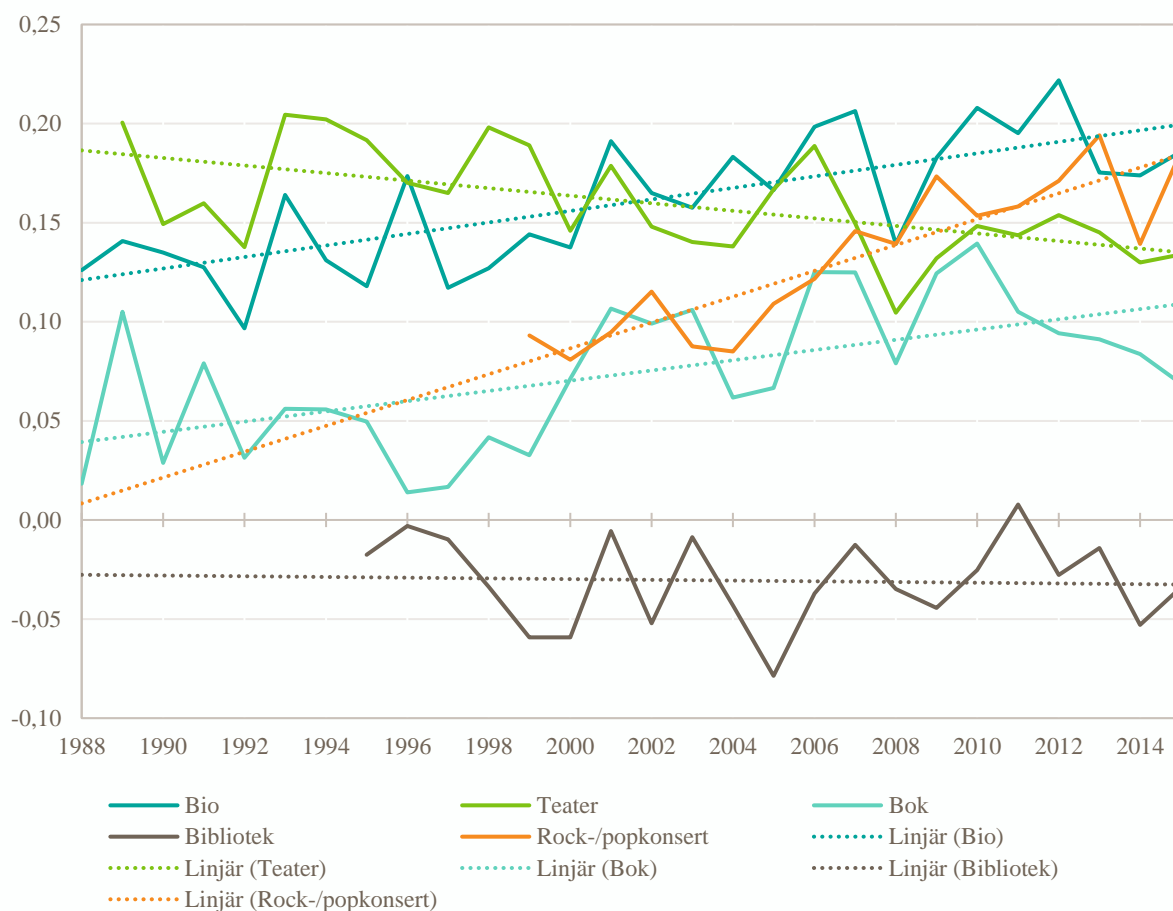
Figur 15 redogör för hur korrelationen mellan en treställig utbildningsvariabel och deltagandet för respektive kulturaktivitet utvecklats över tid. Till skillnad från Figur 14, där vi endast såg till om man hade deltagit någon gång under de senaste 12 månaderna eller inte, har här även hänsyn tagits till graden av deltagande, det vill säga hur ofta man ägnat sig åt kulturaktiviteterna.

Då hänsyn även tas till graden av deltagande blir resultatbilden till viss del densamma, men inte fullt ut. Precis som tidigare så ser effekten av utbildning ut att ha avtagit över tid för de två aktiviteterna gå på bio och teater. Dessutom finner vi även här att effekten av utbildning tilltagit något för bokläsandet. Det som skiljer sig från den första bilden är att det här ser ut som att effekten av

utbildning har avtagit svagt för både biblioteksbesök och deltagandet i rock-/popkonsert över tid. Men denna negativa utveckling för bibliotek och rock-/popkonsert är inte signifikant.

Hushållens inkomster

För analysen av hur hushållets ekonomi har samvarierat med de fem kulturaktiviteterna över tid har en variabel konstruerad av SOM-insitutet använts. Variabeln är femgradig och har skapats i syfte av att möjliggöra analyser av inkomstskillnader över tid. Målet har varit att för vart och ett av åren som ingår i tidsserien skapa fem lika stora kategorier: låg, medellåg, medel, medelhög och hög.

Figur 16. Korrelationer (Spearman) mellan hushållets inkomst fem kategorier och kulturvanor full skala, 1988–2015.

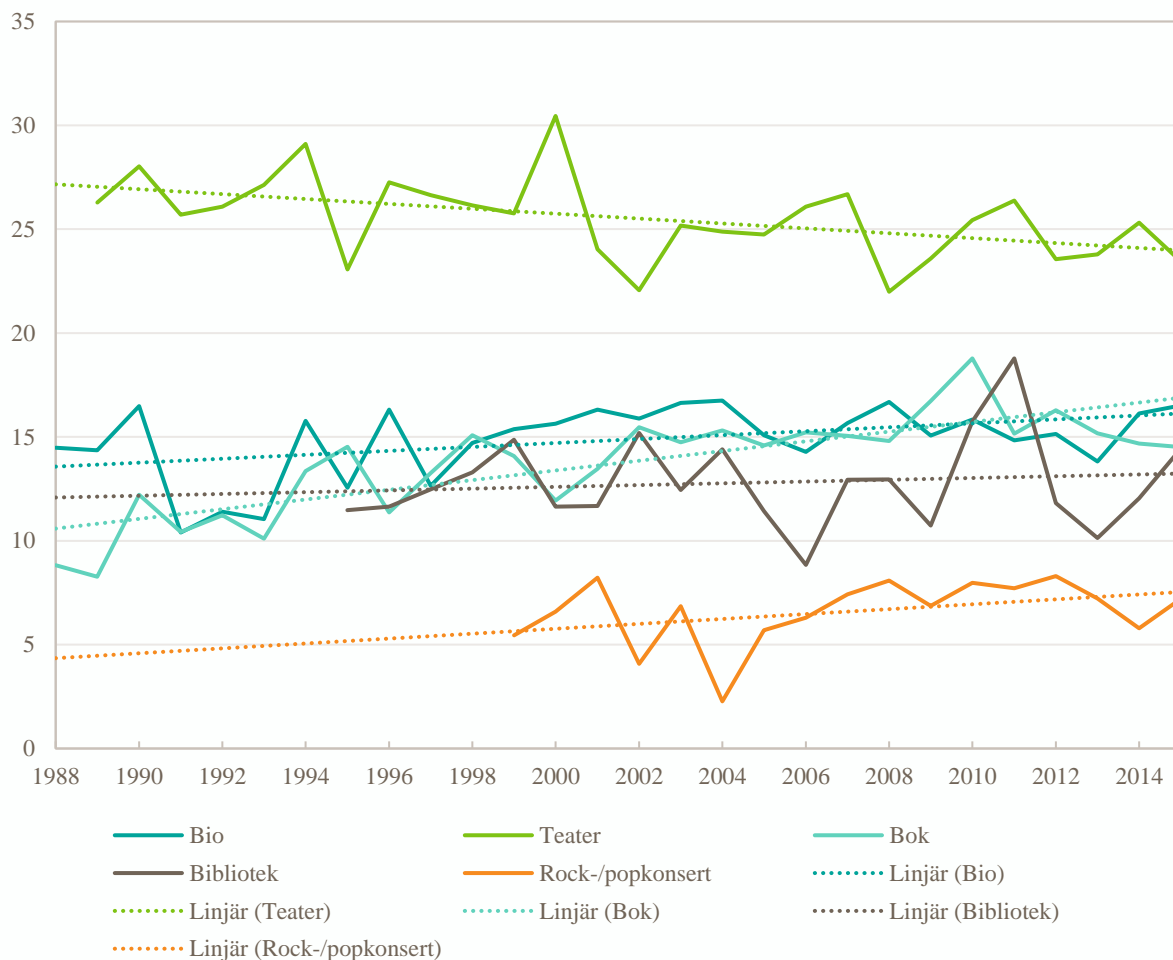
Figur 16 visar att kulturaktiviteten besöka bibliotek utmärker sig på så vis att den så gott som för hela den aktuella tidsperioden visar på nollsamband med hushållets ekonomi. Gå på teater visar återigen upp en positiv utveckling då hushållets ekonomi över tid har fått en minskad betydelse för teaterbesöken. Denna avtagande effekt för hushållets ekonomi för teaterbesök är signifikant.

De tre aktiviteterna gå på bio, läsa bok och gå på rock-/popkonsert tycks över tid ha ett allt starkare samband med inkomst. I alla tre fall är den tilltagande effekten av hushållets ekonomi statistiskt säkerställd. Det ska dock sägas att effekten av hushållens ekonomi på bokläsande vikt

nedåt under de sista fem åren vilket skulle kunna indikera att ett trendbrott ägt rum.

Uppnådd status

Uppnådd status visar inte upp samma mönster som social härkomst och utbildning. Då vi ser till de differenser som redovisas i Figur 17 ges i stället intrycket att effekten av uppnådd status har tilltagit över tid för flera av de fem kulturvanorna. Närmare bestämt ser det ut som att effekten har ökat för bio, rock-/popkonsert och läsa bok. Bibliotek tycks ligga stabilt över tid medan effekten för teater, likt fallen med social härkomst och utbildning, även här tycks vara avtagande.

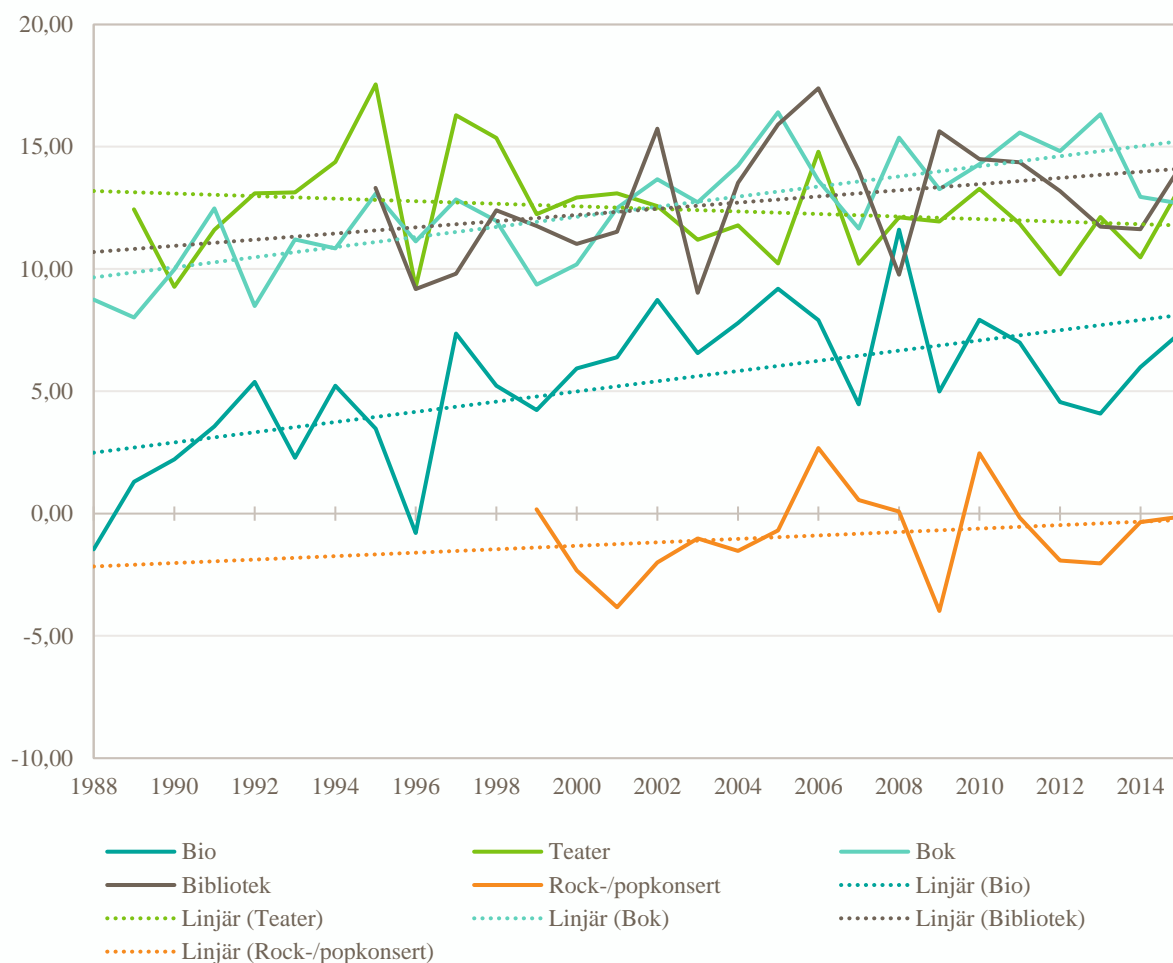
Figur 17. Differens i procentenheter mellan de som klassificerat sina nuvarande hem som tjänsteman/företagare och arbetare/jordbrukare (sett till andel som deltagit minst någon gång de senaste 12 månaderna), 1988–2015.

Liksom i föregående fall har det också för uppnådd status beräknats korrelationer. Korrelationer som tar kulturvanornas fulla skalor, och därigenom graden av deltagande, i beaktande. Den resultatbild som träder fram här är dock snarlik den förra. Alltjämt visar teater på en avtagande effekt av klass över tid. Även bibliotek, som i figur 16 mer eller mindre visade sig oförändrad över tid, ser ut att ha en något minskande effekt av uppnådd status över tid. Däremot ser läsa bok, bio, rock-/popkonsert ut att utvecklas mot en ökande påverkan av uppnådd status under den studerade tidsperioden. Den något minskande effekten för bibliotek och den tilltagande för rock-/popkonsert är dock inte signifikanta.

Andra förklaringsfaktors förändring över tid

Kvinnor och män

I tidigare avsnitt har vi visat att kvinnor är betydligt mer aktiva i kulturlivet än män. Skillnaderna varierar dock mellan olika kulturaktiviteter och olika grupper av kulturvanor. Datamaterialet gör det inte möjligt att studera hur skillnaden mellan kvinnor och män förändras över tid för ett bredare urval av aktiviteter som representerar olika grupper av kulturvanor. De kulturvanor som kan studeras på detta sätt faller alla i huvudsak inom gruppen traditionell kultur.

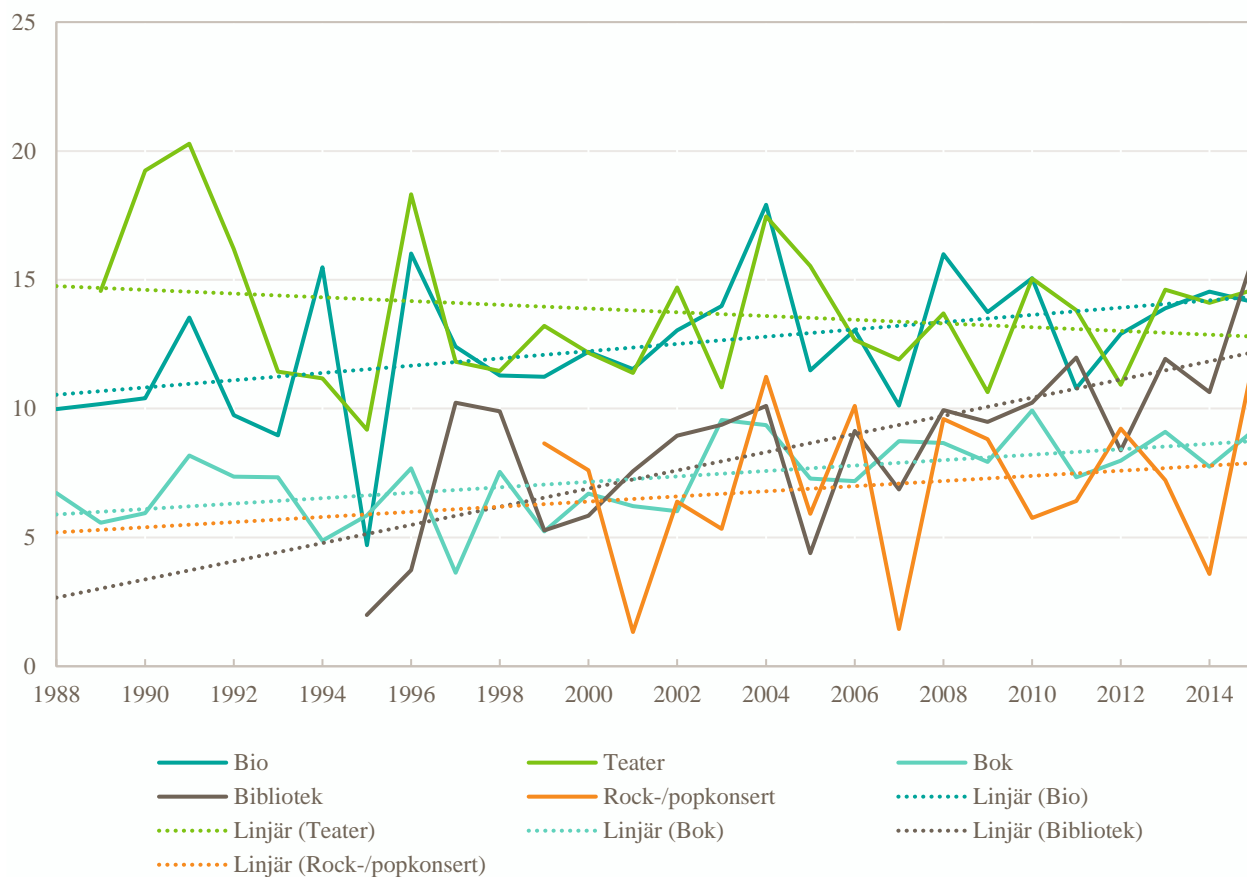
Figur 18. Differens i procentenheter mellan män och kvinnor över tid, 1988–2015.

Resultaten visar att skillnaderna mellan kvinnors och mäns kulturvanor snarare ökar än minskar. Det gäller för fyra av de fem kulturvanorna. Men för teaterbesök är utvecklingen annorlunda, skillnaderna mellan kvinnor och män tycks i stället minska. Det är emellertid endast utvecklingen för gå på bio och läsa bok som över tid är signifikant.

Boendeort

Liksom för flera av de andra analysperspektiven, som så här långt redovisats i trendanalysavsnittet,

har även den tvådelade variabeln stad/landsbygd studerats över tid på mer än ett sätt. Först återges differensen mellan större tätort/stad och mindre tätort/landsbygd i Figur 19. Differensen är beräknad som den skillnad i procentenheter mellan grupperna för hur stor andel som ägnat sig åt kulturaktiviteterna minst någon gång under de senaste 12 månaderna.

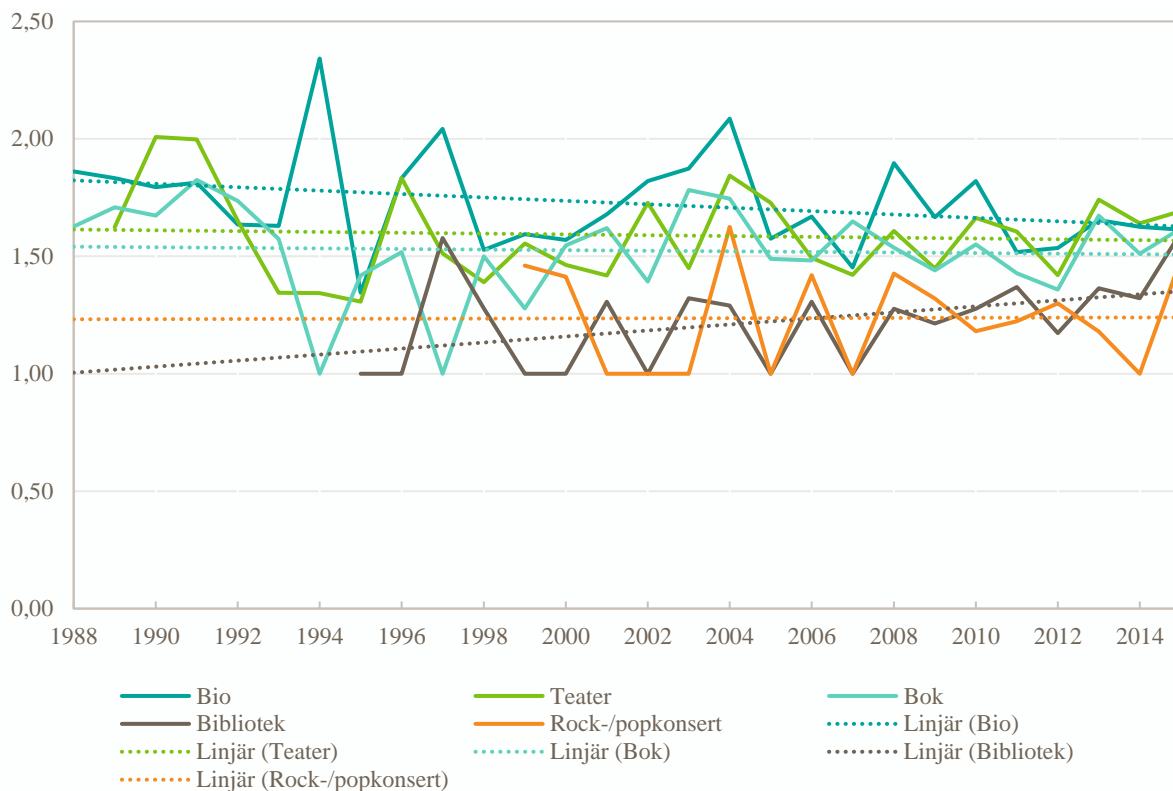
Figur 19. Differens i procentenheter mellan större tätort/stad och landsbygd/mindre tätort (sett till andel som deltagit minst någon gång de senaste 12 månaderna), 1988–2015.

Figuren ovan visar att en oregelbunden utveckling ägt rum över tid för de fem kulturaktiviteterna i förhållande till den tvådelade boendeortsvariabeln. De i figuren inkluderade trendlinjerna tycks dock visa på ökande skillnader mellan större tätort/stad och mindre tätort/landsbygd över tid för fyra av kulturaktiviteterna. Den femte aktiviteten, gå på teater, visar på svagt minskande skillnader mellan större tätort/stad och mindre tätort/landsbygd under den studerade tidsperioden. Det bör emellertid tilläggas att lutningarna på dessa trendlinjer, med undantag för besöka bibliotek, är svaga. För besöka bibliotek ser trenden däremot

desto mer allvarlig ut då skillnaden har ökat från två procentenheter år 1995 till 16 procentenheter år 2015.

Vi vet sedan tidigare att befolkningens sammansättning sett till ålder, utbildning och kön ser olika ut för större tätort/stad respektive mindre tätort/landsbygd. Då dessa variabler också påverkar deltagandet i de fem kulturaktiviteterna är det viktigt att ta hänsyn till detta så att den utveckling vi ser för boendeort inte är ett utslag av att befolkningssammansättningen förändrats över tid.

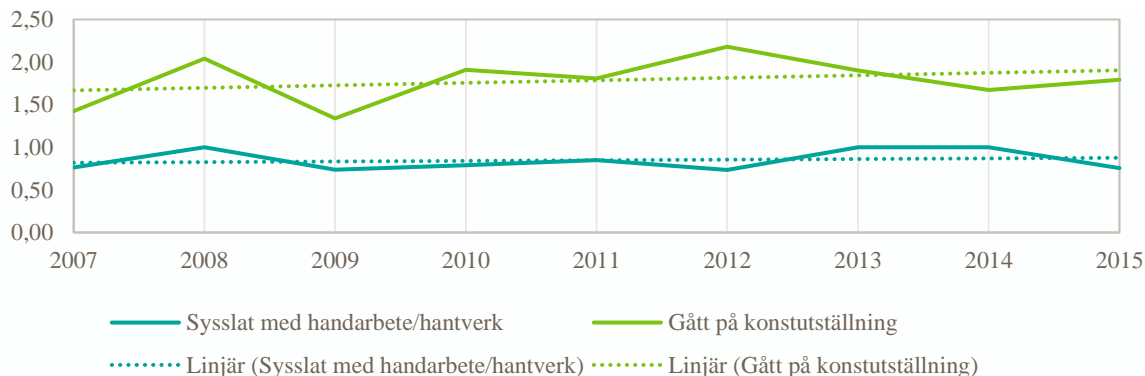

Figur 20. Oddsquot* för större tätort/stad i logistisk regression (sett till andel som deltagit minst någon gång de senaste 12 månaderna), 1988–2015.

*Resultaten i en logistisk regression uttrycks med en oddsquot. Om oddsquoten till exempel är två kan detta tolkas som att sannolikheten för att en grupp ska ha deltagit eller ha utövat kulturaktiviteten är dubbelt så stor i jämförelse med en referensgrupp. I detta fall utgörs referensgruppen av de som bor i mindre tätort/landsbygd.

Det huvudsakliga intrycket Figur 20 ger är att inget dramatiskt skett över tid. Snarare visar figuren upp en påfallande stabilitet sett till skillnaderna mellan större tätort/stad och mindre tätort/landsbygd under den aktuella tidsperioden. De två kulturaktiviteter som ändå tycks visa på ökande eller minskande skillnader mellan större tätort/stad

och mindre tätort/landsbygd är gå på bio och besöka bibliotek. För biobesök ser skillnaden ut att ha minskat medan skillnaden för biblioteksbesök ser ut att ha ökat. I båda fallen är det svaga trender vi ser och det är endast utvecklingen om ökande skillnader för biblioteksbesök som är signifikant.

Figur 21. Oddsquot för större tätort/stad i logistisk regression, urval av aktiviteter (sett till andel som deltagit minst någon gång de senaste 12 månaderna), 2007–2015.

För att göra bilden lite mer fullödlig har vi kompletterat trendanalysen med de två frågor som från 2015 års undersökning uppvisat störst skillnad mellan större tätort/stad och mindre tätort/landsbygd sett till hur stor andel som svarat att de ägnat sig åt aktiviteten någon gång de senaste 12 månaderna. Kulturaktiviteterna i fråga är handarbete/hantverk och gå på konstutställning. Ingen av dessa visar dock på någon signifikant utveckling över tid.

Sammanfattning

Avslutningsvis kan det konstateras att den genomgång som gjorts utifrån de fyra olika aspekterna av socioekonomisk status visar på att de fem kulturaktiviteterna påverkats olika över tid. Inte bara sett till effektstorlekar utan även ifall effekterna har varit avtagande eller tilltagande. Utifrån de tilltagande och avtagande effekter som identifierats via statistisk analys kan följande summering av utvecklingen göras.

Tabell 2. Sammanfattande översiktstabell för den historiska analysen sett ur ett socioekonomiskt perspektiv.

	Social härkomst	Utbildning	Inkomst	Uppnådd status
Bokläsning	-	*		
Biobesök				
Rock-/popkonsert	-	-		-
Biblioteksbesök	-	-	-	
Teater	-			

Effektförändring över tid: (ingen förändring) - Svagare Starkare

* De olika analyserna är inte helt samstämmiga sett till utveckling över tid.

Även om mönstren inte är entydiga kan några observationer lyftas fram ur den sammanfattande tabellen. För det första kan vi notera en tendens att hushållens ekonomi och uppnådd status visar på en tilltagande effekt jämfört med social härkomst och utbildningsnivå. Individerna tycks, om denna tolkning är korrekt, utöver det man får med sig från hemmet även anamma och förstärka de vanor som präglar den klass man uppnår. Den ökade betydelsen av hushållens ekonomi skulle möjligen kunna ha samband med ökade inkomstskillnader, men några säkra slutsatser kan inte dras baserat på detta underlag.

För det andra ser vi att de olika kulturaktiviteterna visar på varierande mönster i relation till bakgrundsfaktorerna. Flertalet bakgrundsfaktorer tilltar i påverkan i relation till bokläsning. För teater råder det omvända; flera av de socioekonomiska faktorerna visar på en avtagande effekt över tid. För biobesök och besök på rock-/popkonsert är utvecklingen i relation till socioekonomisk status inte lika entydig.

Resultaten i korthet

- Kulturvanorna är relativt stabila över tid.
- Att gå på bio och rock-/popkonsert blir allt mer vanligt, medan teaterbesöken minskar något. Också biblioteksbesöken har en vikande trend men blir vanligare de sista åren. Läsa bok är den kulturaktivitet av de fem med längre tidsserier som ser ut att ha varit mest stabil över tid.
- Bakgrundsfaktorernas betydelse ökar eller minskar över tid beroende på vilken kulturaktivitet som studeras.
- När det gäller bokläsning ökar betydelsen av, uppnådd status och hushållens inkomst. För teaterbesök är förhållandet det motsatta – de socioekonomiska faktorerna får mindre betydelse över tid.
- Hushållens ekonomi har en tilltagande effekt på flera av de kulturvanor som kunnat studeras över längre tid. Utbildningsnivå visar på en avtagande effekt på bio- och teaterbesök. Även social härkomst visar på en avtagande effekt på biobesök.

Slutsatser och diskussion

I vårt arbete med befolkningens kulturvanor och deras deltagande i kulturlivet har vi utgått från de kulturpolitiska målen, och då särskilt formuleringen om att alla ska ha möjlighet att delta i kulturlivet. Kulturpolitiken ska enligt målen främja allas möjlighet till kulturupplevelser, bildning och till att utveckla sina skapande förmågor. Kulturvaneundersökningar är ett centralt underlag för bedömningen av läget i kulturlivet i relation till de kulturpolitiska målen.

Undersökningen visar att så gott som alla har ägnat sig åt någon kulturaktivitet någon gång under de senaste 12 månaderna. Sett ur det perspektivet förefaller kulturdeltagandet i Sverige vara gott, och bilden stärks av internationella jämförandestudier där Sverige fallit väl ut i jämförelse med andra länder sett till andelen som deltagit i kulturaktiviteter.¹⁸

Deltagandet i kulturlivet skiljer sig emellertid åt beroende på vad det är för kulturaktiviteter vi studerar. De mest frekventa kulturvanorna som lyssna på musik, läsa bok och fotografera/filma har alla det gemensamt att det är aktiviteter som går att utöva mer eller mindre var man än befinner sig. Sett ur detta perspektiv kan man beskriva dessa aktiviteter som lättillgängliga. Även se på film, som också den är högfrekvent, har över tid blivit allt mindre beroende av rummet som konsekvens av tekniska framsteg, både vad det gäller den mobila tekniken samt de idag allt vanligare streaming-tjänsterna.

Bland kulturvanor med lägst frekvens finner vi gå på rock-/popkonsert, balett/dansföreställning, klassisk konsert/opera och teater. Dessa kulturaktiviteter har det gemensamt att de inte går att delta i hemmet, man behöver ta sig till en scen, bege sig dit de anordnas.

Men också djupare liggande förklaringsfaktorer än tillgänglighet och kostnader tycks spela stor roll, och detta är en viktig slutsats. Ålder och socioekonomisk status har betydelse för kulturvanor på ett sådant sätt att mer grundläggande livsvillkor och föreställningar skulle kunna sägas utgöra hinder för deltagande.

Kultur som klassmarkör?

Analysen visar att det finns fyra övergripande grupper av kulturvanor. Vi har valt att benämna dessa grupper för traditionell kultur, kulturmiljö, eget utövande samt bred populärkultur. Den socioekonomiska bakgrunden samvarierar på olika sätt med de fyra grupperna. De socioekonomiska bakgrundsfaktorerna har störst effekt på traditionell kultur som utgörs av bland annat gå på teater, konstutställning, klassisk konsert/opera och läsa bok. Av de fyra grupperna är det i traditionell kultur vi ser det starkaste avtrycket av individernas sociala härkomst, utbildning och uppnådd klass. Likaså gruppen kulturmiljö – besök på muséer, historiska platser/byggnader och dylikt – visar på liknande mönster.

Varför ser vi så starka samband mellan traditionell kultur och kulturmiljö å ena sidan och de socioekonomiska bakgrundsfaktorerna å den andra? En möjlighet är att deltagandet i traditionell kultur och kulturmiljö kräver ett större mått av motivation och engagemang från individen i termer av att behöva ta sig dit aktiviteterna anordnas eller genom att stå för de kostnader som aktiviteterna är förenade med. Detta betyder inte att de andra kulturvanegrupperna inte förutsätter någon form av motivation för deltagande, bara att den traditionella kulturen och kulturmiljön är behäftade med vissa trösklar som kräver ett mer aktivt förhållningssätt från deltagaren. En del av dessa trösklar handlar om kostnader och individers betalningsförmåga, men eftersom hushållets inkomst har en betydligt mindre effekt på deltagandet i dessa kulturvanegrupper jämfört med till exempel utbildning och social härkomst är det sannolikt att trösklar i form av priser och betalningsförmåga endast är en bidragande faktor. Den ekonomiska aspekten av individens socioekonomiska förutsättningar tycks ha en viss men begränsad förklaringskraft. I stället är det andra faktorer och mekanismer som i huvudsak påverkar deltagandet i den traditionella kulturen och i kulturmiljön.

Det finns studier som pekar på att sociala föreställningar påverkar huruvida man upplever hinder eller trösklar för deltagande i den traditionella kulturen, sociala föreställningar som

¹⁸ Se till exempel Eurobarometern 2013.

följer de socioekonomiska skiljelinjerna.¹⁹ Social klass kan definitionsmässigt sägas utgöras av dem som delar livsstilar, sedvänjor samt har gemensamma värderingar. Inom klassen har man således förmodligen också liknande föreställningar om vad den traditionella kulturen är och vilka som deltar i den. Vi kan också se att traditionell kultur och kulturmiljö har det gemensamt att det är här vi finner de största effekterna av social härkomst. Detta indikerar att individer får med sig intressen och beteenden från hemmet som senare i livet ger avtryck i det egna kulturdeltagandet och i vilken typ av kultur man engagerar sig i.

Det finns även skäl att tro att man anammar de värderingar som präglar den klass man uppnår i sitt sociala liv och yrke. Den egna uppnådda statusen, som skilt från social härkomst, uppvisar också tydliga samband med deltagande i professionell kultur och kulturmiljö. Kulturanalys har låtit forskaren Mikael Börjesson göra en fördjupad analys och resultaten där visar att uppnådd status i termer av yrkestillhörighet har en tydlig koppling till kulturvanorna.²⁰

Att den traditionella kulturen och kulturmiljö visar upp detta socioekonomiska mönster kan tolkas som att inte alla ges möjlighet till bildning och självutveckling. Dessutom accentueras detta problem då vissa av samhällets grupper riskerar att vara underrepresenterade i den process där vi över tid gemensamt formar vårt kulturarv.

Utbildningens dubbla påverkan

Det socioekonomiska mönster som tydliggörs i denna rapport om kulturvanor är inte unikt för Sverige. Ett flertal studier återger samma eller liknande samband i andra länder.²¹ Detta tyder på att vi har att göra med samhälleliga mekanismer som är svåra att förändra endast med kulturpolitiska verktyg. Utbildningens roll är exempelvis viktig att notera – den har dels en direkt effekt, men den kanaliserar också effekter från andra variabler. Ungefär hälften av den effekt som social härkomst har på deltagandet i traditionell kultur och kulturmiljö är indirekt, det vill säga sambandet går via mellanliggande variabler, och utbildning är den viktigaste mellanliggande. Detta tyder på att klasseffekten är

svår att suddas ut då den tenderar att leva kvar via de olika studievägar olika samhällsklasser väljer.

Omvänt gäller att utbildningen kan ha en utjämnande effekt på kulturvanorna. Utbildningsnivån är den aspekt av socioekonomisk status som har störst inverkan på deltagandet. Detta betyder att alldeles oavsett vad individen har för familjebakgrund ökar deltagandet i kulturlivet med utbildningen. Och mot bakgrund av den ökande andelen i Sverige med hög utbildning under de senaste decennierna,²² kan vi argumentera för att förutsättningarna för inkludering i dessa kulturformer varit förhållandevis goda sedan kulturpolitikens tillkomst på 1970-talet. Framför allt sett ur ljuset av att människor i takt med klassresa uppåt, som högre utbildning kan leda till, tillskansar sig de kulturvanor som är förknippade med den klass man reser till.²³

Kulturdeltagande utgörs naturligtvis inte endast av traditionell kultur och kulturmiljö, även om merparten av de offentliga resurserna går till dessa kulturformer. De andra två grupperna vi studerat, bred populärkultur och eget utövande, visar upp andra socioekonomiska mönster. För den breda populärkulturen är det åldern som är viktigast och i fallet med det egna utövandet är det ålder och kön som har störst påverkan.

Bred populärkultur och eget utövande skulle i det här sammanhanget kunna betraktas som mer demokratiska kulturformer om man med detta menar att de inte har samma tydliga socioekonomiska konfiguration som traditionell kultur och kulturmiljö. Anledningen till detta är förmodligen att den breda populärkulturen och det egna utövandet är relativt lättillgängliga samt kräver mindre resurser eller planering. Eget utövande samvarierar emellertid negativt med hushållets inkomst, det vill säga ju större hushållsinkomst, desto mindre eget utövande. Kan det vara så att det finns en *trade off*, det vill säga att det ena sker på bekostnad av det andra, mellan eget utövande och övriga kulturformer och som är kopplat till ekonomiskt kapital?

Polarisering eller utjämning?

Den övergripande bilden är att det inte sker dramatiska förändringar av kulturvanorna över tid. Vi har i den här rapporten fokuserat på de fem kulturaktiviteter som studerats över en längre tid i

¹⁹ National Endowment for the Arts, 2015.

²⁰ Börjesson, kommande publicering, 2017.

²¹ Falk och Katz-Gerro, 2016.

²² Statistiska centralbyrån, 2017a.

²³ Nilsson och Peurell, 2010.

SOM-undersökningen. De fem kulturaktiviteterna är gå på bio, gå på teater, läsa bok, besöka bibliotek och gå på rock-/popkonsert. Fyra av de fem kulturvanorna – bio, teater, läsa bok och besöka bibliotek – hör hemma i traditionell kultur som visade sig ha det tydligaste socioekonomiskt betingade deltagandemönstret. Gå på bio hör också till bred populärkultur där även den femte aktiviteten, gå på rock-/popkonsert, ingår.

I vårt arbete har vi valt att i huvudsak studera trend i förhållande till socioekonomisk status snarare än hur deltagandet i sig självt förändrats över tid. Ökar eller minskar betydelsen av socioekonomisk status? Är bilden entydig eller ser den olika ut för olika kulturaktiviteter och olika komponenter i socioekonomisk status? Sker det en polarisering eller utjämning? De fem kulturvanornas samband med socioekonomiska variabler utvecklas olika både vad det gäller vilka aktiviteter och vilka aspekter av socioekonomisk status vi betraktar.

Något av det mest intressanta vi finner är att läsa bok och gå på teater visar upp helt olika mönster över tid. Effekten av socioekonomin ökar för bokläsandet medan det omvända tycks råda för teaterbesök där effekten avtagit över tid. Polarisering och utjämning sker alltså samtidigt men i olika delar av kulturlivet. Trots att dessa båda kulturaktiviteter hör till gruppen traditionell kultur har utvecklingen gått i olika riktningar. Att svara på hur utvecklingen sett ut för olika grupper av kulturvanor i relation till social ojämlikhet låter sig alltså inte beskrivas i entydiga generella termer.

Detsamma kan sägas för olika aspekter av socioekonomisk status. Som vi sett är utbildning den del av socioekonomisk status som visat sig ha störst effekt på kulturellt deltagande oavsett vilken kulturform vi betraktar. Men trendanalysen visar att utvecklingen av utbildningens effekt på kulturdeltagande är oregelbunden och varierande. Effekten ser ut att ha ökat för bokläsning, samtidigt som den inte visar på någon tydlig riktning för biblioteksbesök och rock-/popkonsert. En minskad polarisering ser ut att ha inträffat över tid för bio- och teaterbesök i och med att effekten av utbildning för dessa avtagit över tid.

Till saken hör också att de socioekonomiska variablerna i sig förändras över tid. Sverige har under 1900-talets andra hälft haft en god social rörlighet där många kommande från en lägre social

klass getts möjlighet till en klassresa i och med en expansion av högre utbildning. Något som rimligtvis lett till att intresset ökat för kultur rent generellt.²⁴ Samtidigt är det så att i takt med att allt fler har haft möjlighet till högre utbildning har allt fler kommit att konkurrera om samma yrkespositioner. Man pratar om att en utbildningsinflation har ägt rum som en konsekvens av detta massutbildande.²⁵ Om en utbildningsinflation har ägt rum, går det att argumentera för att det sociokulturella värdet av en högre utbildning har sjunkit. Något som i så fall skulle kunna förklara en över tid avtagande effekt. Dessutom skulle detta kunna innebära att i de fall där vi inte finner att effekten för utbildning har avtagit har den reella effekten tilltagit.

Massutbildandet har dock inte lett till en avtagande effekt för social härkomst. Det sociala arvet väger alltså tungt. Av de fem kulturaktiviteterna vi studerat över tid är det bara gå på bio som visar på en signifikant minskande effekt av social härkomst. Samtidigt tycks den egna uppnådda statusen ha ökat i betydelse för två av kulturaktiviteterna, bio och bokläsande. Ett resultat som inte går att koppla till det sociala arvet men som ändå är negativt sett ur ett perspektiv av social jämlikhet.

Även betydelsen av hushållets inkomst har ökat för några av kulturaktiviteterna, närmare bestämt för bio, rock-/popkonsert och bokläsande. Om detta beror på ökade inkomstskillnader, förändrad prisbild eller något annat kan vi inte säga utifrån de data som legat till grund för denna rapport.

Biobesök och gå på rock-/popkonsert är de två av de fem kulturaktiviteterna som tillhör gruppen bred populärkultur. Det är dock möjligt att dessa kulturaktiviteter inte är så representativa för bred populärkultur som helhet sett ur ett trendperspektiv. I fallet biobesökande har möjligheterna till filmtittande generellt sett ökat på senare tid, man är idag inte lika beroende av biograf för att se på film som tidigare. Dessutom har musikbranschen varit i omvandling efter en ekonomisk nedgång som bröts och vände uppåt för tio år sedan. Sedan dess har konsertintäkterna kommit att bli en allt viktigare inkomstkälla för branschen och i anslutning till att intresset för livemusik har ökat har också biljettpriserna ökat.²⁶ Detta sammantaget gör att man kan misstänka att deltagandet i just dessa två kulturaktiviteter över tid har kommit att få en inkomstmässig skevhet i

²⁴ *Ibid.*

²⁵ *Öhlin, 2010.*

²⁶ *Musiksverige, 2015.*

deltagande som inte gäller för andra aktiviteter inom ramen för bred populärkultur.

Stad och land

I kulturpropositionen Tid för kultur (2009) har den geografiska tillgängligheten en framskjuten plats då den slår fast att alla oavsett var man bor i landet ska ha möjlighet till kulturellt deltagande. Trots detta ser vi att det finns tydliga skillnader mellan större tätort/stad och mindre tätort/landsbygd. Detta tyder på att det existerar hinder för deltagande som är kopplat till boendeort, hinder i form av utbud, tillgänglighet och avstånd.

En del av de skillnader vi finner i de övergripande beskrivningarna utgörs emellertid av att befolkningens sammansättning skiljer sig åt mellan storstad och landsbygd. Till exempel kan vi konstatera att de som bor i städer i genomsnitt är yngre och har högre utbildning än de som bor ute på landsbygden. Dessutom har de i städerna en bättre ekonomi sett till hushållets inkomst samt i större utsträckning är av kategorin tjänstemän/företagare. De geografiska hindren samvarierar alltså med andra faktorer som påverkar kulturdeltagandet. Men även då vi kontrollerar för effekten av dessa andra bakgrundsvariabler kvarstår en negativ effekt i kulturellt deltagande av att vara hemmahörande i mindre tätort/landsbygd, framför allt för traditionell kultur men även för bred populärkultur och kulturmiljö. Eget utövande visar dock inga skillnader mellan storstad och landsbygd.

Den kvarvarande negativa effekten av boendeort utgörs rimligtvis av de olika möjligheter till deltagande som stad visavi landsbygd erbjuder. Men det finns också skäl till att tro att attityderna till kultur och kulturdeltagande skiljer sig åt mellan stad och landsbygd. Urbaniseringen som ägt rum har påverkat vilka som har flyttat in till städerna och vilka som har blivit kvar i de mindre befolkningstäta områdena. Stadens möjligheter till att erbjuda olika livsstilar och ett levande kulturliv har med stor sannolikhet lett till att det genomsnittliga kulturintresset är högre i staden som en konsekvens av att de mer kulturintresserade lämnat landsbygden till förmån för staden.²⁷

Trots en ökad befolkningskoncentration till större städer ser vi inte att skillnaden mellan storstad och

landsbygd har ökat över tid. Skillnaden är markant men konstant för fyra av de fem kulturaktiviteter vi belyst i trendstudien samt för de två som vi kompletterat den geografiska trendanalysen med, handarbete/hantverk och gå på konstutställning. Biblioteksbesöken avviker dock från denna stabila övergripande bild genom en svagt tilltagande skillnad. Detta skulle kunna bero på att antalet folkbibliotek har minskat med cirka en fjärdedel under samma tidsperiod, från 1 539 år 1995 till 1 145 år 2015.²⁸ Utifrån data i denna studie ser det alltså inte ut som att en ytterligare polarisering mellan stad och landsbygd har ägt rum under den studerade tidsperioden. Åtminstone inte sett till de kulturaktiviteter vi studerat och undantaget biblioteksfrågan.

Variation och lika möjligheter

Lika möjlighet behöver inte betyda att det ska vara samma kultur som erbjuds över hela landet. Man kan mycket väl tänka sig en viss variation i utbud i termer av kultur och alla dess olika former utan att kulturpolitikens intentioner går förlorade. En viss regional variation är således inte ett problem så länge alla medborgare har haft möjlighet till deltagande. Hur stor variation som är rimlig utan att möjligheterna för deltagande är olikvärdiga är till stor del en politisk bedömning. Men hur vet vi om alla oavsett boendeort har haft denna möjlighet? En grundförutsättning för att alla ska ha möjlighet är att det finns ett tillgängligt utbud av kultur i närområdet.

I fallet biblioteksbesök finns det bra data på hur det ser ut i riket. Framför allt vet vi var folkbiblioteken är belägna samt hur många utlån de gör. För de andra kulturaktiviteterna är det empiriska läget inte lika bra när det gäller tillgång och utbud. Om vi dessutom tänker att kulturen består av fler kulturaktiviteter än de vi studerat i vår trendanalys inser vi att det är svårt att dra några slutsatser i form av deltagande i relation till möjligheter baserat på vilken tillgång och utbud som finns där man bor. För att kunna uttala oss mer säkert i frågan skulle vi därför behöva ha en bättre bild av hur tillgången och utbudet av såväl offentligt finansierad kultur som det fria kulturlivet och möjligheterna till eget utövande ser ut. Idag saknas tyvärr en heltäckande bild, framför allt när det gäller det fria kulturlivet, vilket också påtalas i Landsbygdskomiteens betänkande.²⁹

²⁷ Florida, 2005.

²⁸ Kungliga biblioteket, 2016.

²⁹ SOU 2017:1. För Sveriges landsbygder – en sammanhållen politik för arbete, hållbar tillväxt och välfärd.

Flera aspekter skulle kunna ingå i en studie av skilda förutsättningar för kultur i olika delar av landet och varierande möjligheter att delta. Fysiska och geografiska hinder är en viktig aspekt, men också den dynamik och samspel mellan kulturlivets olika aktörer och mellan kulturutövare och befolkning som följer av befolkningskoncentration och skillnader i utbud av kultur.

Den digitala lösningen

En studie av kulturens förutsättningar i olika delar av landet bör också belysa digitaliseringens betydelse. Landsbygdskommitteen framhåller att digitaliseringen ska kunna övervinna, eller åtminstone minska, de skillnader som finns mellan stad och landsbygd genom att överbrygga de barriärer och hinder som utgörs av geografiska avstånd. Men även hinder och barriärer som har sitt ursprung i sociala föreställningar och motiv kan tänkas minska i betydelse då kulturaktiviteterna inte är mer än ett musklick bort. Medieutredningen ger uttryck för oro för att inte alla medborgare har tillgång till tillräckligt bra bredband i en tid då de urbana miljöernas perspektiv dominerar.³⁰ För att landsbygden ska kunna ta del av den digitala kulturen som är på frammarsch behöver bredbandsutbyggnaden även nå de mer glesbefolkade områdena.

För att kunna delta i den digitala kulturen förutsätts, utöver en bredbandsuppkoppling, en närvaro på internet och här visar SOM-statistiken att det är ytterst få idag som inte dagligen befinner sig på ”nätet”. Det har i SOM-undersökning även ställts några frågor om kulturellt deltagande online och dessa visar på skillnader mellan större tätort/stad och mindre tätort/landsbygd till de förras fördel. Dessa skillnader i digitalt deltagande kvarstår även efter att vi kontrollerat för till exempel utbildning och ålder. Då de kulturaktiviteter det frågats om är förhållandevis lättillgängliga, och i flertalet fall ligger nära den bredare populärkulturen, finns skäl att tro att de skillnader vi finner skulle kunna vara ett uttryck för att den kulturella dynamiken i de större städerna leder till ett generellt större intresse för och deltagande i kulturen där jämfört med landsbygden.

Men kulturvanor som är kopplade till internet är också i hög grad en åldersfråga där de yngre

använder sig av dessa möjligheter i klart större utsträckning än de äldre. Ålder är som väntat den bakgrundsvariabel som samvarierar starkast med det digitala kulturdeltagandet. Det är troligt att det handlar om en generationseffekt, det vill säga ett beteende de kommer att fortsätta med uppåt i åldrarna.³¹ Detta gäller kanske i huvudsak medievanor på ett mer allmänt plan snarare än kulturvanor, men då det finns studier som visar att kulturvanor kan vara generationsbetingade kan man misstänka att även vissa digitala kulturvanor kan komma att uppvisa sådana mönster.³²

Det är emellertid inte så enkelt som att alla yngre deltar i den digitala sfären eller att alla yngre har den kompetens som krävs för ett utbrett digitalt kulturdeltagande. De kulturformer som utövas online och som i huvudsak utövas av de yngre har av Henry Jenkins kommit att kallas *participatory culture*. Jenkins påstår att även dessa kulturvanor är socioekonomiskt betingade och att deltagandet i denna deltagarkultur över tid riskerar att ge upphov till ökade klyftor mellan de som har och de som inte har.³³ Vi har i det här arbetet tyvärr inte haft möjlighet att studera de yngres deltagande i relation till den digitala deltagarkulturen. Men då Kulturanalys under 2017 genomför en barn och unga-studie får vi återkomma till detta längre fram.

Kulturanalys bedömning

Högt deltagande men variationer mellan grupper och landsdelar

Kulturpolitiken ska enligt målen främja allas möjlighet till kulturupplevelser, bildning och till att utveckla sina skapande förmågor. Undersökningen visar att så gott som alla medborgare har ägnat sig åt någon kulturaktivitet någon gång under de senaste 12 månaderna. Sett ur det perspektivet förefaller kulturdeltagandet i Sverige vara gott, och bilden stärks av internationella jämförandestudier där Sverige faller väl ut i jämförelse med andra länder sett till andelen som deltagit i kulturaktiviteter. Deltagandet i kulturlivet skiljer sig emellertid åt beroende på vad det är för kulturaktiviteter vi studerar. Djupare liggande förklaringsfaktorer än tillgänglighet och kostnader tycks spela stor roll, och detta är en viktig slutsats. Kulturvanorna samvarierar tydligt med ålder och socioekonomisk status på ett sådant sätt att mer grundläggande livsvillkor och

³⁰ SOU 2016:80. En gränsöverskridande mediepolitik. För upplysning, engagemang och ansvar.

³¹ SOU 2016:89. För digitalisering i tiden.

³² Bille, 2008.

³³ Jenkins, 2009.

föreställningar skulle kunna sägas utgöra hinder för deltagande.

Den socioekonomiska bakgrunden samvarierar på olika sätt med de fyra övergripande kulturformerna. Störst effekt har den socioekonomiska bakgrunden för traditionell kultur. Av de fyra grupperna av kulturvanor är det i traditionell kultur vi ser det starkaste avtrycket av individernas sociala härkomst, utbildning, uppnådd klass och inkomst. Också kulturformen kulturmiljö – besök på museer, historiska platser/byggnader och dylikt – visar på liknande mönster även om sambanden här inte är lika starka. Mot bakgrund av detta vill vi lyfta fram tre frågor för fortsatt diskussion.

Variation och lika möjligheter?

Lika möjlighet behöver inte betyda att det ska vara samma kultur som erbjuds över hela landet. Man kan mycket väl tänka sig en viss variation i utbud och kulturvanor utan att kulturpolitikens intentioner om lika möjligheter går förlorade. En viss regional variation eller skillnader mellan olika gruppers kulturvanor är således inte ett problem så länge alla medborgare har möjlighet till deltagande. Hur stor variation som är rimlig utan att möjligheterna för deltagande är olikvärdiga är till stor del en politisk bedömning. Vilken variation mellan olika grupper och olika delar av landet är rimlig och när är denna variation så stor att vi inte längre kan tala om lika möjligheter att delta i kulturlivet? Vilka konsekvenser för de kulturpolitiska prioriteringarna bör variationerna och bedömningen av dessa få?

Digitaliseringens begränsningar och möjligheter

Den andra frågan rör specifikt skillnaderna mellan stad och land och digitaliseringens möjligheter att överbrygga dessa skillnader. Det finns tydliga skillnader mellan större tätort/stad och mindre tätort/landsbygd. Variation i kulturvanor kan till viss del kopplas till skillnader i befolkningens sammansättning, till exempel att de som bor i städer i genomsnitt är yngre, har högre utbildning och inkomster än de som bor på landsbygden. Men även då vi kontrollerar för effekten av dessa andra bakgrundsvariabler kvarstår skillnader som sannolikt är kopplade till kulturellt utbud, tillgänglighet till scener och avstånd, framför allt när det gäller professionell kultur. Här behöver både analysen om landsbygdens förutsättningar och den politiska diskussionen fördjupas. Det behövs en bättre bild av hur tillgången och utbudet

av såväl offentligt finansierad kultur som det fria kulturlivet och möjligheterna till eget utövande.

Flera aspekter skulle kunna ingå i en studie av förutsättningar för kultur i olika delar av landet. Exempelvis tillgång till såväl offentligt finansierad kultur och det fria kulturlivet, där fysiska och geografiska hinder är viktiga aspekter, men också den dynamik och samspel mellan kulturlivets olika aktörer samt mellan kulturutövare och befolkning som följer av befolkningskoncentration och skillnader i utbud av kultur. En sådan diskussion bör också belysa digitaliseringens begränsningar och möjligheter för att överbrygga de skillnader som finns mellan stad och landsbygd.

Utbildningens betydelse för lika möjligheter att delta i kulturlivet

Kulturvanor har att göra med samhälleliga mekanismer som är svåra att förändra endast med kulturpolitiska verktyg. Vi lyfter i denna rapport särskilt fram utbildningens roll. Utbildningen har överlag en mycket stark effekt på kulturvanor – både en direkt effekt och som en faktor som kanaliserar påverkan från andra faktorer. Någon djupare förståelse för skolans och utbildningens roll i detta sammanhang kan inte genereras ur den typ av data som ligger till grund för denna rapport.

Därför efterlyser Kulturanalys en samlad bild och diskussion av hur skolan och utbildningen påverkar allas möjlighet att delta i kulturlivet. Men en sådan analys bör inte bara belysa utbildningens roll i ett socioekonomiskt sammanhang, utan också skolans innehåll, till exempel när det gäller de estetiska och samhällsorienterande ämnena, och de övergripande förändringarnas – i termer av läsförståelsens utveckling, segregation och selektionseffekter i rekrytering till konstnärliga utbildningar. Kulturanalys bedömning är att det finns ett flertal relevanta studier och underlag, men att dessa behöver samlas som stöd för en diskussion om skolans roll i relation till de kulturpolitiska målen, främst rörande allas möjligheter att delta i kulturlivet.

Referenser

- Bille, Trine, Fridberg, Torben, Storgaard, Svend och Wulff, Erik. *Danskernes kultur- og fritidsaktiviteter 2004*. Kulturministeriet. Akf forlaget.
- Bille, Trine. 2008. "Cohort effects, age effects, and period effects in the participation in the arts and culture in Denmark 1964–2004". *International Journal of Cultural Policy*, Vol. 14, No. 1 sid. 113–137.
- Brodén, Daniel. 2013. "Arbetarklass och kulturvanor i historisk kontrast". I Weibull, Lennart, Oscarsson, Henrik och Bergström, Annika (red). *Vägskäl*. Bohus: Ale Tryckteam.
- Brodén, Daniel. 2014. *Kulturvanor i Sverige 1989–2013*. Göteborg: SOM-institutet.
- Börjesson, Mikael. 2017. *Rummet av livsstilar i Sverige*. Kommande publicering.
- Epinion och Pluss Leadership för Kulturministeriet. 2012. *Danskernes Kulturvaner 2012*. Viborg: Specialtrykkeriet.
- ESSnet-CULTURE. 2012. European Statistical System Network on Culture. *Final Report*.
- European Commission. 2013. *Cultural access and participation. Special Eurobarometer*.
- Falk, Martin och Katz-Gerro, Tally. 2016. "Cultural participation in Europe: Can we identify common determinants?". *Journal of Cultural Economics*. Vol. 40, No. 2 sid. 127–162.
- Florida, Richard. 2005. *Cities and the Creative Class*. New York: Routledge.
- Fornäs, Johan. 2012. *Kultur*. Stockholm: Liber.
- Frenander, Anders. 2010. "Svensk kulturpolitik under 1900-talet: Kulturpolitik – vad är det?". I Frenander, Anders (red). *Arkitekter på armlängds avstånd? Att studera kulturpolitik*. Borås: Valfrid.
- Jenkins, Henry. 2009. *Confronting the Challenges of Participatory Culture*. Cambridge: MIT Press.
- Kungliga biblioteket. 2016. *Bibliotek 2015*. Rapport.
- Musiksverige. 2015. *Musikbranschen i siffror. Statistik för 2009–2014*. Rapport.
- Myndigheten för kulturanalys. 2015a. *En ny kulturvaneundersökning: bakgrund, överväganden och förslag*. Promemoria. Mars 2015. Stockholm: Myndigheten för kulturanalys.
- Myndigheten för kulturanalys. 2015b. *Samhällstrender och kulturvanor. En omvärldsanalys*. Stockholm: Myndigheten för kulturanalys.
- Myndigheten för kulturanalys. 2016. *Kulturvanor*. Stockholm: Myndigheten för kulturanalys.
- National Endowment for the Arts. 2015. *When Going Gets Tough: Barriers and Motivations Affecting Arts Attendance*.
- Nilsson, Åsa och Peurell, Erik. 2010. "Klassresor och kulturintresse". I Oskarsson, Maria, Bengtsson, Mattias och Berglund, Tomas (red). *En fråga om klass – levnadsförhållanden, livsstil, politik*. Malmö: Liber.
- SOU 2016:80. *En gränsöverskridande mediepolitik. För upplysning, engagemang och ansvar*.
- SOU 2016:89. *För digitalisering i tiden*.
- SOU 2017:1. *För Sveriges landsbygder – en sammanhållen politik för arbete, hållbar tillväxt och välfärd*.

Statens kulturråd. 2008. *Kulturen i siffror. Nya kulturvanor – Svenska kulturvanor i ett 30-årsperspektiv: 1976–2006*. Stockholm: Elanders.

Statistiska centralbyrån. 2017a.

http://www.statistikdatabasen.scb.se/pxweb/sv/ssd/START_UF_UF0506. Hämtat 2017-05-11.

Statistiska centralbyrån. 2017b. <http://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/hushallens-ekonomi/inkomster-och-inkomstfordelning/inkomster-och-skatter/>. Hämtat 2017-05-11.

Öhlin, Mira. 2010. ”Samhällsklassernas utbildningshorisont – är utbildning ett fritt val?”. I Oskarsson, Maria, Bengtsson, Mattias och Berglund, Tomas (red). *En fråga om klass – levnadsförhållanden, livsstil, politik*. Malmö: Liber.

Bilaga I. SOM-undersökningen

Följande text och tabeller är hämtade ifrån SOM-institutets rapport *Kulturvanor i Sverige 1987–2015*.

Information om den nationella SOM-undersökningen

SOM-institutet vid Göteborgs universitet genomför varje höst sedan 1986 en nationell frågeundersökning i syfte att kartlägga den svenska allmänhetens vanor och attityder på temat Samhälle, Opinion och Medier. Data samlas in via postala och webbaserade enkäter, och varje undersökning genomförs under i huvudsak samma förutsättningar för att resultaten från de olika åren ska vara jämförbara.

SOM-institutet är en samverkan mellan två forskningsenheter vid Göteborgs universitet: Institutionen för journalistik, medier och kommunikation (JMG) samt Statsvetenskapliga institutionen. En rad forskningsprojekt samverkar med SOM-undersökningarna – flertalet med förankring i någon av dessa institutioner – men även externa projekt och andra aktörer deltar regelbundet.

Resultaten från SOM-undersökningarna redovisas i årliga publikationer där de medverkande forskarna presenterar analyser baserade på de senaste resultaten. En utförlig metoddokumentation från den nationella SOM-undersökningen 2015 kommer att publiceras i Vernersdotter, Frida ”Den nationella SOM-undersökningen 2015”, i Ohlsson, Jonas, Oscarsson, Henrik & Solevid, Maria (red.) Ekvilibrium, som ges ut av SOM-institutet och släpps i juni 2016.

Undersökningens uppläggning

Den nationella SOM-undersökningen har sedan starten 1986 genomförts i form av en postenkät riktad till ett systematiskt sannolikhetsurval av Sveriges befolkning. Sedan 2012 har respondenterna även getts möjlighet att svara via webben. Från och med 2009 års undersökning är åldersintervallet 16–85 år.³⁴ Utländska medborgare har ingått i urvalet sedan 1992.

Omfattningen av undersökningen har ökat efterhand både vad gäller antalet frågor och antalet svarspersoner. 2015 utgjordes den nationella SOM-undersökningen av fem parallella riksrepresentativa delundersökningar, vilka baseras på ett urval om vardera 3 400 personer, det vill säga totalt 17 000 personer. Datainsamlingen för de fem formulären genomfördes under identiska förutsättningar. Ungefär en fjärdedel av frågorna är gemensamma för samtliga formulär.

Frågorna om gå på bio, gå på teater, läsa en bok, sjunga i kör eller spela instrument samt deltaga i studiecirkel/kursverksamhet ingick i samtliga fem formulär. Övriga frågor om kulturvanor ingick i formulär 1 och 2.

Fältarbetet för den nationella undersökningen följer i huvudsak samma upplägg år från år. Huvuddelen av datainsamlingsarbetet genomförs under hösten. Enkäten skickas ut i slutet av september månad. Under fältperioden genomförs successivt en serie påminnelseinsatser postalt och per telefon. Fältarbetet avslutas senast under februari månad. Redan vid novembers utgång har i allmänhet drygt 90 procent av dem som slutligen kommer att medverka skickat tillbaka sin enkät.

³⁴I de nationella SOM-undersökningarna 2000–2008 var åldersintervallet 15–85 år; 1992–1999 15–80 år; 1986–1991 15–75 år.

De nationella SOM-undersökningarnas upplägg, 1986–2015.

År	Urvalsmetod	Antal formulär	Total urvalsstorlek	Medborgarskap	Åldrar
1986	Systematiskt sannoliketskurva	1	2 500	Både sv. & utl.	15–75 år
1987–1988	"	"	"	Endast sv.	"
1989	"	"	"	Både sv. & utl.	"
1990–1991	"	"	"	Endast sv.	"
1992–1995	"	"	2 800	Både sv. & utl.	15–80 år
1996	"	"	2 841 ¹	"	"
1997	"	"	2 800	"	"
1998	"	2	5 600	"	16–80 år ²
1999	"	"	"	"	15–80 år
2000–2005	"	"	6 000	"	15–85 år
2006	"	"	6 000	"	"
2007–2008	"	"	6 000	"	"
2009–2011	"	3	9 000	"	16–85 år
2012	"	4	12 000	"	"
2013	"	5	17 000	"	"
2014	"	4	13 600	"	"
2015	"	5	17 000	"	"

¹Gruppen 15-åringar var av misstag inte inkluderade i det ursprungliga urvalet utan tillfördes i efterhand undersökningens första urval om 2 800 personer.

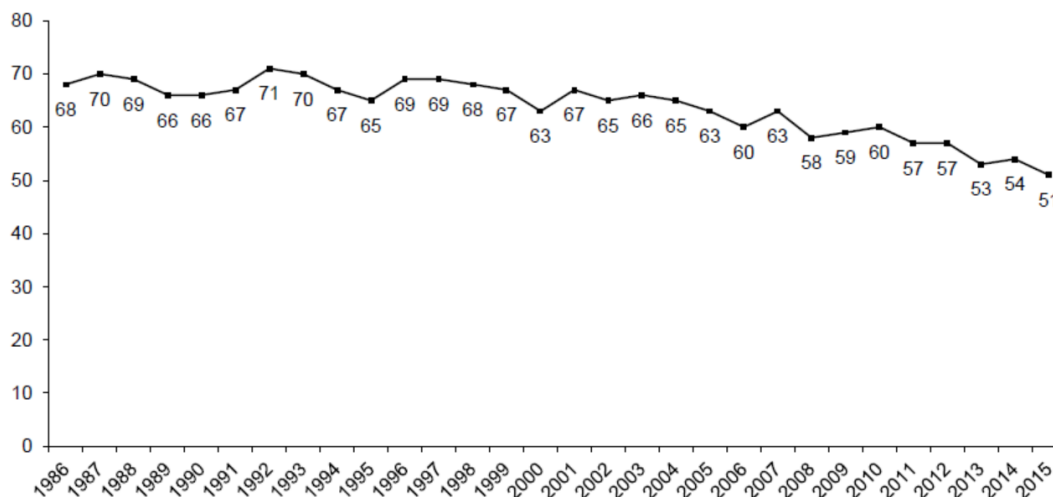
²Gruppen 15-åringar var av misstag inte inkluderade i urvalet.

Svarsfrekvens och bortfall

SOM-undersökningarna har sedan starten 1986 haft en relativt hög svarsfrekvens. För samhällsvetenskapliga postenkäter har svarsfrekvensen

brukat ligga på mellan 60 och 70 procent, men det har under senare år blivit svårare att nå dessa nivåer. Figuren nedan illustrerar förändringen i svarsmönster för den nationella SOM-undersökningen år 1986–2015.

Svarsfrekvens i den nationella undersökningen, 1986–2015 (procent av nettourvalet).

Svarande och bortfall i den nationella SOM-undersökningen 2015.

	Formulär 1	Formulär 2	Formulär 3	Formulär 4	Formulär 5	Totalt
Ursprungligt urval (brutto)	3 400	3 400	3 400	3 400	3 400	13 600
Bortdefinierade (naturligt bortfall)	181	172	187	195	172	907
Nettourval	3 219	3 228	3 231	3 205	3 228	16 093
Ej anträffade/svarsvägrare	1 645	1 570	1 524	1 608	1 490	7 837
Antal svarande	1 574	1 658	1 689	1 597	1 738	8 256
Svarsfrekvens: brutto	46%	49%	50%	47%	51%	49%
Svarsfrekvens: netto	49%	51%	53%	50%	54%	51%

Kommentar: Med naturligt bortfall avses adress okänd, avflyttad; sjuk, institutionell vård; bortrest under fältperioden, studier/militärtjänstgöring på annan ort; ej svensktalande, ej kommunicerbar; bosatt/studerar/arbetar utomlands; förståndshandikappad; avliden.

Svarsfrekvensen (netto) för den nationella SOM-undersökningen 2015 är 51 procent: 49 procent för formulär 1, 51 procent för formulär 2, 53 procent för formulär 3, 50 procent för formulär 4 och 54 procent för formulär 5.

Det finns skillnader i svarsbenägenhet hos olika grupper av respondenter i SOM-undersökningarna. Kvinnor svarar exempelvis i något större utsträckning än män. Den största skillnaden i svarsmönster finner vi mellan åldersgrupper. Svarsviljan hos personer över 50 år är stabil över tid medan de yngre åldersgrupperna dalar i svarsfrekvens. Den mest svarsvilliga gruppen utgörs av 70–79-åringar medan svarsviljan är lägst bland 20–24-åringar.

***

SOM-institutet har i samverkan med Myndigheten för kulturanalys undersökt svenskarnas kulturanor.

Docent Annika Bergström och fil.dr Jonas Ohlsson har varit undersökningsledare för 2015 års SOM-undersökningar och har det övergripande ansvaret för undersökningarnas utformning och genomförande. Fil.kand. Frida Vernersdotter har varit biträdande undersökningsledare för 2015 års nationella SOM-undersökning med ansvar för datainsamling och databearbetning. Linn Annerstedt, pol.kand., har svarat för databearbetning och presentation i föreliggande rapport.

Enkätfrågor SOM-undersökningen

Denna rapport grundar sig på följande frågor från den nationella SOM-undersökningen 2015:

F84	Hur ofta har du under de senaste 12 månaderna gjort följande?	Ingen gång	Någon gång under de senaste 12 månaderna	Någon gång i halvåret	Någon gång i kvartalet	Någon gång i månaden	Någon gång i veckan	Flera gånger i veckan
Y	Sysslat med handarbete/hantverk	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Z	Gått på hemslöjdsmarknad/-utställning	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
AA	Gått på konstutställning	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
AB	Gått på balett, dansföreställning	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
AC	Gått på klassisk konsert, opera	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
AD	Lyssnat på ljudbok/talbok	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
AE	Gått på rockkonsert/popkonsert	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
AF	Tecknat, målat	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
AG	Skrivit dagbok/poesi	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
AH	Fotograferat/filmat	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
AI	Dansat	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
AJ	Spelat teater, deltagit i lajv etc	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
H	Deltagit i studiecirkel/kursverksamhet	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
I	Spelat datorspel/tv-spel	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
K	Sett på film	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
L	Läst någon bok	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
M	Lyssnat på musik	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
N	Sjungit i kör eller spelat musikinstrument	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
O	Gått på bio	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
P	Gått på teater	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Q	Gått på konsert	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
AO	Besökt bibliotek	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
AK	Besökt historisk sevärdhet/byggnad	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
AL	Besökt fornminne	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
AM	Besökt naturreservat/nationalpark	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
AN	Gått på museum	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

F12	Hur ofta har du under de senaste 12 månaderna använt internet?	Ingen gång	Någon gång under de senaste 12 månaderna	Någon gång i halvåret	Någon gång i kvartalet	Någon gång i månaden	Någon gång i veckan	Flera gånger i veckan
		☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
		☐ → Gå till fråga XX						

	Och hur ofta har du gjort följande på internet?	Ingen gång	Någon gång under de senaste 12 månaderna	Någon gång i halvåret	Någon gång i kvartalet	Någon gång i månaden	Någon gång i veckan	Flera gånger i veckan
F	Läst någon blogg	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
G	Skrivit egen blogg	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
H	Spelat online-spel	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
K	Gjort biblioteksärenden	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
M	Lyssnat på radio	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Q	Tittat på film eller tv-serier	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Bilaga II. Frekvenstabeller

Tabell 3. Kulturaktiviteter 2015 (minst någon gång de senaste 12 månaderna), procent.

F84	Hur ofta har du under de senaste 12 månaderna gjort följande?	Någon gång under de senaste 12 mån							Flera gånger i veckan	Antal svarande
		Ingen gång	Någon gång i halvåret	Någon gång i kvartalet	Någon gång i månaden	Någon gång i veckan	Någon gång i veckan	Någon gång i veckan		
Y	Sysslat med handarbete/hantverk	51	11	7	7	10	7	9	3 120	
Z	Gått på hemslöjdsmarknad/-utställning	70	16	7	4	2	0	0	3 105	
AA	Gått på konstutställning	60	19	10	8	4	0	0	3 102	
AB	Gått på balett, dansföreställning	87	7	3	2	1	0	0	3 106	
AC	Gått på klassisk konsert, opera	82	10	3	3	2	0	0	3 104	
AD	Lyssnat på ljudbok/talbok	73	9	4	4	3	2	5	3 103	
AE	Gått på rockkonsert/popkonsert	66	18	8	6	2	0	0	3 105	
AF	Tecknat, målat	68	10	5	4	6	3	2	3 105	
AG	Skrivit dagbok/poesi	79	5	2	2	3	3	5	3 104	
AH	Fotograferat/filmat	28	6	5	7	21	21	11	3 094	
AI	Dansat	57	13	8	8	8	5	2	3 106	
AJ	Spelat teater, deltagit i lajv etc.	96	2	1	1	1	0	0	3 102	
H	Deltagit i studiecirkel/kursverksamhet	70	8	4	3	5	6	4	7 908	
I	Spelat datorspel/tv-spel	61	8	3	4	6	7	11	7 944	
K	Sett på film	8	5	4	7	24	33	18	7 967	
L	Läst någon bok	14	9	6	11	17	14	27	7 995	
M	Lyssnat på musik	3	2	1	2	5	18	70	7 978	
N	Sjungit i kör eller spelat musikinstrument	81	4	1	2	3	5	5	7 952	
O	Gått på bio	33	21	16	19	10	1	0	7 978	
P	Gått på teater	59	20	10	8	2	0	0	7 965	
Q	Gått på konsert	50	22	13	10	4	0	0	7 911	
AO	Besökt bibliotek	42	16	10	10	14	6	2	3 118	
AK	Besökt historisk sevärdhet/byggnad	31	23	21	17	7	1	0	3 107	
AL	Besökt fornminne	53	23	13	8	3	0	0	3 093	
AM	Besökt naturreservat/nationalpark	40	25	15	11	6	2	1	3 104	
AN	Gått på museum	41	25	17	12	4	0	0	3 106	

Tabell 4. Kulturaktiviteter 2015 (minst någon gång de senaste 12 månaderna), procent.

F12	Hur ofta har du under de senaste 12 månaderna gjort följande?	Någon gång under de senaste 12 mån						Flera gånger i veckan	Dagligen	Antal svarande
		Ingen gång	Någon gång under de senaste 12 mån	Någon gång i halvåret	Någon gång i månaden	Någon gång i veckan	Någon gång i veckan			
A	Använt internet	8	0	0	1	4	11	75	7 882	
F	Läst någon blogg	38	10	8	14	12	8	9	7 064	
G	Skrivit egen blogg	90	2	1	2	1	1	3	1 418	
H	Spelat online-spel	71	5	3	5	5	5	6	7 070	
K	Gjort biblioteksärenden	74	7	7	9	1	1	1	1 420	
M	Lyssnat på radio	47	10	8	11	10	6	7	1 416	
Q	Tittat på film eller tv-serier	28	8	8	16	15	16	10	7 096	

Tabell 5. Kulturaktiviteter 2015 (minst någon gång de senaste 12 månaderna), procent.

Minst en gång senaste 12 mån	Kön		Ålder				Uppnådd utbildningsnivå	
	Kvinna	Man	16–29 år	30–49 år	50–64 år	65–85 år	Gymnasium eller lägre	Eftergymnasial utbildning
Sysslat med handarbete/hantverk	58	40	57	46	47	51	48	51
Gått på hemslöjdsmarknad/-utställning	36	23	23	26	30	35	26	33
Gått på konstutställning	45	35	40	38	43	40	25	53
Gått på balett, dansföreställning	15	10	18	16	13	7	8	16
Gått på klassisk konsert, opera	20	15	15	15	19	20	10	24
Lyssnat på ljudbok/talbok	28	26	32	34	28	17	21	32
Gått på rockkonsert/popkonsert	34	34	54	45	38	11	28	39
Tecknat, målat	40	23	64	42	23	15	27	36
Skrivit dagbok/poesi	29	12	35	18	17	22	19	23
Fotograferat/filmat	75	68	84	83	72	56	63	80
Dansat	50	34	59	55	41	26	35	49
Spelat teater, deltagit i lajv etc.	4	3	11	4	2	1	2	5
Deltagit i studiecirkel/kursverksamhet	33	26	44	31	26	25	23	35
Spelat datorspel/tv-spel	35	44	74	53	28	21	38	41
Sett på film	93	91	99	98	95	82	89	96
Läst någon bok	92	79	90	88	85	83	77	93
Lyssnat på musik	98	97	99	99	98	95	96	99
Sjungit i kör eller spelat musikinstrument	18	20	35	22	15	14	14	23
Gått på bio	70	63	90	78	62	49	56	76
Gått på teater	47	34	39	39	43	42	31	50
Gått på konsert	53	47	62	52	52	42	40	59
Besökt bibliotek	65	51	71	62	54	53	47	68
Besökt historisk sevärdhet/byggnad	70	68	73	76	69	60	56	80
Besökt fornminne	44	51	48	48	47	45	40	53
Besökt naturreservat/nationalpark	60	59	63	67	61	50	49	69
Gått på museum	62	56	61	66	58	54	45	71
Läst någon blogg	66	57	85	75	55	39	54	67
Skrivit egen blogg	26	33	12	10	9	8	9	9
Spelat online-spel	10	9	62	34	19	14	31	28
Gjort biblioteksärenden	30	21	41	31	16	21	17	32
Lyssnat på radio	51	55	58	65	50	38	45	59
Tittat på film/tv-serier	72	72	97	86	65	48	65	78

Tabell 6. Kulturaktiviteter 2015 (minst någon gång de senaste 12 månaderna), procent.

Minst en gång senaste 12 mån	Bostadsort		Social härkomst		Uppnådd status	
	Landsbygd/ mindre tätort	Större tätort/stad	Arbetare och jordbrukare	Tjänsteman och företagare	Arbetare och jordbrukare	Tjänsteman och företagare
Sysslat med handarbete/hantverk	53	47	50	49	50	49
Gått på hemslöjdsmarknad/ utställning	33	27	30	29	28	31
Gått på konstutställning	29	46	34	55	29	50
Gått på balett, dansföreställning	8	15	10	18	9	15
Gått på klassisk konsert, opera	11	21	13	28	10	24
Lyssnat på ljudbok/talbok	25	28	25	31	23	30
Gått på rockkonsert/popkonsert	26	38	31	40	32	36
Tecknat, målat	29	33	30	34	35	28
Skrivit dagbok/poesi	17	23	20	23	22	20
Fotograferat/filmat	68	74	68	79	67	77
Dansat	38	45	39	49	41	44
Spelat teater, deltagit i lajv etc	3	4	3	4	5	3
Deltagit i studiecirkel/kursverksamhet	26	31	28	33	28	30
Spelat datorspel/tv-spel	36	41	39	40	42	36
Sett på film	91	93	91	95	91	94
Läst någon bok	80	89	82	92	79	91
Lyssnat på musik	97	98	97	98	97	98
Sjungit i kör eller spelat musikinstrument	17	20	17	24	17	20
Gått på bio	57	71	62	75	60	71
Gått på teater	31	46	36	50	30	49
Gått på konsert	42	54	46	59	42	56
Besökt bibliotek	48	64	54	66	53	62
Besökt historisk sevärdhet/byggnad	63	72	65	79	59	78
Besökt fornminne	47	47	45	52	42	53
Besökt naturreservat/nationalpark	55	62	56	68	53	66
Gått på museum	49	65	54	70	48	68
Läst någon blogg	55	65	58	66	60	62
Skrivit egen blogg	9	10	10	8	10	9
Spelat online-spel	25	31	29	28	33	24
Gjort biblioteksärenden	18	30	22	34	23	28
Lyssnat på radio	48	56	51	58	45	60
Tittat på film/tv-serier	65	76	69	78	70	73

Tabell 7. Kulturaktiviteter 2015 (minst någon gång de senaste 12 månaderna), procent.

Minst en gång senaste 12 mån	Hushållets inkomst		Utländsk bakgrund	
	Mindre än 301 000 kr	Mer än 900 000 kr	Uppvuxen i Sverige minst en förälder uppvuxen i Sverige	Uppvuxen i Sverige, båda föräldrarna uppvuxna i annat land eller uppvuxen i annat land
Sysslat med handarbete/hantverk	51	44	50	51
Gått på hemslöjdsmarknad/-utställning	31	29	30	27
Gått på konstutställning	33	54	41	41
Gått på balett, dansföreställning	10	24	13	13
Gått på klassisk konsert, opera	15	30	18	19
Lyssnat på ljudbok/talbok	22	39	28	24
Gått på rockkonsert/popkonsert	22	50	36	25
Tecknat, målat	29	35	32	36
Skrivit dagbok/poesi	26	18	21	25
Fotograferat/filmat	58	86	73	70
Dansat	35	59	43	46
Spelat teater, deltagit i lajv etc.	5	3	4	4
Deltagit i studiecirkel/kursverksamhet	31	28	29	34
Spelat datorspel/tv-spel	35	44	39	41
Sett på film	85	98	93	92
Läst någon bok	81	95	86	86
Lyssnat på musik	95	99	98	97
Sjungit i kör eller spelat musikinstrument	19	20	20	18
Gått på bio	52	83	68	61
Gått på teater	33	55	42	34
Gått på konsert	39	65	51	44
Besökt bibliotek	57	63	57	69
Besökt historisk sevärdhet/byggnad	53	87	71	65
Besökt fornminne	38	59	49	43
Besökt naturreservat/nationalpark	49	75	60	62
Gått på museum	49	78	60	60
Läst någon blogg	55	71	62	63
Skrivit egen blogg	12	9	8	20
Spelat online-spel	28	29	28	34
Gjort biblioteksärenden	30	23	24	38
Lyssnat på radio	46	65	54	50
Tittat på film/tv-serier	62	85	72	74

Bilaga III. Multivariat analys

Faktoranalys

Enskilda enkätfrågor är sårbara för mätfel och slumpmässiga variationer. Det är ett skäl för att belysa grupper av kulturaktiviteter som hänger samman snarare än enskilda kulturvanor var för sig. Med hjälp av den statistiska metoden faktoranalys kan vi gruppera flera aktiviteter utifrån deras inbördes samband till mer sammansatta kulturvanevariabler eller faktorer. Faktoranalys är även lämplig att använda då man vill operationalisera och mäta ett mångfacetterat och svårsmätt begrepp. De faktorer som analysmetoden skapar är därmed dels intressanta i sig, för att se vilka övergripande grupper av kulturvanor eller kulturformer som finns och hur enskilda kulturvanor hänger ihop med varandra, dels mer tillförlitliga än de enskilda enkätfrågor som faktorerna utgörs av.³⁵

Faktoranalysen baseras på data. Det är alltså SOM-undersökningens svar och de statistiska

sambanden mellan olika kulturvanor som ligger till grund för grupperingen av kulturvanor.³⁶ Men eftersom analysen bygger på kulturvanornas inbördes samband är det möjligt att resonera kring vad olika kulturvanor har gemensamt och rubricera de olika grupperna på ett sätt som beskriver dem på ett relevant sätt.³⁷

Faktoranalys som statistisk metod hör hemma i den familj av metoder som brukar kallas strukturekvationsmodeller (SEM). Namnet strukturekvationsmodeller kommer sig av att metoderna utgår från modeller innehållande antaganden om kausalitet, det vill säga hur en förklarande variabel påverkar utfallet av beroende variabel, och som i matematiska termer kan beskrivas som en struktur av ekvationer. Den vanligt förekommande statistiska metoden linjär regression är till exempel en enkel form av strukturekvationsmodell.

³⁶ Online-aktiviteterna har av mättekniska skäl inte inkluderats i faktoranalysen.

³⁷ För faktoranalys på kulturvanedata se också Bille m.fl. 2005.

Full faktormodell

Tabell 8. Modellanpassning – full faktormodell

Anpassningsmått	Värde
RMSEA	0,035
SRMR	0,052

Faktorerna var för sig

Populärkultur

Tabell 9. Faktorstruktur och modellanpassning – populärkultur.

Indikator	Faktorladdning
Sett på film	0,557
Gått på bio	0,512
Gått på rockkonsert/popkonsert	0,414
Lyssnat på musik	0,392
Spelat datorspel/tv-spel	0,347

Anpassningsmått	Värde
RMSEA	0,038
SRMR	0,016

Traditionell kultur

Tabell 10. Faktorstruktur och modellanpassning – traditionell kultur.

Indikator	Faktorladdning
Gått på konstutställning	0,747
Gått på museum	0,698
Gått på teater	0,591
Gått på klassisk konsert, opera	0,582
Läst någon bok	0,505
Gått på balett, dansföreställning	0,485
Besökt bibliotek	0,456
Gått på bio	0,441

Anpassningsmått	Värde
RMSEA	0,050
SRMR	0,042

Eget utövande

Tabell 11. Faktorstruktur och modellanpassning – eget utövande.

Indikator	Faktorladdning
Tecknat, målat	0,589
Dansat	0,540
Fotograferat/filmat	0,472
Deltagit i studiecirkel/kursverksamhet	0,437
Sjungit i kör eller spelat musikinstrument	0,324
Spelat teater, deltagit i lajv etc.	0,319
Skrivit dagbok/poesi	0,314
Sysslat med handarbete/hantverk	0,296
Gått på hemslojdsmarknad/-utställning	0,247

Anpassningsmått	Värde
RMSEA	0,033
SRMR	0,038

Tabell 12. Faktorstruktur och modellanpassning – kulturmiljö

Indikator	Faktorladdning
Besökt historisk sevärdhet/byggnad	0,875
Gått på museum	0,713
Besökt fornminne	0,712
Besökt naturreservat/nationalpark	0,614

Anpassningsmått	Värde
RMSEA	0,076
SRMR	0,019

Stiganalys

I metodlitteraturen skiljer man på oberoende/förklarande och beroende variabler. En förklarande variabel antas påverka den beroende variabeln i kausal mening. Stiganalys är en statistisk metod som möjliggör flera parallella kausala antaganden i en och samma modell och liksom faktoranalys ingår stiganalys i metodfamiljen strukturekvationsmodeller. På så vis kan man, utöver att studera respektive förklarande variabels påverkan på respektive grupp av kulturaktiviteter som beroende variabel, även studera hur de påverkande variablerna förhåller sig till varandra. Stiganalys gör det även möjligt att jämföra de olika förklarande variabelernas sammantagna påverkan (effekt) på det man studerar. En förklarande variabel kan ha en direkt

såväl som en indirekt effekt. En direkt effekt är ett kausalt samband som går direkt från den förklarande variabeln till den beroende variabeln. En indirekt effekt är ett kausalt samband som går från den förklarande variabeln via en annan förklarande variabel till den beroende variabeln. Tillsammans utgör dessa två effekter den totala effekten.

Inom stiganalysens ramverk arbetar man med standardiserade effekter och dessa kan vara positiva såväl som negativa. En positiv effekt innebär att ju högre värde på den förklarande variabeln, desto högre deltagande i den aktuella gruppen av kulturaktiviteter. En negativ effekt innebär det omvända, ju högre värde på den förklarande variabeln, desto lägre deltagande.

Resultat

De förklarande variablerna som har använts i stiganalys:

Tabell 13. Förklarande variabler, stiganalys.

Variabel	Min.	Max.
Kön	0 (Kvinna)	1 (Man)
Ålder	16 (16 år)	85 (85 år)
Utbildning	0 (Gymnasium eller lägre)	1 (Eftergymnasial utbildning)
Bostadsort	0 (Landsbygd/mindre tätort)	1 (Större tätort/stad)
Social härkomst	0 (Arbetare eller jordbrukare)	1 (Tjänsteman eller företagare)
Uppnådd status	0 (Arbetare eller jordbrukare)	1 (Tjänsteman eller företagare)
Hushållets inkomst	1 (100 000 kr eller mindre)	12 (Mer än 1 100 000 kr)
Utländsk bakgrund	0 (Uppvuxen i Sverige med minst en förälder uppvuxen i Sverige)	1 (Uppvuxen i annat land eller uppvuxen i Sverige med båda föräldrarna uppvuxna i annat land)
Civilstånd	0 (Ensamstående eller änka/änkling)	1 (Sambo eller gift)

Populärkultur

Tabell 14. Effekt av de förklarande variablerna samt modellanpassning – populärkultur.

Förklarande variabel	Direkt effekt	Indirekt effekt	Total effekt
Kön	-0,019*	-0,006	-0,025*
Ålder	-0,607	-0,036	-0,643
Utbildning	0,065	0,048	0,114
Bostadsort	0,116	0,002	0,119
Social härkomst	0,035	0,071	0,106
Uppnådd status	0,046	0,040	0,086
Hushållets inkomst	0,112	0*	0,112
Utländsk bakgrund	-0,041	0,001*	-0,040
Civilstånd	-0,064	0,034	-0,030

* Ej signifikant på femprocentsnivån.

Anpassningsmått	Värde
RMSEA	0,052
SRMR	0,038

Traditionell kultur

Tabell 15. Effekt av de förklarande variablerna samt modellanpassning – traditionell kultur.

Förklarande variabel	Direkt effekt	Indirekt effekt	Total effekt
Kön	-0,208	-0,024	-0,232
Ålder	0,051	-0,041	0,011*
Utbildning	0,237	0,077	0,314
Bostadsort	0,172	0,002	0,174
Social härkomst	0,137	0,144	0,280
Uppnådd status	0,125	0,041	0,166
Hushållets inkomst	0,096	0*	0,096
Utländsk bakgrund	-0,028	0,008*	-0,020*
Civilstånd	-0,084	0,022	-0,062

* Ej signifikant på femprocentsnivån.

Anpassningsmått	Värde
RMSEA	0,061
SRMR	0,052

Eget utövande

Tabell 16. Effekt av de förklarande variablerna samt modellanpassning – eget utövande.

Förklarande variabel	Direkt effekt	Indirekt effekt	Total effekt
Kön	-0,199	-0,022	-0,221
Ålder	-0,332	0,006*	-0,325
Utbildning	0,203	-0,019	0,185
Bostadsort	0,039	-0,003	0,035
Social härkomst	0,081	0,028	0,108
Uppnådd status	0*	-0,034	-0,034
Hushållets inkomst	-0,146	0*	-0,146
Utländsk bakgrund	0*	0,018	0,018
Civilstånd	0*	-0,062	-0,062

* Ej signifikant på femprocentsnivån.

Anpassningsmått	Värde
RMSEA	0,043
SRMR	0,055

Tabell 17. Effekt av de förklarande variablerna samt modellanpassning – kulturmiljö.

Förklarande variabel	Direkt effekt	Indirekt effekt	Total effekt
Kön	0*	-0,019	-0,019
Ålder	-0,045	-0,031	-0,076
Utbildning	0,203	0,051	0,254
Bostadsort	0,079	0,002	0,081
Social härkomst	0,102	0,107	0,209
Uppnådd status	0,083	0,032	0,115
Hushållets inkomst	0,094	0*	0,094
Utländsk bakgrund	0*	0*	0*
Civilstånd	0*	0,03	0,03

* Ej signifikant på femprocentsnivån.

Anpassningsmått	Värde
RMSEA	0,042
SRMR	0,035

Estimering av modell

För de multivariata analyser som har avhandlats i detta avsnitt har mjukvaran Mplus version 7.2 använts. I analyserna har en estimationsmetod, MLR, som är robust mot icke-normalitet använts för estimation av modellerna.

Bilaga IV. Trendanalys

Tabell 18. Kulturvanor, andel som har utövat en aktivitet under de senaste 12 månaderna, 1989–2015, procent.

	1989	1991	1993	1995	1997	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	
Bio	60	60	57	59	59	60	59	59	59	65	64	63	62	65	63	65	63	64	64	66	66	67	
Teater	47	45	44	44	46	45	42	39	43	42	39	42	44	43	42	40	40	39	41	41	43	41	
Musikal	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	28	34	30	29	26	26	28	-	-
Ballett/dansföreläsning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	11	12	11	11	9	-	-	14	13
Klassisk konsert/opera	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	15	15	16	16	17	18	19	18	18
Rock-/popkonsert	-	-	-	-	-	24	26	25	29	31	32	29	30	27	31	31	31	31	31	34	35	34	34
Tecknat/målat*	-	-	-	-	-	29	33	29	29	28	25	26	26	26	30	30	27	29	22	22	22	29	32
Dagbok/poesi**	-	-	23	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	21	24	24	27	22	22	22	22	21
Sjungit i kör	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	7	7	7	7	6	6	7	7	-	-
Spelat musikinstrument	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	19	21	20	20	19	23	23	-	-	-
Sjungit i kör/spelat musikinstrument	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	19	19
Dansat***	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	42	42	37	39	40	-	-	43	43
Spelat teater/låjv	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	6	5	4	4	-	-	-	4	4
Handarbete/hantverk	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	44	50	51	46	46	55	54	50	49
Fotograferat/filmad	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	72	75	72	71	75	79	71	72
Bok	89	84	85	85	85	84	85	86	84	83	83	84	84	85	83	83	80	82	83	83	84	86	86
Ljudbok/talbok	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	24	28	28	28	26	24	23	23	26	27	27
Bibliotek	59	-	-	63	63	65	67	69	58	61	61	59	55	52	54	56	53	50	51	55	55	58	58
Studiecirkel/kursverksamhet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	22	25	25	23	24	27	28	30	30	30
Museum****	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	45	46	46	47	48	49	-	59	59
Konstutställning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	37	38	38	37	38	39	43	44	40

* 1999–2007: "Tecknat/målat/skrivit/poesi".

** 1993 och 2007: "Skrivit dagbok".

*** 2013: Kulturanalys har valt att exkludera siffran eftersom frågan ingick i ett metodexperiment.

**** 2014: Frågan ställdes inte i årets undersökning.

Tabell 19. Kulturvanor efter utbildning (hög*), andel som har utövat en aktivitet under de senaste 12 månaderna, 1988–2015, procent.

År	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Bio	78	85	78	79	78	81	77	79	79	79	81	80	81	79	82	82	82	78	80	78	79	79	78	79	78	79	78	78
Teater		72	70	68	68	71	67	60	64	67	63	64	58	58	58	54	56	57	60	58	54	53	54	53	53	53	55	52
Rock-/popkonsert												34	37	35	37	42	38	38	43	39	42	40	40	41	44	44	39	40
Bok	98	98	95	97	97	96	97	97	96	95	96	96	96	98	97	96	96	97	97	97	96	97	95	93	94	94	95	95
Bibliotek								78	84	81	84	83	86	85	79	80	81	76	71	71	74	74	71	70	68	67	68	72

*SOM har skapat en tregradig utbildningsvariabel som möjliggör jämförelser över tid. För mer information om variabeln se kodbok för Super-Riks-SOM. (<https://snd.gu.se/catalogue/file/4682>, hämtat 2017-05-17.)

Tabell 20. Kulturvanor efter utbildning (låg eller medel*), andel som har utövat en aktivitet under de senaste 12 månaderna, 1988–2015, procent.

År	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Bio	55	56	53	58	57	52	54	55	50	55	56	55	53	53	60	59	57	57	60	57	59	59	57	57	55	58	58	58
Teater		43	44	42	44	39	37	41	39	41	38	40	38	33	39	38	34	37	37	37	37	35	33	33	33	34	35	33
Rock-/popkonsert												21	24	23	27	27	31	27	26	23	27	27	28	26	28	29	31	29
Bok	86	89	86	84	86	83	84	83	80	84	81	82	85	84	82	80	81	81	81	81	81	79	79	75	78	76	77	79
Bibliotek								59	60	59	57	60	63	65	51	55	55	54	50	45	46	49	45	40	41	42	46	48

*SOM har skapat en tregradig utbildningsvariabel som möjliggör jämförelser över tid. För mer information om variabeln se kodbok för Super-Riks-SOM. (<https://snd.gu.se/catalogue/file/4682>, hämtat 2017-05-17.)

Tabell 21. Kulturvanor efter social härkomst (arbetare/jordbrukare), andel som har utövat en aktivitet under de senaste 12 månaderna, 1990*–2015, procent.

År	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	
Bio	51	56	56	53	52	54	50	54	57	55	56	55	61	60	57	58	62	58	61	61	60	61	59	61	62	62	
Teater		44	41	43	40	39	41	38	41	40	42	39	36	40	38	35	38	40	39	39	36	35	35	36	36	37	36
Rock-/popkonsert										22	24	24	27	27	29	27	28	25	28	29	30	27	31	32	31	31	31
Bok	86	84	86	83	85	83	82	84	82	84	85	86	83	81	82	83	82	82	81	81	81	78	80	79	81	82	82
Bibliotek						60	63	60	60	62	66	68	68	55	58	58	57	53	49	51	54	49	46	46	49	50	54

* Frågan om social härkomst ställdes första gången i 1990 års undersökning.

Tabell 22. Kulturvanor efter social härkomst (tjänsteman/företagare), andel som har utövat en aktivitet under de senaste 12 månaderna, 1990*–2015, procent.

År	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Bio	72	73	71	70	73	71	73	74	75	75	73	73	78	77	77	74	77	74	76	76	75	74	73	76	75	75
Teater	60	57	63	56	55	54	59	61	57	56	53	51	56	55	52	52	57	54	50	51	53	50	51	52	54	50
Rock-/popkonsert									29	36	32	32	37	41	41	36	38	33	40	38	38	39	40	41	39	40
Bok	93	91	93	92	93	92	90	93	92	92	93	93	95	91	93	93	95	95	93	93	93	91	91	91	91	93
Bibliotek							69	73	74	75	76	77	71	70	72	67	63	61	63	64	63	60	59	57	63	66

* Frågan om social härkomst ställdes första gången i 1990 års undersökning.

Tabell 23. Kulturvanor efter uppnådd status (arbetare/jordbrukare), andel som har utövat en aktivitet under de senaste 12 månaderna, 1988–2015, procent.

År	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Bio	52	55	49	56	55	52	52	54	49	54	55	54	54	53	59	57	55	55	59	55	57	58	57	57	56	59	57	58
Teater	36	34	34	34	36	32	29	33	32	34	32	33	29	28	33	31	27	30	31	30	31	29	27	26	28	28	29	28
Rock-/popkonsert											22	24	23	28	28	32	27	28	24	28	28	28	28	27	30	31	31	30
Bok	84	86	82	81	82	81	80	79	78	80	77	79	82	81	78	77	77	79	78	78	77	76	73	76	74	76	78	78
Bibliotek							58	60	57	57	58	63	65	65	52	55	55	55	52	46	48	51	46	41	44	46	49	50

Tabell 24. Kulturvanor efter uppnådd status (tjänsteman/företagare), andel som har utövat en aktivitet under de senaste 12 månaderna, 1988–2015, procent.

År	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Bio	67	69	65	66	66	64	67	66	66	67	70	69	69	69	74	73	72	70	74	71	74	73	73	72	71	72	73	74
Teater	62	62	59	62	59	58	58	56	59	60	58	59	59	52	55	56	52	55	57	57	53	53	53	53	52	52	54	51
Rock-/popkonsert											28	31	31	32	35	34	33	34	31	36	35	36	35	36	35	38	37	37
Bok	92	95	94	91	94	91	94	93	90	93	92	93	94	95	94	92	93	93	93	93	92	93	92	91	91	91	91	93
Bibliotek								69	72	70	71	73	75	76	67	68	69	66	61	59	61	62	61	60	56	56	61	64

Tabell 25. Kulturvanor efter kön (kvinnor), andel som har utövat en aktivitet under de senaste 12 månaderna, 1988–2015, procent.

År	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Bio	59	63	59	64	64	59	62	62	58	65	65	64	64	64	71	69	68	67	70	66	71	68	68	68	66	68	69	70
Teater	55	54	52	52	56	52	51	54	50	56	53	53	50	47	50	48	46	48	52	49	48	47	47	46	45	47	47	47
Rock-/popkonsert								25	26	24	29	31	32	29	32	28	32	29	32	28	32	30	33	31	33	34	34	34
Bok	92	94	93	93	93	91	92	93	90	93	91	91	93	94	93	91	92	94	93	92	92	91	89	90	90	92	92	92
Bibliotek								71	71	70	71	72	75	76	67	66	69	68	65	60	59	65	61	57	57	57	60	65

Tabell 26. Kulturvanor efter kön (män), andel som har utövat en aktivitet under de senaste 12 månaderna, 1988–2015, procent.

År	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Bio	60	61	57	60	58	57	57	58	58	58	60	60	58	57	62	62	60	58	62	61	60	63	60	61	61	64	63	63
Teater	42	45	41	43	38	37	36	41	40	37	40	37	34	34	38	37	34	37	37	38	36	35	34	34	36	35	37	34
Rock-/popkonsert								25	29	28	31	32	34	30	29	28	32	34	30	29	28	32	34	30	31	35	36	34
Bok	83	86	83	80	84	80	81	80	79	80	79	81	83	82	79	78	78	77	79	80	77	78	75	75	75	75	79	79
Bibliotek								57	61	60	58	60	64	65	51	57	55	52	48	46	50	49	46	43	44	45	48	51

Tabell 27. Kulturvanor efter boendeort (landsbygd/mindre tätort), andel som har utövat en aktivitet under de senaste 12 månaderna, 1988–2015, procent.

År	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Bio	55	57	53	56	57	54	52	58	51	56	56	55	54	54	59	57	53	56	59	57	56	58	55	58	55	57	56	57
Teater		42	40	37	41	40	39	41	38	42	38	38	36	34	36	37	29	34	37	36	34	35	31	31	34	32	33	31
Rock-/popkonsert												19	23	25	26	28	26	26	25	27	26	26	28	27	28	30	32	26
Bok	85	88	85	82	85	83	84	84	81	85	80	83	84	84	83	79	79	82	82	81	79	80	76	78	78	78	81	80
Bibliotek								63	65	60	59	63	66	66	54	57	56	58	51	49	49	51	48	43	45	44	48	48
Sysslat med handarbete/hantverk																				48	53	57	50	49	59	51	52	53
Gått på konstutställning																				28	27	32	27	28	26	31	34	29

Tabell 28. Kulturvanor efter boendeort (större tätort/stad), andel som har utövat en aktivitet under de senaste 12 månaderna, 1988–2015, procent.

År	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Bio	65	68	64	70	66	63	68	63	67	68	67	66	66	65	72	71	71	68	72	67	72	71	70	69	68	71	71	71
Teater	57	60	60	58	58	52	50	50	56	54	50	52	48	45	50	47	47	49	50	48	48	46	46	45	44	46	47	46
Rock-/popkonsert												28	30	27	33	33	37	32	35	28	36	35	34	34	37	37	35	38
Bok	92	93	91	91	92	90	89	90	89	89	88	88	91	91	89	88	89	89	89	89	88	88	86	86	86	87	88	89
Bibliotek								65	68	70	69	68	72	74	63	66	66	62	61	56	59	61	58	55	54	56	58	64
Sysslat med handarbete/hantverk																				43	49	50	45	46	52	48	50	47
Gått på konstupställning																				43	47	43	44	45	45	49	49	46

Tabell 29. Korrelationer mellan kulturvanor och hushållets inkomst, 1988–2015, Spearmans rangkorrelation*.

År	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	
Bio	0,13	0,14	0,13	0,13	0,10	0,16	0,13	0,12	0,17	0,12	0,13	0,14	0,14	0,19	0,16	0,16	0,18	0,17	0,20	0,21	0,14	0,18	0,21	0,20	0,22	0,18	0,17	0,19	
Teater		0,20	0,15	0,16	0,14	0,20	0,20	0,19	0,17	0,16	0,20	0,19	0,15	0,18	0,15	0,14	0,14	0,17	0,19	0,15	0,10	0,13	0,15	0,14	0,15	0,15	0,13	0,13	
Rock-/popkonsert												0,09	0,08	0,09	0,12	0,09	0,08	0,11	0,12	0,15	0,14	0,17	0,15	0,16	0,17	0,19	0,14	0,19	
Bok	0,02	0,11	0,03	0,08	0,03	0,06	0,06	0,05	0,01	0,02	0,04	0,03	0,07	0,11	0,10	0,11	0,06	0,07	0,13	0,12	0,08	0,12	0,14	0,10	0,09	0,09	0,08	0,07	
Bibliotek																													

*SOM har skapat en fengradig variabel över hushållets inkomst som möjliggör jämförelser över tid. För mer information om variabeln se kodbok för Super-Riks-SOM. (<https://snd.gu.se/catalogue/file/4682>, hämtat 2017-05-17.)

